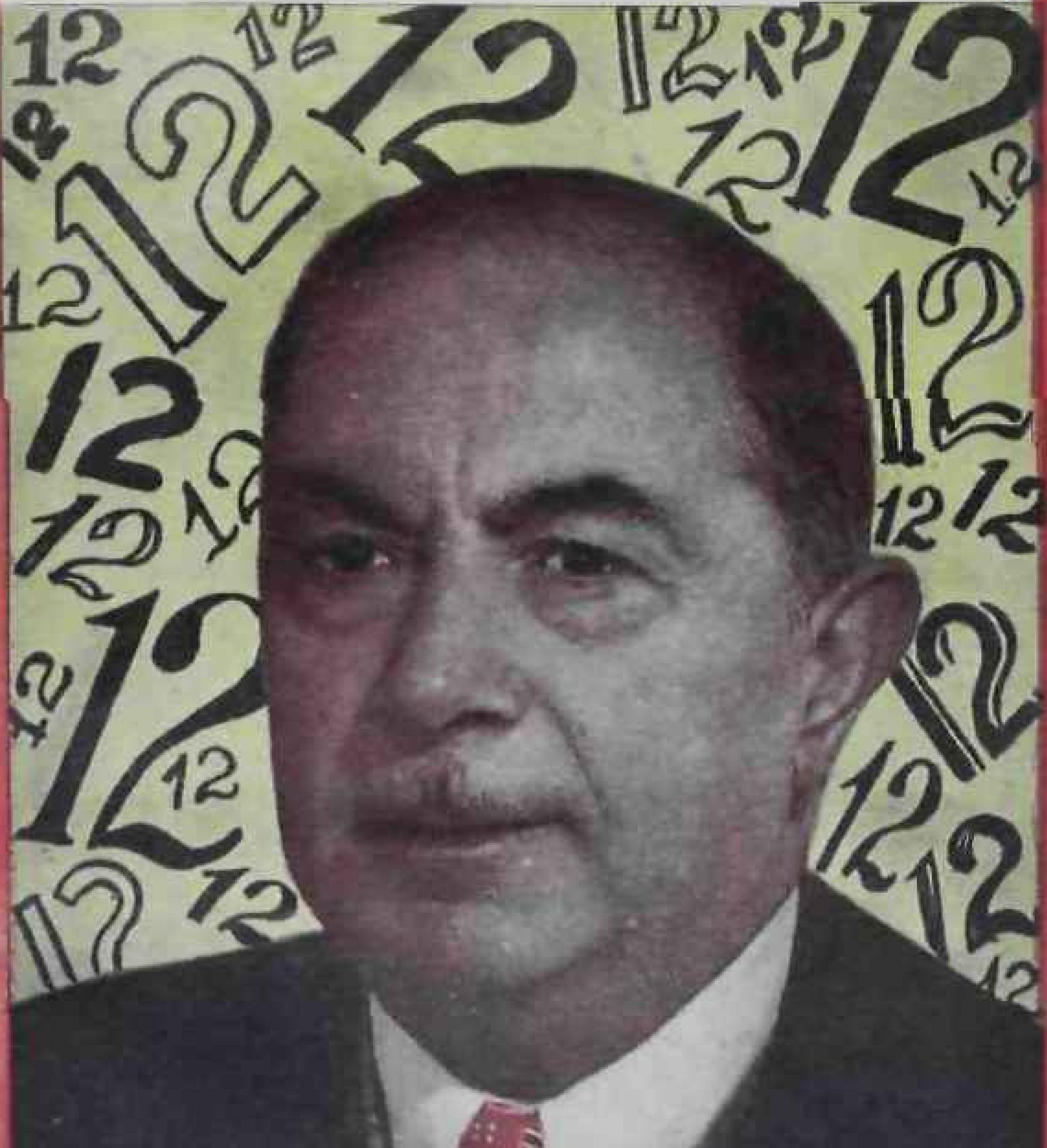
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

AĞUSTOSTA ZENGİN PARA EKİMDE EV-PARA ARALIKTA İRATLI APARTMAN 200.000 LİRA
AĞUSTOSTA ZENGİN PARA EKİMDE EV-PARA
EKİMDE EV-PARA ARALIKTA İRATLI APARTMAN 200000 LİRA
Yıl
içinde
Yarım
Milyon
AKBANK

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası
Sene: 2, Cilt: V, Sayı: 72
Rüzgârlı ***Sok.*** *Otto Weber* ***Ban,***
Kat: 2; Daire : 4
P. K. 582 — ***Tel:*** *18992*
Fiatı : 60 Kuruş

İmtiyaz Sahibi :
Metin TOKER

Umumi Neşriyat Müdürü
Cüneyt ARCAYÜREK

Bu nüshada Yazı işlerini fiilen idare eden mes'ul Müdür :
Yusuf Ziya ÂDEMHAN

Teknik Sekreter :
M. Nevzat ÜNLÜ

Ressam :
İzzet ÇETİN

Karikatür :
TURHAN

Fotoğraf :
ASSOCIATED PRESS
HÜSEYİN EZER

Klişe :
Doğan TORUNOĞLU
Haşmet EGEMEN

Abone Şartları

3 aylık	(12 nüsha)	: 6 lira
6 aylık	(25 nüsha)	: 12 lira
1 senelik	(52 nüsha)	: 84 lira

İlân Şartları :
4 Renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira
Kapak içi 300 lira metin sayfaları Santimi 4 lira

Dizildiği ve Basıldığı yer
Son Havadis Matbaası — Ankara

Kapak Resmimiz

E. Hayri Üstündağ

Rüyaya giren 12 inci

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Devlet Başkanı Celâl Bayar bir defa daha yabancı bir memlekete resmi ziyarette bulunmak üzere Türkiye'den ayrılmış bulunuyor. Bu vesileyle, bir türlü âdetlerimiz arasına giremeyen bir demokratik teamülün hasretini duymamak elimizden gelmiyor. Batı dünyasında devlet başkanları böyle bir seyahate çıkarken yalnız hükümet erkânı tarafından değil, aynı zamanda muhalif partilerin liderleri tarafından da uğurlanır. Dönüşünde de kendisini aynı kimseler karşılar. Bunun mânası vardır, basit bir protokol kaidesi sayılamaz. Memleketinin topraklarından ayrılırken muvafıkı muhalifi bütün siyasi şahsiyetler tarafından selâmlanan bir Devlet Başkanının kanunî değil ama manevî temsil sıfatının kuvvet kazandığını görmemeye imkân mı vardır? Böylece bahis mevzuu olan şey memleketin menfaati haline gelmektedir.

O halde İsmet İnönü ile Osman Bölükbaşı, Devlet Başkanı Celâl Bayar resmî bir ziyarete giderken kendisini uğurlasınlar. Hayır! Zira demokrasimizin bugünkü durumunda muhalefet liderleri Devlet Başkanının resmî bir ziyarete gideceğini, gittiğini gazetelerden öğrenmektedirler. Gazeteden öğrenilen bir hâdise karşısında İsmet İnönü'nün veya Osman Bölükbaşı'nın istasyona veya hava meydanına koşmaları ne beklenilebilir, ne de kendilerinden istenilebilir. Muhalefet liderlerinin Devlet Başkanını hükümet erkâniyle beraber selâmladıkları memleketlerde işler, ta baştan itibaren başka şekilde cereyan eder.

Eğer dış politika partiler arasında bir ihtilâf mevzuu değilse, İktidarın muhalefeti hâdiselerden daimî surette haberdar kılması bir şarttır. Zira bir çok başka şeyin aksine dış politika her şeyden evvel ve her şeyden çok müsbet bilgilere dayanır. Dış politika mevzuunda ise bilgi ancak hükümettedir. Zira muhalefet partilerinin birer istihbarat teşkilâtı kurmaları elbette ki âdet değildir. Hükümet yaptığı temaslardan, eltilerden gelen malûmattan, hatta gizli ajanlarının raporlarından muhalefet partilerini haberdar eder. Onlar da görüşlerini bu müsbet vakıalar üzerine bina ederler. Böylece müdavele-i efkâr olur ve memleketin dış politikası beraberce çizilmese bile bunun hakkında görüş birliği gerçekleşir. Elbette ki mesuliyet iktidarda bulunduğuna göre hareket serbestisi iktidara aittir. Ama hükümet muhalefetin sadece desteğinden değil, fikirlerinden de faydalanır. Bizde, iktidar dış politika mevzularında muhalefetten mukabilinde hiç bir şey vermemek şartiyle tam mutabakat istemektedir.

Aynı şekilde Devlet başkanlarının yapacakları resmî ziyaretlerden ve bunların ehemmiyeti ile mânasından muhalefeti haberdar etmek lâzımdır. Cumhurbaşkanı hareketinden evvel pek âlâ muhalefet partilerinin Genel Başkanlarını nezdine celbedebilir ve hükümet başkanının da hazır bulunacağı bir toplantıda Meseleler görüşülür, muhalefet liderleri fikir ve kanaatlerini söylerler. Bu elbette ki istişari bir görüşme olacaktır. Deflet başkanının hareket tarzını hükümet tayin eder, siyasî mesuliyet de ona aittir. Bu şekilde hareket etmenin faydası millî birliği göstermektir. İlktidar bu yola tuttuğu takdirde bizde de Devlet başkanlarının resmî ziyaretlere giderken muvafıkı muhalifi memleketin bütün siyasî şahsiyetleri tarafından selâmlanması gibi hoş âdetler kolaylıkla teessüs eder.

Halbuki Demokrat Parti erkânında Muhalefet liderleriyle bilhassa İsmet İnönüyle temas bahsinde daima bir çekingenlik hissedilegelmiştir. Hatta Devlet Başkanının kendisiyle görüşmesi bu çevrelerce tasvip edilmemiştir. Zannedilmiştir ki eğer millet İsmet İnönü'nün Demokrat Parti idarecileriyle temasta bulunduğunu görürse, anlarsa öğrenirse memleketin yüksek idaresini gene onun deruhte ettiği fikrine kapılacaktır. Gene denilecektir ki:

«— Cumhuriyet Halk Partisi, İktidarı Demokrat Partiye devretti ama Demokrat liderlere akıl veren, onları idare eden lanet İnönü'dür.»

Gerçi bu endişede haklı taraf görmemek imkânsızdır. Bilhassa son ay* larda takındığı tavır ve yaptığı konuşmalarla İsmet İnönü memlekette sa dece bir istikrar unsuru olduğunu göstermemiş, batık ölçülerle gerçek bir dev let adamının bütün vasıflarını taşıdır ğını da en amansız, fakat insaflı düşmanlarına dahi tasdik ettirmiştir. Buhranlı günlerde millet gene onun ağzına bakmış, onum fikirlerinin öğrenilmesinde memleketin menfaatini bulmuştur. Buna mukabil o da ümitleri boşuna çıkarmamış, küçük politika hesaplarının üstünde kalarak vazifesini yapmaya hazır olduğunu bildirmiştir.

Ama bu endişenin, demokrasimizin sağlam temeller üzerinde yerleşmeşini temin için ikinci plâna atılması gerekirdi. Muhalefet partilerinin liderleri son imtihanlardan parlak başarıyla çıkmışlardır. İktidarın bu yeni ölçüleri nazarı dikkate alarak hareket etmesi, bir takım hisleri unutması herşeyden çok Demokrat Partinin menfaatine olacaktır. Zira millet istiyor.

Saygılarımızla.

AKİS

D. P.

İki Cephe

Bundan bir ay kadar evvel Anadoluda, Ege bölgesine dahil addedilen vilayetlerin birinde seçmenleriyle temas etmekte olan bir milletvekiline köylüler, milletvekilinin hiç beklemediği bir sırada ispat hakkı, m sordular. Milletvekili, basına bu hakkın tanınmasını yürekten isteyen genç demokratlardan biriydi. Ancak bir köyde kendisine ispat hakkından bahsedileceğini hatırına getirmemişti. 11 ler -şimdi 12 ler olmuştur * tekliflerini Meclise ilkbaharda vermişlerdi. Aradan geçen bir mevsim içkide meselenin köye kadar intikal etmiş olmasına şaşmamak kabil değildi. Bunun başlıca iki sebebi vardı.

Evvela basın, davayı -ki aslında kendi davasıydı- tamamile benimsemişti. Zafer gazetesi ve Vatan gazetesinde Ahmed Emin Yalman istisna edilirse bil hakkın aleyhinde hemen bir tek satır yazılmamıştı. Teklif müsait karşılanmış ve müsbet bir hava içinde gelişmişti. Demokrat Partinin bu tasarıya kargı aldığı tavır da büyük manşetlere vesile olmuştu. 11 lere partinin yüksek kademelerince baskı yapıldığına, tekliflerinin geri aldırtılmasına çalışıldığına, mukavemet olunca bunların par tiden ihraçları için teşebbüse geçildiğine dair havadisler gazetelerin birinci sayfalarında yer çalmış, «ispat hakkı» az zamanda adeta meşhur olmuştu.

Fakat davanın köylere kadar intikali başka yoldandı. Yaz boyunca iktidarın ispat hakkı aleyhindeki ileri gelenleri yurdun bir çok yerine gitmişler ve her gittikleri yerde bu hakkın aleyhinde bulunmuşlardı. Bunun için türlü tahrifler yapılmış, teklif olduğundan bambaşka şekillerde gösterilmeye çalışılmıştı. En ağır başlı olması gereken kimseler, hatta hukukçular ispat hakkını kötüleyebilmek için en hafif şekilde konuşmaktan çekinmemişler, kimisi bununla komşunun komşuya düşürüleceğini, kimisi memlekette karışıklık çıkarılacağını, kimisi de teklif kabul edilirse şerefli insanların devlet hizmeti göremeyeceğini ileriye sürmüştü. Hatta bazı yerlerde bu hakkın | üzerine komünist damgasının vurulduğu bile görülmüştü. Ancak bütün propagandalar hakkı kötülemekten ziyade duyulmasına yol açmıştı. Zira bir çok yerde köylüler, propagandacıdan meselenin aslında ne demek olduğunu sormuşlardı. Mesele şuydu: eğer devlet hizmetinim, hatta yüksek mevkilere çıkmış kimseler hakkında hizmetlerinden dolayı bazı isnatlar yapılırsa, mesela nüfuzlarını suistimal ettikleri, kısaca hırsızlık yaptıkları yazılırsa şimdiye kadar yazan hapsediliyordu. Bundan böyle yazana, yazdıklarının doğruluğunu ispat hakkı tanınacaktı. Eğer devlet hizmeti gören kimse hakikaten hırsızlık yapmışsa, bunu yazan hapse atılmayacaktı.

İşin burasında seçmen, ekseriya soruıvordu:

Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu

Açılan bayrak

— Ya, hırsızlık yapmamışsa..

Bunun cevabı şuydu:

— O zaman gazeteci, yalan yazdığı için gene hapis yiyecektir»

Bunu işitince köylü:

— Varsın yazsın, diyordu. Hırsızlık yapmayanın ne korkusu olacak.. Bizim alnımız açık, vicdanımız ak değil mi?»

Bunun karşısında akan sular duruyordu. Ama gazeteci yalan yazarmış da, onu ispat edeceğim diye bu yalanlarını mahkemede de devam ettirirmiş te, iki yalana şahit bulup şerefli insanların şerefleriyle oynarmış ta, devlet adamları hakarete uğradıklarında çirkefi üzerlerine sıçratmamak için mahkemeye baş vurmazlarmış ta, baş vurursa gazeteler kendisi aleyhindeki bütün esassız Ulumları yazarlarmış ta.. Bunlara seçmenler kulak asmıyorlar. Ekseriya şu soruluyordu:

«— Cezasını göze aldıktan sonra bunları, bugün de yapmak kabil değil mi?»

«- Kabil..»

— İspat hakkı çıkınca yalana gene cezalandırılmayacak mı?»

«— Cezalandırılacak..»

— Eee, o halde..

Evet, o halde? O halde hakikaten korkusu olmayanın, gocunmak için sebebi bulunmayanın tıpkı köylü vatandaş gibi «varım yazsın» demekten başka bir reaksiyon göstermesi gerekirdi.

Bütün yaz boyunca Karadeniz kıyılarından Ege ve Marmara sahillerine kadar ispat hakkı aleyhinde yapılan propagandalar geri tepmiş ve bir tek netice doğurmuştu: böyle bir davanın mevcudiyetinden şehirlisi köylüsü herkes haberdardı ve it pat hakkı aleyhtarlarının endişelerini hiç kimse anlamıyordu. Halkın sağ duyusu bütün dolambaçlı sözlere galebe çalmıştı.

Varsın yazsın! Millet böyle diyordu, millet böyle düşünüyordu.

İlk iltihak

İspat hakkı taraf tarları heyecanlı bir yaz geçinmişlerdi. Daha işin başında teker teker çağırılacakları ve türlü yollardan tekliflerinden vaz geçmeye zorlanacaklarından haberdardılar. Fakat 11 lerin hiç olmazsa 10 tanesi bunu göze almıştı. Nitekim 11 kişiden 10 u mukavemet etti. Bunların da imzalarını geri alması için. Muammer Karacaya kadar ataya bir çok mutavassıt kondu. Hiç bir şey para etmedi. Gerçi imzasını geri almayanların içinde - davalarına hakikaten inanıyorlardı- iki tane sabık bakan vardı ve bir partiden bakanlık etmiş şahsiyetleri ihraç etmek zordu ama, başka çare kalmayınca o bile denendi. 10 kişi toptan atılmıyacaktı. cesde cesde hepsi partiden uzaklaştırılabilirlerdi. Ele başı olarak Fethi Çelikbaş görünüyordu. Üstelik vazifeten Avrupa'da da bulunuyordu. İhraca pek alâ ondan başlanılabilirdi. Demokrat Partinin Genel İdare Kurula o istikamete sevkedilmek istendi, bir Ankara gazetesinde 11 lerin partiden ihraç edileceğine dair haberled çıkarıldı.(Bak: AKİS, sayı: 62), fakat Genel İdare kurulunun ekseriyeti muhalif kaldı. Ancak, ispat hakkı taraftarlarının hiç olmazsa Büyük Kongre kararıyle partiden uzaklaştırılmaları ananı gönüllerde

İspat hattının 5 taraftarı

Enver Güreli *Fethi Çelikbaş* *Kasım Küfrevi* *Mustafa Ekinci* *Ekrem Ali Can*

henüz sönmemişti. İşte bu şurada şahsiyetleri İtibariyle Demokrat Partinin tâ kendisi demek olan iki kişi ispat hakkı teklifine iştirak ettiler: Ekrem Hayri Üstündağ ve Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu. Mesele, bir kaç kişinin partiden çıkarılmasıyla halledilebilecek bir mesele olmaktan kurtulmuş bir prensip davası halini almıştı. Böylece ispat hakkı bir hukukî mevzu değil, bir sembol mahiyeti kazanıyordu. Bahis konusu olan Demokrat Partinin varlığı ve durumu idi.

İki şahsiyet

Ekrem Hayri Üstündağ ve Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu uzun bir zamandan beri partinin idare ediliş ve memleketi idare ediş tarzından memnun değildiler. İkisi de bir fasid dairenin dışında bulunduklarından dertleri daha iyi görebiliyorlar ve Demokrat Partinin muhalefetteki temiz ve asil davalarına inanmış insanlar sıfatiyle endişe duyuyorlardı. Milletin kendi partilerinden nasıl gözle görülür şekilde ayrıldığını adeta gündelik hayatlarında hissediyorlar ve bunun sebebini tam bir objektivite içinde teşrih edebiliyorlardı. Başka iktidarlar yaptıkları zaman yapılmaması için mücadele ettikleri pek çok şeyin, hem de daha ağırı kendi partilerinin iktidarı tarafından fütursuzca yapılıyordu. Demokrat Parti her şeyden . evvel demokrasiyi kurmak, yerleştirmek için ortaya çıkmıştı. O tarihteki demokrasi anlayışı ile Demokrat partinin bazı çevreleri tarafından bugün şampiyonluğu yapılmak istenilen demokrasi anlayışı arasında dağlar, ama dağlar kadar fark vardı. Halbuki demokrasi bir taneydi, eski anlayışa uyan idare tarzı. Memleketin kalkınmaya ihtiyacı olduğundan zerrece şüphe edilemezdi. Ama bu kalkınma ancak ciddi bir murakabe sistemi i--inde meyva verebilirdi. Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu bu fikirlerini, bundan bir kaç ay evvel, İzmirin dar bir sokağında kendisine rastlayıp ispat hakkı mevzuundaki kanaatini soran gazetecilere açıklamaktan çekinmemişti. Ege bölgesinin aynı şekilde düşünen demokratlarının ise -ki ekseriyetteydiler- Ekrem Hayri Üstündağı adeta bir ağlama taşı haline getirdikleri biliniyordu. Demokrat Parti içinde, demokrasinin icabı olan mücadeleyi yapmak lâzımdı. Bu mücadelenin muvaffak olması içinse Ekrem Hayri Üstündağ veya Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu gibi şahsiyetlerin cephelerini açıkça tayinlerine lüzum vardı. Zira eğer Demokrat Partinin dört kurucusu mevcutsa onların hemen arkasından 'İki isim geliyordu: Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu ve Ekrem Hayri Üstündağ. Parti Ege bölgesini fethetmekle iktidara' giden yolu kendisine açmıştı. Ege ise Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu ve Ekrem Hayri Üstündağ demekti. Demokrat Partinin yüksek sevk ve idaresinden mesul olanlar bu hakikatleri gözden uzak tutamazlardı. Anlamaları lâzımdı ki, hakikaten doğru yolda değildiler.

TEBLİĞ

Örfi İdare Kumandanlığından tebliğ edilmiştir:

1 — Ulus gazetesi 19 Eylül 1965 tarihli nüshasında «Çetin bir imtihan» başlığı altında yayınladığı bir makale ile Örfi İdare Kumandanlığının yasağına riayetsizlik etmiştir. Bu sebepten Ulus gazetesinin tabı ve neşrini müddetsiz olarak menettim.

2 - 19 Eylül 1955 tarihli Hürriyet ve Tercüman gazeteleri, 19 Eylül 1955 tarihli Ulus gazetesinde neşredilen Çetin bir imtihan başlıklı» makaleyi iktibas suretiyle neşrettiklerinden Örfi İdare Kumandanlığının yasağına riayetsizlik etmişlerdir. Bu sebepten Hürriyet ve Tercüman gazetelerini 15. gün müddetle tabı ve neşirden menettim.

3 - 19 Eylül 1955 tarihli Her Gün gazetesi Amerika'nın bir tavsiyesi başlıklı yazısı ile örfi İdare Kumandanlığının yasağına riayetsizlik göstermiştir. Bu sebepten on beş gün müddetle tabı ve neşrini menettim.

Örfi İdare Kumandanı
Korgeneral
Nurettin AKNOZ

Zira Ekrem Hayri Üstündağ gibi bir memleket evladı hangi aşağılık hisle itham edilebilirdi? Eğer bütün rahatsızlığına rağmen yerinden kalkıp Ankaraya geldiyse ve ispat hakkı taraftarları arasına katıldıysa bu, partisi için yüreğinin hakikaten endişe içinde bulunmasından başka neye hamledilebilirdi? Ekrem Hayri Üstündağ hangi dünya nimeti çekebilirdi? Doğru' bildiği, milletinin, memleketinin ve partisinin hayrına olduğuna inandığı vazifesini yapmak suretiyle kavuşacağı vicdan huzurundan başka.. Ya Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu? Onu Salihlideki çiftliğinde çekildiği inzivadan alıp Ankaraya getiren sanki başka hisler miydi?

Bütün demokratların bu hareket karşısında bir an düşünmeleri gereki-

İspat hakkının öteki 5'leri

İbrahim Öktem *Muhlis Bayramoğlu* *Raif Aybar* *S. Kamil Mengü* *Turan Güneş*

yordu.

Pratik neticeler

Ekrem Hayri Üstündağ ve Fevzi Lütfi Karaosmanoğlunun cephelerini almalarının pratik ilk neticesi, ispat hakkı taraftarlarını parti içinde mücadele etmekten men edecek bîr ihraç kararına imkânsız hale sokmalıydı. Nasıl İsmet İnönü Cumhuriyet Halk Partisinden çıkarılamazsa Ekrem Hayri Üstün dağ veya Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlunun Demokrat Partiden ihraçları da aynı derecede aklın almayacağı bir ihtimaldi. Ama bugün partiye hakim olan mekanizma bunu yapamaz mıydı? Yapabilirdi. Ancak bu, öyle bir ihtilâta yol açardı ki telâfisi gayrı mümkün olurdu. Hem parti bakımından, hem de umum! efkâr...

İkinci pratik fayda, Demokrat Partide başlıyan yeni cereyanın * kendisine bir bas bulmasıydı. Bundan sekiz sene kadar evvel • Cumhuriyet Halk Partisinde de Recep Pekere ve onun temsil ettiği zihniyete karşı bir hareket başlamıştı. O zamanın 35'lerini bizzat İsmet İnönü himaye ediyordu. 11 'ler kendi partileri içinde maalesef böyle bir duruma mazhar olamamışlardı. İspat hakkının etrafında toplananların hepsi genç, münevver ve idealist milletvekilleriydi. kuvvetleri ve zaafları da buradaydı. Şimdi, Ekrem Hayri Üstündağ ve Fevzi Lütfli Karaosmanoğlunun iltihakıyla zaafları ortadan kalkıyor, başlarına herkesi çekebilecek ve bazı kimselerin muhtaç bulundukları emniyeti telkin edecek şahsiyetler geliyordu. Bu, demek ki bir macera değil, bilakis macereya karşı bir barajdı. Sekiz sene evvel Cumhuriyet Halk Partisinde Recep Pekerin temsil ettiği zihniyet, iktidarın sert tedbirler ve cebirle muhafaza edileceği kanaatiydi. 351er ise demokrasinin kalplarını yerine getirmenin her şeyden mühim olduğu tezini müdafaa ediyorlardı. Seçimler kavbedilebilirdi, ama parti itibarını muhafaza eder ve kısa zamanda yeniden iktidara layık hale getirdi. Demokrasi de bu demekti. Hakikaten 35'lerin görüşü haklı çıkmış, C. H. P. 1950 sarimlerini kaybettikten sadece beş yıl sonra iktidarın 1 numaralı namzedi haline gelmişti. Halbuki Recep Pekerin tezi galebe çalsaydı parti seçimleri gene kaybedecek bu mukadderdi ve âkibeti hiç bir şey önleyemezdi -, fakat üstelik milletin nefretini ilelebet muhafaza edecekti. Partilerin basma iktidarda kalmayı her şeyin üstünde tutan ve düşmeyi bir nevi ölüm addeden şahıslar getirilmemeliydi. İnmek ve çıkmak.. Demokrasi bu demekti, buna alışmak lazımdı. İşte, yeni cereyan Demokrat Partinin halini ve istikbalini emniyet altına almak gayesini güdüyordu. Mücadelesini Büyük Kongrede yapacaktı. İspat hakkı taraftarları son derece kuvvetli ve emniyet verici bir kadroyla ortaya çıkıyorlardı, zaferi kazanacaklarından zerrece şüphe yoktu. Zira, belki merkezdekiler bilmiyorlardı ama bütün Demokrat Parti teşkilâtı, bilhassa onun idealist ve münevverleri Ekrem Hayri Üstündağ ile Fevzi Lutfi Karaosmanoğlunu cephelerini açıkça almaya mecbur eden ıstırabı tâ yüreklerinde duyuyorlardı.

Büyük kongre

Büyük Kongre için 15 Ekim tarihi münasip görülmüştü. Fakat bu tarihi ilk defa bildirdiği zaman AKİS toplantının ilan edilen zamanda yapılıp yapılmayacağı hususunda elini ateşe sokmayacağını belirtmiş, tereddüt ifade etmişti. Hakikaten şu satırların yazıldığı sırada Büyük Kongrenin 15 Ekimde toplanıp toplanmıyacağı hususunda zihinlerde tereddütler vardı. Bazı kimseler Örfi İdarenin toplantıları yasak eden kararının kongrelere de şamil atabileceği fikrindeydiler. Halbuki Örfi İdare at varışlarına bile müsaade etmişti. Kongreler ite kanuni teşekküllerin kanuni uzuvlarıydı, vazifeleri, toplantı tarihleri belliydi. Bunun, mesela bir bankanın İdare Meclisi toplantısından zerrece farkı yoktu. Üstelik 1946'da kongreler örfi İdare altında pek ala toplanabilmişti. Nitekim mahalli seçimler de Örfi İdareye rağmen yapılıvordu. Ama Rene de partinin bugün sevkü idaresini deruhte edenler kendilerini kâfi derecede kuvvetli hissetmezlerse kongreyi tehir etmek için sebep bulabilirlerdi.

Hakikaten Büyük Kongreye hazırlananlar sadece «ispat hakkı etrafında toplananlar değildi. Onların karşısında bulunanlar da kendi namzetlerini lanse ediyorlardı. Bunların başında Dr. Mükerrem Sarol geliyordu. Doğrusu istenilirse nasıl ispat hakkı parti içinde bir sembol olmuşsa aynı şekilde Dr. Mükerrem Sarol da bir sembol haline gelmişti. Eğer Büyük Kongrede Dr. Müker-

Kapaktaki politikacı

Ekrem Hayri

Eğer AKİS'in âdeti, haftanın kapağa resmini koyduğumuz şahsiyetini takdim ederken sıfatını değil, manevi vasfını yazmak olsaydı bu hafta «kapaktaki idealist» demek gerekirdi. Zira Ekrem Hayri Üstündağ'ı sadece bir politikacı olarak ele almak hatadır. Ekrem Hayri Üstündağ politikaya yalnız ve yalnız idealini gerçekleştirmek için atılmış, atılmakla da çok iyi yapmıştır. Çünkü şu anda o, mütekâmil insanların nasıl politika yaptıklarının ve nasıl politika yapmaları gerektiğinin canlı bir âbidesi halinde şayanı hürmet şahsiyetini ortaya koymanın zamanı çeldiğine kani bulunmaktadır. Bu kararın iç politikamızda son derece mühim ve o nisbette hayırlı tesirler yaratacağından zerrece şüphe ermemek gerektir. Ekrem Hayri Üstündağ'ın hareketi, korumak zorunda bulunduğumuz bir çok kıymetin hakikaten tehlikede bulunduğunu tereddüt ve çekingenliklerini bir türlü yenemeyenlere ispat e» derektir.

Sene 1945... İki partili rejime, yani demokrasiye geçiyoruz. Yolumuzun henüz basındayız. Bu bakımdan hürriyete ne kadar susamış olursa olsun, millet kendisine pistarlar beklemektedir. Zira tecrübe, çok oartili rejim bahsimle ilk tecrübe değildir ve bilhassa Ege bölgesi ıstırap çekmiştir. Ege daima, hürriyet yolunda alemdar olmuştur. Ama Ege'yi de bazı şahsiyetler peşlerinde sürüklemişlerdir. 1945 yılında ihtiyaç bunlaradır. İşte o tarihte Ekrem Hayri Üstündağ ortaya çıkıyor.

Ekrem Hayri Üstündağ... Bu, bir doktorun adıdır. Bir doklar ki kendisini bütün Ege'de tanımayan bir tek insan yoktur. Sadece mesleğinden, bu mesleğini kara ederken gösterdiği insanlığından dolayı mı? Hayır? Aynı zamanda medeni cesaretinden dolayı da... Ekrem Hayri Üstündağ memleketin en buhranlı günlerinde ve milletin hürriyetine en ziyade susadığı zamanlarda etrafında toplandan bir merkez olmuştur. Ne zaman demokrasi ışığı ufukta belirse, o ışığa doğru ilk Ekrem Hayri Üstündağ koşmuştur. Hem de nasıl fedakârlıklar ve ıstıraplar pahasına... 1945 de de bundan başka bir şev yapamazdı.

O tarihte 59 yaşındaydı. 1302 de Preveze'de doğmuş, tıp tahsili yapmış, profesör payesini almıştı. İzmir'de serbest doktorluk yapıyordu. Rumca. Fransızca ve Almanca biliyor, mütemadiyen okuyordu. İdealizmin bir başka mânası, kültürlü adam demektir. Tarih ve hâl şahittir ki kültürsüz adamdan İdealist akmaz. Ne kültürsüzden, ne yarım kültürlüden Dr. Ekrem Hayri Üstündağ İç hastalıktan, hijiyen ve iç bakteriyoloj|i üzerinde ihtisas sahibiydi

1945 in sonunda demokrasi ve hürriyeti gerçekleştirmek gayesi ile «ataya atılan teşekkül Demokrat Partiydi. Ankara'da temeli atılan partiye iltihakta bir an tereddüt etmedi ve bu yeni, cılız varlığın Ege'deki teşkilâtını kurmak vazifesini üzerine aldı. Bir kaç ay sonra, en çok onun gayret ve

Tevfik İleri
Sarol'cuların adayı

Ü s t ü n d a ğ

himmetiyle Demokrat Parti o bölgede gelişmiş, gürbüzleşmişti Senelerce gecesini gündüzüne katarak çalıştı. Hiç bir şahsî ihtirası yoktu, kendisi için hiç bir şey beklemiyordu. Bütün gayesi bu memleketin üzerinde hürriyet güneşinin, bir daha hiç batmamak üzere parlamasını temin etmek, onu gördükten sonra huzur içinde köşesinde yasamaktı. 1950 ye kadar geçen beş yıl boyunca onu her an faal, her an hareket halinde görüyoruz. Egeliler ateşli kimselerdir, kolay kolay zaptü rapt altına alınamazlar. Demokrat Parti içinde de çabucak hizipler, karışıklıklar belirdi. Ortada bir tek istikrar unsuru vardı: Ekrem Hayli Üstündağ. Denilebilir ki o buhranlı ve güç şartlı günlerde eğer Demokrat Parti çatlamadıysa, eğer ihtilâflar onun esas bünyesinde öldürücü tesir yapmadıysa bu, Ekrem Hayri Üstündağ'ın müstesna şahsiyeti sayesindedir. Onun etrafında toplanabilmek, Demokrat Partiyi Ege'de kurtarmış ve 1950 zaferine yol açmıştır. O arada partinin bütün büyük kemerelerinde de Ekrem Hayri Üstündağ kongre idare etmekteki meharetini göstermiştir. Zaten şahsiyeti, buna son derece müsaittir.

Beş sene sonra 1950 zaferi gelip çattı. Ekrem Hayri Üstündağ, ki, seçimlerin arefesinde İzmir Fransız hastahanesinin başhekimliğini yapıvordu - İzmir'den milletvekili seçildi. Parti iktidarı almıştı. Herkes sevinç içindeydi. Zafer kazanıldıktan sonra pek çok demokrat, mücadele yıllarında katlandıkları fedakârlığı, çektikleri ıstırabı, güçlükleri anlata anlata bitiremediler. Hatta Meclis kürsüsünden kendilerini kahraman ilân edenler çıktı. Kendilerini veya yakın arkadaşlarını... Ekrem Hayri Üstündağ'ın ağzından bir tek gün, bu yolda bir tek lâf işitilmedi. Halbuki Üstündağ ailesi demokrasi yolunda şehit vermişti, şehit... Ama o mütekâmil insanın yüreğinde, başkalarının yüreklerini beni de sebepsiz olarak yakan kinin zerresi yoktu. Zira küçüklük duygusuna müptelâ değildi, zira yaptıklarını temiz bir gayeyle yapmıştı. Zafer kazanılmıştı, memlekette demokrasi ve hürriyet artık yerleşecekti.

Dr. Nihad Reşad Belger'in Sağlık Bakanlığından ayrılması üzerine o mevkie getirildi ve 1954 e kadar vazifesini, bazen çok çetin, bazen çok müşkül şartlar altında başarıyla yerine getirdi. Başbakana vekalet etmek fırsatını bulduğunda dirayetiyle ve aklı selimiyle kabinedeki arkadaşları üzerinde de çok müsbet tesirler bıraktı.

Ama çok (geçmeden gördü ki. parlaması için çalıştığı güneşi bazı bulutlar kaplamaktadır. Bunlara karşı elinden geleni yapmaktan bir an çekinmedi Partisinin yüksek sevk ve idaresini deruhte edenlerle fikir ihtilâfı halindeydi. Demokrat Parti, partinin ana gayesinden ayrılıyordu. Millet bu partiye İktidarı, başka bir idare tarzı kursun diye getirmişti. İdare tarzı eskisinin aynı kaldıktan, hatta onu da astıktan sonra isimlerin değişmesinin ne faydan, ne hikmeti olurdu?

1954 seçimlerini takip eden günler ve o günlerde yapılan hareketler Ekrem Hayri Üstündağ'ı derin bir üzüntüye sevketti Rahatsızdı. Ama köşesine çekildiği İzmir'de hakikaten, olanları görüyor ve ıstırap çekiyordu. Zaman zaman arkadaşlarıyla dertleşiyor, nereye gittiğimizi acı acı düşünüyordu. Istırap çeken sadece o muydu? 1950 nin arefesinde hakikaten temiz, hakikaten asil hislerle dâvaya inanmış olan daha binlerce ve binlerce insan hayal sukutu içindeydi Ege bölgesinde partinin her gün biraz daha kaybetmekte olduğunu görüyordu.

İşte bu sırada ispat hakkı meselesi çıktı. Bu, parti içinde bir hareketti. Genç ve idealist şahsiyetler bir ıslahatın temini için kendilerini ortaya atmışlardı. Onların maruz bırakıldığı muamele, iktidarın hareket tarzına eklenince Ekrem Hayr Üstündağ vazifesinin ne olduğunu tesbit etti. Bir defa bunu yaptıktan sonra onu hiç bir şey durduramazdı. «İspat hakkı» taraftarlarının mutlaka muvaffak obuaları lâzımdı. Gidişin istikameti değiştirilmeli, yurt içindeki çekişmeler durdurulmalıydı. Ekrem Hayri Üstündağ 69 yaşındaydı, ama mücadele etmek i ç i n hazırdı. Bunu bir vatan meselesi sayıyordu. Bundan on yıl evvel Eğede olduğu gibi, şimdi de bütün «vatan sathı» nda Demokrat Parti gene onun itidali, memleket sevgisini, demokrasi askını ve aklı selimi temsil eden şahsiyeti etrafında toplanmayı bir çıkar yol olarak görmeye başlamıştı.

rem Sarol Genel İdare kuruluna giremezse, bu «ispat hakkı» taraftarlarının zaferi olacaktı. Delegeler hangi tarafı tuttuklarını en ziyade Devlet bakanının şahsı etrafında verecekleri reyle izhar edeceklerdi.

Dr. Mükerrem Sarol'un etrafında toplananların başka namzetleri de - vardı. Mesela Tevfik İleri propaganda maksadıyla bir yurt gezisine bunun irin çıkarılmıştı. Ancak delegelerin Tevfik İleri hakkında bir şikâyetleri vardı. Tevfik İleri milletvekilleri ödeneklerinin 2800 liraya çıkarıldığı celseye başkanlık etmişti. Bu ödenek meselesi bütün D. P. teşkilâtı içinde en ziyade tenkit çeken karar olmuştu» Milletvekilleri yaz boyunca gittikleri yerde bu şikâyetlere maruz kalmışlardı. Ancak hemen 'hepsi de, seçimlerine, kendisinin bu karara muhalif kaldığını ifade etmişti. O kadar ki, kararın nasıl olup ta ekseriyet sağladığı anlaşılmaz hale gelmişti. Bunun sebebi, celseye başkanlık eden Tevfik İleri'nin para işiyle ilgili hususlar açık oya konurken ödenek meselesini iş'ari reyle halledivermesiydi. Büyük Kongrede delegelerin, içlerinde en mühim ukde olan bu ödenek meselesini ortaya atarken en zivade şiddetle hücum edecekleri şahıs Tevfik İleri olacaktı.

Dr. Mükerrem Sarol gurubunun öteki Genel İdare Kurulu namzetleri arasında, en büyük arzusu bir bakanlık olan Muzaffer Kurbanoğlu ve Osman Kavrak da mevcuttu. Bunlar C. H. P. nin eski müfritler gurubunun bir eşini Demokrat Partide meydana getirmiş bulnuyorlardı.

Bir de cephelerini 'henüz almamışlar vardı. Bunlar D. P. Genel İdare Kurulunun üç kuvvetli azası: Sıtkı Yırcalı, Emin Kalafat ve Samed Ağaoğluydu. Şimdilik ortada bekliyorlardı. Partinin idare tarzından memnun olmadıkları biliniyordu. Nitekim Samed Ağaoğlu 2 Mayıstan sonra çıkarılan antidemokratik kanunlara muhalif kalmıştı. O sırada Emin Kalafat ve Sıtkı Yırcalı da kabinenin dışında bulunsalardı onların da aynı şekilde hareket edeceklerine şüphe yoktu. Nitekim Samed Ağaoğlu, ilk teklifte kabineye girmeyi derhal kabul edivermiş, o kanunları yürütmek mesuliyetini yüklenivermişti. Şimdi, Ekrem Hayri Üstündağ ve Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlunun cephelerini belli etmeleri üzerine bir tarafa iltihakları daha .kolaylaşıyordu. Zira bu şahsiyetler şahsi ihtilafların üzerine bir sünger çekiyorlardı. Ancak bu cephe tutma işinin bir an evvel yapılmasına lüzum vardı. Zira sonda, hakikaten ortada kalmak İhtimali kuvvetliydi. Doğrusu istenilirse Dr. Mükerrem Sarol gurubunda Samed Ağaoğluları, Emin Kalafatları, Sıtkı Yırcalıları, Rıfkı Salim-Burçakları tahayyül etmek kendilerini tanıyanları garipsetiyordu.

Bir, ara iki blok arasında bir üçüncü blok kurma teşebbüsleri de partide görünmüştü. Bu blok başa Prof. Fuad Köp-

Muzaffer Kurbanoğlu
Bakanlık yollarında...

Selâmi Dincer
13 üncü iltihak

rülüyü almak niyet ve azmindeydi. Osman Şevki Çiçek dağ - Atıf Benderlioğlu hizbi, Emin Kalafat, Samed Ağaoğlu ve Sıtkı Yırcalı ile işbirliği yaptıkları takdirde böyle br kombinezonun muvaffak olacağına İnanıyordu. Ancak İki faktör bu planı aksatmıştı: evvela Prof. Fuad Köprülün hareket tarzı, ondan sonra Ekrem Hayri Üstündağ ve Fevzi Lütfi Karaosmanoğlunun açıkça cephe alışı. Tıpkı dünya politikasında olduğu gibi Demokrat Parti içinde de herkesin yerini ciddi ve kati şekilde almasına lüzum vardı, tarafsızlara veya bir üçüncü bloka yer yoktu.

Kongre ve grup

Partinin bugün fiilen sevkü idaresini deruhte edenler Büyük Kongreden, Parti Meclisine hâkim olmalarını 'temin edecek kararlar bekliyorlardı. Evvela ispat hakk nın takbihi lazım gelivordu. O ortada oldukça, bu kadar haklı bir davaya karşı mücadele etmek mücadele edeni - kim olursa olsun feci şekilde yıpratacaktı. Halbuki bu mesele Büyük Kongre kararıyla örtbas edilirse sonradan gurup üzerinde hakimiyet kurma kolaylaşacaktı. Milletvekillerini, milletvekili sıfatıyla olmasa bile partili olarak Büyük Kongrenin kararı az çok bağlavabilirdi. Güvenilen de buydu. Ama şimdi Kongreden böyle bir takbih kararı almak tamamile imkansız hale gelmişti. Bilakis sert münakaşalar beklemek lazımdı. Zaferin ise, hiç olmazsa ispat hakkı meselesinde Üstündağ - Karaosmanoğlu gurubunda kalacağı aşağı yukarı muhakkaktı. Teşkilat, ispat hakkının aleyhindeki mücadeleyi ne anlıvor, ne de tasvip ediyordu. Bu bakımdan Parti Meclisine Kongre kararıyla hâkim olma planı suya düşmüş vazivetteydi. Büyük Kongrenin tehir olunacağına dair rivayetler de bu durumun ortaya çık' ması üzerine kuvvet bulmuştu. Büyük Kongre 15 Ekimde toplanacakmış gibi sebebi böylece ortadan kalkınca, bilakis Kongre bir zaaf alameti halini alınca bunun tehirine çalışacakların çıkacağına zerrece şüphe yoktu.

Her halde her şey, şu bir kaç gün i--inde belli olacak ve bunda mahalli seçimlerin neticesinin rolü de bulunacaktı. Eğer D. P. bu seçimleri bir zafer havası içinde ele alırsa, Büyük Kongrenin toplanması ihtimali kuvvetlenir. Zira partinin fiilen yüksek sevk ve idaresini deruhte edenlerin Büyük Kongreye böyle bir zaferle gitmek isteceklerine muhakkak nazarıyla bakmak lâzımdır.

Şimdilik Demokrat Partinin Rüzgârlı sakaktaki büyük sarı binasının üst katında Kastamonu milletvekili Basri Aktaşın başkanlığında (bir heyet, Büyük Kongre 15 Ekimde toplanacakmış gibi hazırlanıyor, delegelerin listelerini tanzim ediyordu. Kongreye giriş kartlarını da onlar hazırlayacaktı. Basri Aktaş Demokrat Partinin bütün muhalefet yılları boyunca Genel başkanlık sekreteri olarak çalışmıştı ve bu gibi işlerin mütehassısı savılıyordu. Ancak heyet görmüştü ki baz illerden henüz delegelerin listeleri gelmemiştir. Oralara telefon ve telgrafla talimat gönderilmişti. Büyük Kongrenin toplantısı için düşünülen yer, şimdilik Ankarada Büyük sinemaydı.

İç polikika çekişmesi

Gerçi son hadiseler karşısında iç politika çekişmeleri durmuştu. Ancak, D. P. erkânının dediği, demokrasinin seçim demek olduğuydu. Seçim ise mücadelesiz olmazdı. Bir seçim, ölü sükûtu içinde yapılamazdı. İşte bu sırada Çalışma Bakanı Hayreddin Erk men Karadeniz kıyılarında bir seyahate çıktı ve orada burada, iktidar ileri gelenlerinin bundan iki ay kadar evvel her A llahın günü irad ettikleri nutuklara benzer nutuklar söyledi. Genç bakan, tıpkı istifasına tekaddüm eden günlerde İç İşleri Bakanının yaptığı gibi Cumhuriyet Halk Partisini şiddetle itham ediyor, kendi partisinin iktisadî, sahadaki parlak başarılarını - üstelik Hayreddin Erkmen iktiadcıdır

5x5

İ ktidar organı, Feridun Ergin'e ateş püskürüyor. Bir insan beş yıl içinde kalıp icraatının manevi mesuliyetine iştirak ettiği bir partiyi bu şekilde tenkid edemez, aleyhinde bulunamazmış.

Allah, Allah... Bunu, hattâ çok daha fazlasını yapabilmek için bir partinin içinde mutlaka yirmi beş yıl mı kalmak mecburiyeti var?

DEMOKRASİ

Orada Muhalefeti Böyle Anlıyorlar

Batıya yüzümüzü çevirmemizden bu yana bir asır oluyor. Aşağı yukarı otuz yıldan beri de fiilen o camianın içinde yaşıyoruz. Buna rağmen, hele demokrasi bahsinde, orada kullandan ölçüler ile bizim burada kullandığımız ölçüler arasında öyle büyük farklar göze çarpıyor ki şaşmamak elden gelmivor. Gerçi bize kabul ettirilmek istenilen şartların hangi maksatlarla ortaya sürüldüğü artık hiç kimsenin meçhulü değildir. Zira demokratik rejim her ferde ve her ar man bir tek mânaya gelir ve şartları daima aynıdır. Ölçüleri de birdir. Bir rejim başka şartlar altında başka ölçülerle mütalâa edilmek istendi mi, adını ne koyarsanız koyunuz demokrasi olmaktan derhal çıkar. Ancak bazı kimselerin, - hem de okuyup yazmış, hatta Üniversite tedris kadrosunda asistan sıfatiyle dahi olsa vaktiyle yer almış kimselerin - bir takım fikirleri ciddi ciddi «demokrasinin şartı» olarak bizlere kabul ettirmeye çalışmalarındaki garabet, üzerinde durulmayacak gibi değildir. Bu garabet «iktisadi kalkınma savaşı içindeyiz, hızımızı kesmeyin» tarzındaki lâflara varınca garabetlikten de çıkmakta ve gülünçlüğün hudutları içme dalmaktadır.

Biraz kitap karıştırmış olan herkes bilmektedir ki bugün batı âleminde, demokrasi dünyasında partiler arasındaki mücadele rejim mevzularında değildir. O meseleler çoktan halledilmiş ve rejimlerin anahatları çizilmiştir. «Sağ» ve «sol» kelimeleri belki bir vakitler •krala» ve «cumhuriyetçi» mânasına geliyordu. Ama bundan yüz, yüz elli sene evvel... Bugün bir tek şey ifade ediyorlar: bir muayyen iktisadi ve sosyal politika. Zira partiler arasındaki mücadele bu iki sahaya inhisar etmektedir. Şimdi, bir memlekette, hem de demokrasiyi kurmak görevini omuzlarına aldığını her fırsatta söyleyen bir parti «yoo, iktisadi mevzularda tenkid istemem, bu bence memlekete suikasttır» derse onun bahis mevzun görevini nasıl ifa ettiği yolunda, doğrusu istenilirse en saf vatandaşta bile şüpheler belirir. İktisadi mevzular, bütün demokrasi dünyasında siyasi partilerin en tesirli silâhıdır. İktisadi güçlükleri istismar, demokrasinin tâ kendisi olmuştur. Bir iktidar, bu silâhın tesiri altında kalmak istemiyor mu? Yapacağı şey basittir: iktisadî güçlüklere yol açacak sakat bir politika takip etmez. Bir gayrı muayyen istikbalde gerçekleşecek refah ve saadet için vatandaşları ağır yükler altında ezmek, hatta hürriyetlerinden fedakârlık istemek ise komünist veya faşist, her halde totaliter re i imlerin parolasıdır. Batıda iktisadi güçlükler umumi efkâr önünde tartışılır, kim haklı görülürse o galip çıkar. Ama doğruluğuna sadece kendinin inandığı bir iktisat görüşüne sahip ok Muta da bu görüşün hiç Ur iktisat kitabında bulunmadığı gibi zararlı tesirlerinin teker teker meydana çıktığını, tutulan yolda İsrar edilirse daha ağır şartların hissolunacağını bildirenleri hiyanetle itham et. Bunun gülünmiyecek tarafı neresidir, lütfen söyler misiniz?

*

Halbuki şu günlerde İngiltere'de cereyan etmekte olan bazı hadiseler ve bu hadiselerin batı gazetelerindeki akisleri bizim için bir işarettir. İngiltere ciddi bir ekonomik buhranın eşiğindedir. Başbakan Sir Anthony Eden vaziyetin vehametini millete açıkça bildirmiş, kabine bir hafta içinde üç defa iktisadi meselelerin üzerine eğilmiştir. Durumun tehdit edici bir hal aldığı noktasında herkes müttefiktir. Bunun karşısında muhalefet ne yapmalıdır, ne yapmaktadır? Şimdi, Manşın o kıyısında cereyan eden hadiselerin Manşın bu kıyısında, yani Fransada nasıl karşılandığını, tarafsız bir gözün iktidarın ve muhalefetin tutumlarını nasıl gördüğünü meşhur Le Monde gazetesinin başmakalesinden takip edelim. Başmakalede şöyle deniliyor:

Tabii bu, sendikalar ve İşçi Partisi liderlerine «biz söylemiştik...» demek içki bir fırsatdır. Milletin sıkıntılarından dolavı memnunluk duyduklarından değil. Ama M. Attlee, şubat ayında her şeyi kara gören, sonra seçim sırasında istikbali pembe gösteren, şimdi ise gayet karanlık bir levha çizen Maliye Bakanının garip hareket tarzını cumartesi günü yaptığı gibi belirtmeseydi muhalefet 'lideri vazifelerini yerine getirmiş sayılmazdı. M. Attlee aynı zamanda, enflâsyonu durdurmak için faydasız gayretleri arasında sanayideki ve ticaretteki kârlara hiç bir kontrol konmazken taksitle satışları tahdit etmek suretiyle en fakir sınıflara zarar vermiş olan hükümetin «antisosyal» politikasına da işaret etmekte tehalük göstermiştir. Hakikaten M. Butler'in en sadık taraftarlara bile kredi tahditlerinin ve faiz haddinin yükseltilmesinin enflâsyoncu gidişi durdurmaya kifayet etmediğini itiraf etmeye başlamışlardır.

İşte batı âlemi. Muhalefetin vazifesini böyle anlıyor ve bir muhalefet liderini bu vazifelerin icaplarının ne getirdiği takdirde övüyor. Clement Attlee'nin, hükümetin iktisadi politikasına karsı bu şekilde cephe aldığı için İngiltere'de de iktidarın küfürlerine maruz bırakılmadığından herkes emin olabilir. Bilâkis muhalefet lideri, böyle hareket etmekle kendisinden bekleneni yapmıştır.

*

Bir memleket, tarihinin bir anında hakikaten istikbalini emniyet altına almak için ekonomik güçlüklere maruz kalabilir. Ama o zaman durum olduğu gibi milletin gözü önüne serilir, hükümet tenkidlerin kanısını açık tutar. Eğer ekonomik güçlükler hadiselerin gerektirdiğinden fazlaysa ve hükümetin bir takım yanlış kararlarının neticesiyse mesuller çekilir. Bir hükümetin bir tek prensibi olur. Liberasyonsa, liberasyon. Tahditse tahdit. Kontrolsa, kontrol. Devletçilikse, devletçilik Ama aynı hükümetin bunların her birini, ve daha başkalarını • teker teker, doğrusunu buluncaya kadar denemesine demokratik memleketlerin hiç birinde müsaade edilmez. Bahis mevzuu olan memleketin kaderi, milletin saadetidir. Bunlarla gelişi güzel oynamaya hiç kimsenin hakkı olmamak gerekir.

Politikanın bir takım icapları vardır. Demokrasinin de öyle. Demokratik rejimlerde, muvaffak olamayan yerini başkasına bırakır. Teni tedbirleri başkası dener. Aynı şahsın her yolu denemesi, yaptıklarını inanarak, bilerek yapmadığının delili olmaktan başka mâna taşımaz. Milli Meclislerde hükümet başkanlarının itimat isterken programlarını en ufak teferruatına kadar açıklamalarındaki sebep budur. Hükümet başkanı bir yol tavsiye eder. Meclis beğenirse, ona fırsat verir. Ama yolun çıkmaz olduğu görülünce adama «efendi, haydi bakalım» denir ve o adam çekilir. Zaten yaptığını bilerek, inanarak yapıyorsa başka bir yol tutmasına imkân da yoktur. Zira batıda devlet adamının bir başka mânası prensip adamıdır.

Tek Sesli memleket: Yugoslavya

Tek ses. Tito

AKİS - SAROL DAVASI

Devlet Bakanı yazılanların delilleriyle ispatı teklifini reddetti

Devlet Bakanı Dr. Mükerrem Sarol tarafından mecmuamız sanıp ve başyazarı Metin Toker aleyhinde açılan dâvanın duruşmasına bu haftanın içinde perşembe günü Ankara'da Toplu Basın mahkemesinde devam olunmuştur. Ankara Toplu Basın Mahkemesi daha evvelce dâva mevzuu olan yazıların üçünde suç unsuru bulduğundan dolayı Metin Toker'i 9 ay 10 gün hapse ve 9333 lira para cezasına mahkûm etmiş, fakat Temyiz Üçüncü Ceza Dairesi yazıların ikisini tenkid mahiyetinde gördüğünü, «kâğıt üzerinde devir» başlıklı yazıda ise Devlet bakanının şerefini kırıcı imâlar olduğunu bildirerek bu kararı esasından bozmuş, Temyiz umumî heyeti de bozmayı tasdik etmişti. Perşembe günkü duruşmasında toplu basın mahkemesi Temyizin bozma kararına uymuş, müteakiben sava ve müdahil vekili esas hakkındaki iddialarını söylemişlerdir. Dr. Mükerrem Sarol'un avukatı eski iddialarında ısrar etmiş ve «kâğıt üzerinde devir» başlıklı yazıda müvekkiline, Türk Sesi gazetesini devrettiğini ilân etmesine rağmen muvazaa isnat olunduğunu ileriye sürerek Metin Toker'in cezalandırılmasını istemiş ve Devlet Bakanının gazeteyle alâkası kalmadığını söylemiştir.

Bunun üzerine Metin Toker ayağa kalkmış ve şunları söylemiştir:

«— Muhterem Reis beyefendi, huzurunuzda şu dâvanın bu noktadan eşi bir başka dâva görülmektedir. Zafer gazetesi Dünya gazetesine muvazaa isnat etmiş, bunun üzerine Dünya, Zafer aleyhinde bir dâva açmıştır. Dünya'nın kanaatince gazete muvazaa yapmamıştır, bu bir iftiradır. İftirayı yapan cezalandınlmalıdır. Muvazaa isnadının bir hakikat değil, bir iftira olduğunu ortaya koymak için de Dünya gazetesi Zafer'e ispat hakkı tanımış, buyur muvazaayı ispat et, demiştir.

Şimdi, müdahil vekiline lütfen sorulmasını rica ediyorum: Yazıda belirtildiği veçhile Dr. Mükerrem Sarol'un devir ilânından sonra da Türk Sesi gazetesiyle alâkasını kesmediğini, gazete üzerinde haklar muhafaza ettiğini, devrin kâğıt üzerinde bir devir olduğunu huzurunuzda delilleriyle ispat etmemiz hakkını bize tanıyabilirler mi?»

Dr. Mükerrem Sarol'un avukatı Metin Toker'in bu teklifini kabul etmemiş ve mecmuamız başyazarının muvazaa isnadından mahkûm edilmesini mahkemeden istemiştir. Duruşma sanık avukatlarının esas hakkındaki müdafaalarını yapmaları için başka güne bırakılmıştır.

da! - hararetle övüyor, adına kabaca kalkınma denilen ve aslında hükümetin iktisadi politikası olan harekete inanmayanları, onu tenkid edenleri haşlıyordu. Anadolu Ajansı kendi bültenlerinde bu haberleri yaydı, Ankara ve İstanbul radyoları bu haberleri okudu, Zafer gazetesi bu haberleri hem de kocaman başlıklarla okuyucularına bildirdi. Anlaşılıyordu ki 6/7 eylül hadiseleri mevzuunun dışında politikacılar kendi faaliyetlerine - asayişi 'tehlikeye düşürmemek şart ve kaydıyla • devam edebileceklerdi.

Zaten sadece seçimlerde rey vermek veya vermemek politika yapmak değil miydi? Seçimler ise 25 Eylülde yapılacaktı.

Üniversite

Şapa oturan gemi

Bu haftanın başında sah günü, dünya üniversitelerinin iki yüz kadar rektörü İstanbul'da toplandıklarında kendilerine sunacak bir vesikamız bulunduğundan dolayı kendimizi bahtiyar addetmeliydik. İkinci «Milletlerarası Üniversiteler Derneğinin Genel Konferansını Millî Eğitim Bakam Celâl Yardımcı açmıştı ama kolaylıkla tahmin edilebilir ki bu kadar mümtaz ilim adamlarına sunduğumuzdan bahsedilen vesika bay Yardımcının nutku değildi. Hayır, bu bir rapordu. Altında üç profesörümüzün imzasını taşıyordu.

Rapor, bir tahkik heyetinin raporudur. İstanbul Üniversitesi Senatosu kendisinden İktisat Doçenti Osman Okyar'ın durumu hakkında mütalâa isteyen Millî Eğitim Bakanı Celâl Yardımcı'ya talep ettiği cevabı vermek için bir tahkik komisyonu kurmuştu. Milli Eğitim Bakanına göre İktisat Doçenti Osman Okyar başlıca iki suçla itham ediliyordu: Politikaya karışmış ve Amerikan menfaatlerini savunmuştu. Komisyon Osman Okyar'ın yazılarını incelemiş ve görüşünü bir rapor halinde Senatoya bildirmişti. İşte, Üniversiteler Derneğinin karşısınla bu rapor sayesinde şeref ve iftiharla çıkabilirdik. Bay Celâl Yardımcı'ya gelince ona, ancak böyle bir raporun verilmesine sebep oldu diye Üniversitemiz minnet ve şükranlarını bildirebilirdi.

Komisyon evvelâ, umumi olarak siyasi faaliyet tâbirinden ne anlaşılabileceğini incelemişti. Üç profesöre güre üç türlü siyasî faaliyet olabilirdi. Bunlardan biri sokakta yapılan siyasî propagandaydı ki, kabaca mitingler bu sınıfa dahildi. İkinci bir sınıf, devlet adamlarınım ve parti liderlerinin faaliyetiydi. Bir de üçüncü sınıf vardı. Bu, ilim adamlarının kendi ihtisas konulan içinde milli ve milletlerarası siyasi meseleleri objektif olarak tahlilleriydi ki işte Osman Okyar'ın faaliyetini komisyon bu sınıfa dahil bulmuştu. Amerikan menfaatlerinin müdafaasına gelince, buna mahkemeler karar verebilirdi.

Komisyon, «tamam, diyordu, Osman Okyar siyasetle bahis mevzuu tekilde uğraşmıştır ve böylece vazifesini yapmıştır, zira bu bir ilini adamının vazifesi- - nin ta kendisidir». Raporda eski Darülfunundan acı bir şekilde bahsedilmekte ve İstanbul Üniversitesinin niçin kurulduğu anlatılmaktadır. Darülfünun, kendi tedris üyeleri bu vazifelerini yapmadıklarından dolayı lâğvedilmiş ve Üniversite bu vazife yapılsın diye kurulmuştur. Şimdi, gariptir. Üniversitenin bir mensubu kendisine Üniversitenin kuruluşuyla verilen vazifeyi yapıyor diye İstanbul Üniversitesinin niçin kusuçlandırılıyor ve üstelik cezalandırılmak isteniyordu. Hadisenin bir acı tarafı bulunduğunu gizlemeye imkân yoktur.

Komisyon Üniversite hocalarının, si- ' yasi faaliyetlerin ancak birinci ve ikinci sınıflarına girenlerine iltifat etmemesini istemektedir ve bunda yerden göğe kadar haklıdır. Ama eğer bir ilim adamı, üçüncü sınıfa dahil siyasî faaliyetten kaçınırsa, işte o zaman cezalandırılmaya 1 hak kazanır.

Raporunun kıymeti

İstanbul Üniversitesi Senatosunun bu rapora uyacağını tahmin etmek için bir kâhin olmaya lüzum yoktur. Zaten AKİS, okuyucularını Osman Okyar hâdisesinden ilk defa olarak haberdar ettiği zaman Üniversiteye bu mevzuda hâkim olan ruhu da belirtmişti. Şimdi, elde mevcut kanuna göre Millî Eğitim Bakanı Celâl Yardımcı Üniversite senatosunun müsbet mütalâasına rağmen Osman Okyar'ı gene bakanlık emrine alabilir. Ama bakanın bu yolu seçmeyeceğine dair kuvvetli belirtiler vardır. Zira, AKİS'in daha evvelce de 'haber verdiği gibi sadece vazifesini yaptığından dolayı Osman Okyara ilişildiği takdirde bir çok profesör ve doçent istifalarını vereceklerdir. Zira bahis mevzuu olan, Üniversitenin sadece muhtariyeti değil, aynı zamanda şerefidir de... Tıpkı tarihte kendilerinden evvelki bütün ilim adamları gibi İstanbul ve Ankara Üniversitelerindeki hakiki ilim adamları da «meslek» lerinin itibarını ve haysiyetini her ne pahasına olursa olsun korumak karar ve azmindediler.

Dünya Üniversitesi rektörlerinin bu rapordan haberdar olacaklarına şüphe yoktur. Pek az şey Türk Üniversitelerinin tarihine bu kadar güzel ve parlak bir sayfa ilâve edebilirdi. Hakiki ilim adamlarının bir takım baskılarla susturulamıyacağı artık bizde de inşallah anlaşılır ve çeşitli yollardan buna tevessül edenler ümitlerini kaybederler. Bir ilim adamı, kendi dalına göre, ekonomik dorumu da, rejim meselesini de, dış politika hadiselerini de inceleyebilir ve incelemeli, vatandaşlarına bu mevzularda ilmin ışığını vermelidir. Bunu yaparken o esnada iş basında bulunan hükümetin görüşlerine iştirak edebilir de, etmez de. Bu, asla kaale alınmaması gereken bir husustur. Bütün mesele, objektif olarak kalabilmektir. Türkivenin, fikirlerinden dolayı insanların cezalandırılabildikleri bir memleket olmadığını herkesin anlaması zamanı gelmiştir ve korkarız geçmek üzeredir. Üniversitenin duyurduğu yeni sesin, bir ibret çanı olması en büyük temennidir.

BELEDİYECİLİK

Ankara

Nizamsız şehir

Ogün Ankara Belediyesinde müdür ler bir toplantıya girdikleri zaman hemen hiç 'birisinin aklından şehre yeni bir nizam vermek, muhtelif işleri ayarlamak geçmiyordu. Çünkü, kurulmuş bir iş nizam mı değiştirmek gibi bir tedbir, yeni bir şekil vermek gibi bir düşünce tarzı hiç kimseye hâkim değildi. Şu bir hakikat idi ki, bundan otuz küsur sene önce .kurulmuş bir çalışma tarzı devam edip gidiyordu. Bu iş nizamı sadece belediyeye hâkim olmamakla beraber, bir şehrin insanını en fada alâkadar eden bir müessese olması bakımından en fazla göze gene bu müessese batıyordu. Ni: zamları değiştirmekle ne kazanacaktık, ne gibi faydalar temin edecektik? Bu kimseyi alâkadar etmiyordu. Halbuki artık ölü bir çalışma ruhunun hâkim olduğu bu .tarz çalışmayı değiştirmeli, yenilikler yapmalı, memurları daha seyyal bak getirmeli ve bu suretle meseleleri daha pratik yollardan halletmenin imkânlarını elimizde tutmalı idik. Bir misal olmak üzere hemen söylenebilirdi ki, meselâ belediyenin teftiş ve murakabe sisteminde geniş hatalar vardı. Gene şunu bir misal ve hakikati göstermek bakımından söyliyebilirdik iki, şehri tanzim etmek için girişilen hamleler hep kâğıt üzerinde kalıyordu. Bütün hareketler şehre yeni bir şekil veriyordu, değişiklik ihtiyacını karşılıyordu, fakat asla yaraya merhem olmuyordu. Olamazdı da. Çünkü, yapılanları sadece çehrenin değiştirilmesi ve lehte bir propagandanın yapılması içindi. Halbuki, diğer memleketlerde olduğu gibi bir belediye ilk önce hizmet etmeli, sonra bu .hizmetinin mahsûllerini toplamalı idi.

Muhtelif şubelerin müdürleri kendi sahalarında yeni bir hamle yapmak ve işlerin rengini baştan başa değiştirecek bir yol bulmak için çalışsalar idi, değişiklik bu müesseseye kendiliğinden «gelecekti. Ne .tuhaftır ki, değişiklik yapmak için başta bulunanın, belediye başkanı olan zatın, her şeyi düşünmesini bekliyorduk. Belediye Başkanı, tertiplemeli, düşünmeli ve emir vermeli idi. İşte - o da belki - bu takdirde o şubeler müdürleri, yeni yapılacak işin peşine düşebilirlerdi. Bütün bunlar gösteriyordu ki, belediye işlerinin yeni safhaya' dökülmesi için her içte kulak tersten tutuluyordu. Yani alt kademelerin 'hazırlayıp başkanının önüne getirecekleri işler varken, her iste en üst kademenin emretmesi ve sonra tatbikata geçilmesi sistemi hâkim oluvordu. Durum bunu gösterince, bir insanın her işe yetişmesi imkânların dışında olacağı vakıası her şeye girince, bu şah irde. bir Arakara şehrinde kış mevsiminin başında aksaklıklar bütün şekilleri ile kendisini göstermeğe başlıyordu.

Yollar

Kış mevsimi yaklaşıyordu. Hattâ zaman zaman şehre inen yağmur aksaklıkları kendiliğinden ortaya koyuyor, âdeta alâkadar şahısları ikâz ediyordu.

Birden bastıran yağmur, en başta şehrin kanalizasyon tertibatını boydan boya bozuyordu. Esasen derme çatma bir tarz içinde, yapılmış olan kanalizasyon borularında patlamalar, sızmalar ortalığı, sokakları bir velveleye veriyordu. Ve hâlâ belediye kanalizasyon sistemini şehrin büyüyen merkezlerini kuranlara mahalleler yapanlara öğretmiyordu. Gene yeni ve büyük mahalleler kuruluyor, fakat buralarda kanalizasyon tertibatı kurulması cihetine gidilmiyordu. Sonra birden aklımıza gelecekti. O mahalle bir şehir büyüklüğünü alacaktı. O mahallenin ihtiyacını nakil arabaları ile karşılamak kabil olmayacaktı. O zaman yapılmış, düzene konulmuş asfalt caddeler kasılacak, yeniden masraflar çıkacak, uzun projeler hazırlanacak, asfaltın üç ve en fazla dört metre derinine borular yerleştirilecekti. Üzerlerine toprak yığılacak, eski şeklini alamıyacak bir asfalt dökülecek ve işin İçinden sıyrınılacaktı. Yağmur derme çatma kurulmuş bu asfaltların yarıklarından içeri sızacak, borular patlıyacak ve birden o mahalleyi veya o mahallenin bir büyük kısmını büyük bir dert kaplıyacaktı. Misal mı isteniyordu. Ankara şehrinin bir büyük İstanbul caddesi vardı, mezbahanın önünden Yenimahalleye kadar uzanıyordu. Bu caddenin muayyen bir büyük kısmını kokudan azade geçmek için maskeli olmaktan başka çâre yoktu. Çünkü., kanalizasyon tertibatı bozuktu, çünkü mezbahanın kanlı zamanla kokan suları oradan geçen ve üstü açık olan dereye akıyordu. Bütün haşarat buralarda toplanıyordu ve bugüne kadar hiç kimsenin aklına vatandaş sıhhati için, haddi bırakınız vatandaş sıhhatini şehrin umumi havasını bozan bu hali düzeltmek gelmiyordu. Mezbahanın modern tesislerle tanzim ve tertip edildiğini kimse söyliyemezdi. Bu görünmüyordu, vatandaş mezbahayı büyük bir bina olarak görüyordu ve içindeki âlemi bilmiyordu, fakat vatandasın bir burnu vardı ve bu caddeden geçerken, ister nakil vasıtası ile olsun, ister yayan olsun, bu kötü kokuları sineye çekiyordu.

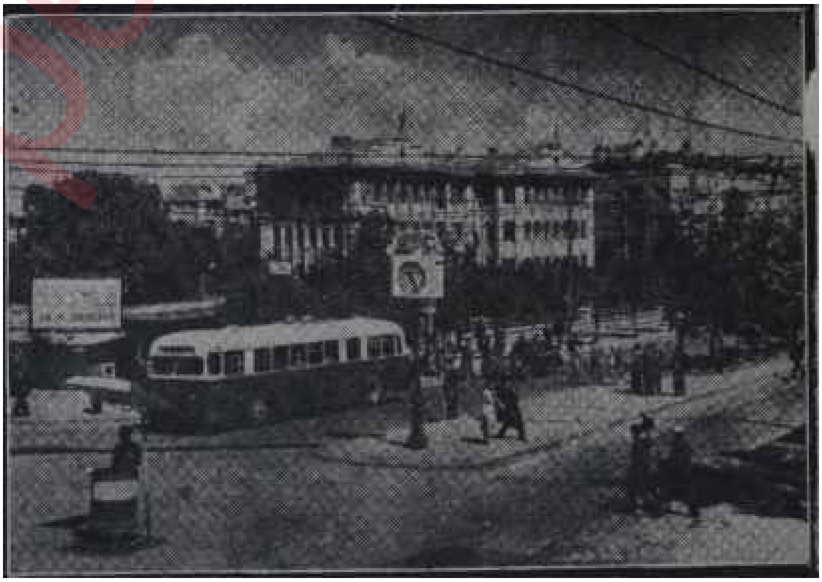
Bu, sadece bu mıntıkada mı hissediliyordu. Şehrin muhtelif yerlerinde vatandaşa sorunuz vereceği cevap "hayır" olacaktır. Hakikaten şehrin muhtelif yerlerinde bu kötü hali sezmemek ve hissetmemek mümkün değildir. Şehrin tabiî seklinden bu koku bir şeyler belki kaybettirmezdi ama, vatandaşın burnundan beynine doğru bir tiksinmenin geçmesine de mani olamazdı. Kışın şiddetli yağmurlar, kar suları kanalizasyon derdimizi daha çok hissettirecektir. Bir çâre bulunması her bakımdan lüzumlu, her bakımdan lâzımdır.

Belediyenin üzerinde dikkatle durması gereken işlerden bâr tanesi budur. Yollar dâvasında üzerinde titizlenmek lâzım gelen diğer mesele de inşaatların or taya çıkardığı feci durumdur. Şehrin muhtelif yerlerinde ve ekserisi büyük ve ana caddelerin üzerinde binalar yapılmaktadır. Bu binaların inşası devam ettiği müddetçe, o caddenin o bölgesinden geçmek kabil değildir. Asfaltın üzerine serilmiş çimentolar, kireçler ve tahta parçaları, demirler kaldırımdan salimen yürümenizi temin etmemektedir.

Ve o asfaltın 'hali pür melalini inşaat bittikten sonra görünüz. Her tarafı ezik, her tarafı 'berbat ve hurdahaştır. Belediye inşaat sahiplerine, hem vatandaş sıhhati ve emniyeti, hem de malının korunması bakımından lüzumlu direktifi vermelidir. Aksi halde bu şehir delik deşik olacak, bu şehir bir bina kazandığı nisbette, pek çok şey kaybedecektir.

Ağaçlar

Plânsızlık bu şehri katletmiştir. Yollar plansızlıktan, asgari bir ölçü içinde şehrin ileride istiab edeceği nüfus miktarı tahmin edilememekten, her şey kar-

Ankara'dan bir görünüş

Plânsızlık

ma karışıktır. O şehri bir çoraklıktan kurtarmak için ağaçlandırmak gibi bir iddia ile işe başlamışız. Sonraları da şehirde yer kazanmak, toprak kazanmak için ağaçları birer birer köklerinden sök» meğe başlamışız. O ağaçlar ki, seneler ve senelerce bu şehrin itfaiyesi tarafından sulanmış, hususi bir itinaya tâbi tutulmuş, neticede hakikaten şehir bulvarları, yolları ve geniş topraklıkları ile yeşillenmeğe başlamıştır. Daha sonra gelen bir zihniyet bütün bunları budamıştır. Daha sonraları sıkışıp bu ağaçları budamak yerine hesapları daha evvelinden tutmak daha doğru olmaz mı idi? Bunu' bir yana bırakınız, bu ağaçları budamakla yerine başka bir tedbir bulunup, senelerin emeğini harcamamak yolu tutulamaz mı idi?

Bunlar şimdiki idare ve zihniyet ile bağdaşamıyacak suallerdir. Bir kaç sene sonra bu şehirde bir ağaçlandırma seferberliğine girişmek imkânları aranırsa, böyle bir hareket için günlerce neşriyat yapılırsa hiç ama hiç şaşmayınız. Çünkü, her işte olduğu gibi bunda da yazıp bozmanın tabii neticelerini göreceksiniz.

Trafik mes'eleleri

Şehirde her gün bir trafik kaidesinin tatbik edildiğini görmekten de bu şehrin insanı usanmıştır. Her gün »bir yeni istikamet tayin edilmektedir. Nitekim öyle kararlar alınmaktadır ki, bir insanın bundan haberi olması için her gün trafik müdürlüğüne uğraması lâzım gelir. Bakarsınız bir gün otomobillerinizi caddenin sol tarafında park edebilirsiniz derler, aksini yapandan bir miktar ceza alırlar. Bakarsınız karar değişmiştir, otomobillerinizi yolun sağ tarafından park yapmanız lâzım gelmektedir, bundan da haberiniz yoktur. Gene ceza keserler. Hangi kararı, hangi saatte tahkik etmek ve buna güre hareket etmek lâzımdır bilemezsiniz, kestiremezsiniz.

Bütün bunlar böyle olunca, bu halden dışarıya çıkılmadıkça, işleri düzeltmek imkânı yoktur, olamaz da...

Biraz daha dikkat, bir az daha hesaplı olmak her şeyin iyiye doğru gitmesine mani olamıyacaktır. Ve ayrıca herkesin her sevin '«iyi» ve doğru gitmesini istediğini söylemeğe lüzum yoktur.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Picasso

Hayret adam

İngiltere'de bir ailenin iki üvey evlâdi birbirleriyle evlenmişlerdir, Bunlardan erkeğin adı C. A. Culley'dir ve 23 yaşındadır. Babası Albay R. H. Culley bundan yedi sene evvel ölmüştür. Kız ise E. E. Marriott'tur. Miss Marriott 25 yaşındadır ve annesini dört yıl evvel kaybetmiştir. Mr. Culley'in annesi ile Miss Marriott'un babası geçen nisan ayında evlenmişlerdi. Eylülde de üvey evlâtları birbirleriyle evlenmek kararını vermişlerdir.

Genç Culley halen çiftçilikle meşguldür. Miss Marriott ise bu yaz bir kız arkadaşiyle birlikte skuter denilen motorle 4700 millik bir Avrupa turu yapmıştır. İki genç birbirleriyle- üç seneden beri tanışmaktadırlar, zira babaları aynı Rajput alayında hizmet etmişlerdir.

Şimdi her ikisinin de kayınpederi aynı zamanda üvey babası, kayınvaldesi ise üvey anasıdır. Genç çiftin evlenmesi bütün İngiltere'de büyük bir alâka toplamıştır. Halbuki işin aslında bunda bir garabet yoktur, zira anne ve babaları karı koca olmakla beraber çocukların birbirleriyle en ufak bir alâkaları dahi mevcut değildir.

(Daily Telegraph)

*

Prensesler genç evlenmeye başladılar galiba. Geçenlerde 15 yaşında bir prenses 70 ini geçmiş bir başka' asille evlenmişti. Bu sefer de gene 15 yaşındaki Prenses Virginia Fuerstenberg Venedikte Prens Alfonso de Hohenlolhe-Langenburg ile evlenmiştir. Yalnız bu sefer damad sadece 31 yaşındadır. Evlenme törenindeki dört şahitlikten birini Edinburgh dükünün eniştesi Prens Gottfried de Hohenlohe - Langenburg yapmışlar. Genç çift balaylarını Amerika'da geçirmektedirler. Ondan sonra Prens Alfonso'nun Meksiko'daki evinde oturacaklardır.

(Daily Telegraph)

İngiliz U. P. havadis ajansı 13 Eylül tarihinde Bahama adalarına «Hilda» adı verilen bir tayfunun yaklaşmakta olduğunun haber verildiğini bildirmiştir. Hakikaten «Hilda» söylenilen zamanda Bahamaya gelmiş ve adaları perişan etmiştir.

(Daily Telegraph)

İran Sağlık Balkanı Dr. Saleh şu beyanatta bulunmuştur:

«— Sadece Tahran'da 4700 esrar tekkesi vardır. Bu hesaba göre her 250 kişiye bir tekke düşmektedir. Esrar tekkelerinin günlük hasılatı 57 İngiliz lirası civarındadır ki bunun 10 İngiliz lirası masrafa gitmektedir»-.

Bakanın ifadesine göre bu tekkeleri işletenler Tahran'ın en zengin eşrafı arasındadır. Polis 48 saat zarfında 800 esrarkeşi tedavi akına aldırmıştır.

(Le Monde)

*

Mareşal Jukof'un kızının hakikaten Mareşal Voroşilof'un torunu ile evlendiği artık kat'i şekilde anlaşılmıştır. Zira Mareşal Jukof kızının düğünü dolayısıyle bir hediye gönderen Eisenhower'e ailesinin fotoğrafını hediye etmiştir. Bazı kötü diller Mareşalin kızı bulunmadığını ve Rusların Amerika Cumhurbaşkanını kandırdığını ileri sürmekteydi. Şimdi, altın bir çerçeve içinde takdim edilen fotoğrafta Mareşalin bir değil, iki kızı olduğu anlaşılmıştır. Mareşal Jukov'un hatta bir de torunu mevcuttur.

(A. F. P.)

*

Geçen asrın başında Amerikalı Peygamber Joseph Smith tarafından kurulan ve halen bir milyon mümini bulan mormon dinine mensup kimselerden müteşekkil bir koro Paris'e gelmiş ve Fransız başkenti halkını âdeta fethetmiştir. Koro Salt - Lake - City de ikamet etmektedir ve oradaki mormon mabedinde icrayı ahenk etmektedir. Koronun Avrupa 'va gelişindeki sebep İsviçre'nin merkezi Bern'de bir mormon mabedinin kuşad resminde bulunmaktır. 11 Eylûlde acılan bu mâbed mormon dininin Avrupadaki ilk mabedidir.

Parisliler koronun dininden ziyade 700 parçalık repertuvarına hayran kalmışlardır, Koroyu Profesör J. Spenser Cornwall idare etmekteydi.

(Le Monde)

*

Doğu Almanya'da neşredilen bir gazetede çıkan bir yazıda, kırlangıçların haşata zarar verdiği kaydedilerek, öldürülmeleri istenmektedir. Yazının çıkmasından kısa bir zaman sonra Batı Almanya gazetelerinde şöyle ilânlar göze çarpar:

«Bir kırlangıç'a rastlarsanız, derhal kapının, pencerenizi ona açınız. Bir mülteci olması muhtemeldir.»

*

Amerika'da Hayvard Üniversitesi alim ve hocalarından Profesör Brighton Tıb Dünyasına şimdiye kadar bir eşi ve benzeri olmayan yeni bir buluş getirmiştir. Profesöre göre: Can sıkıntısı bir hastalıkmış ve tedavisi de kabilmiş...

K İ T A P L A R

HASANGİLLER

(Tarık Dursun, K. nın iki hikâyesi. Seçilmiş Hikâyeler Dergisi yayını. Bâsıldığı yer Son Havadis Matbaası. 130 sayfa, 100 kuruş.)

Garip isimli bir müellif, ilk kitabını neşretmiş bulunuyor. Muharririn adı şudur: Tarık Dursun K. Bu K ne ifade eder? Meçhul Kitabın adı ise «Hasangiller».

«Hasangiller» Güngör Kabakçıoğlu'nun güzelce bir kapağı ile Seçilmiş Hikâyeler Dergisi yayını olarak çıktı.

Kitapta iki hikâye var. Birini, Evlere Şenlik'i, daha önce Seçilmiş' Hikâyeler Dergisinin bir özel sayısı olarak okumuştuk. Öbürü, kitaba adını veren «'Hasangiller».

«Hasangiller« de ne var? Nedir onu böyle sevdiren? Önce şimdilik çok birşey yok. Evet, gerçi şimdilik çok bir şey yok ama, en önemli, en gerekli şeyler var.

Tarık Dursun K.., birbiriyle bağıntıları pek zayıf görünen sekiz - on hikâyeyle bir ailenin, Hasangiller'in yaşamasını vermeye çalışıyor. Biraz yetersiz de olsa bu çabası aşağı yukarı boşa gitmemiş. Bir aileyi, bir çevreyi biraz cılızca, tam gelişememiş bir hacim içinde tanıyoruz. Yazar işin en aziyle yetinmiş. Sanki uzatmaktan, açmaktan kaçınmış. Bu onun güçsüzlüğünden değil. Sanat, hikâye anlayışı yüzünden olsa gerek. Belli ki, böyle olmasını, bu kadar kalmasını istemiş. Yoksa rahatça söyleyişinden kuvveti seziliyor.

Çok şey yok. Gerçekten yok. İnsanlarının çoğu, bütün canlılıklarına karşılık eksikli insanlar. Daha derinlemesine gitmemiş. Hemen hemen hiçbir beşeri çabası yok. Hikâyeye kendinden hiçbir şey katmamış. Sadece vakayla yetinmiş. Eksiklik midir bilinmez. Bununla beraber hikâye, belli belirsiz, İzzet Amca'nın kardeşinden ayrılmasına, karniyle bağlılığına pek ustaca dayandırılmış. Kitabı daha çok, yahut yalnız başına "bu incecik çizgi kurtarıyor. Nerdeyse insancı yapıyor. Kitabın hiç kuşkusuz en ilgi verici (kahramanı İzzet Amca'nın karısı. Gerçi sanatçının sezgisi, anlayışı herkesinkinden mutlak daha iyidir ama eğer bu olay içinde İzzet «Amca ile karısı üzerinde, biraz daha durulup, biraz daha işlenseydi güzel bir roman okumuş olurduk.

Görünüşte kitabın bir vaka anlatmaktan başka kaygısı yok, insanın durup durduk yerde, gayesiz yazılmış diyeceği geliyor. Fakat duruıp durduk yerde birşey yazmaya çabalamak, bir biçim kurmaya kalkmak da bir gaye değil mi? Hele, sonunda böylesi güzel, alâka verici bir hikâye çıkarsa. Bir çevreyi, hem epeyce ilgi çekici, bizim Öyle pek bilmediğimiz bir çevreyi, bir aileyi yaşatmaya kalkışmak da bir gaye olamaz mı?

Önemli şeylerden biri biçim, öbürü dil.

Tarık Dursun. K., hikâyesini, bağımsız, bbinle ilgileri pek sudan görünen parçalar halinde geliştirmiş. Hepsini de ayrı hikâyeler halinde okuyabilirsiniz. Ama yazar, bu birbirinden ayrı parçaları çok ustaca konuşmalarla yine birbirine bağlayıvermiş. Hikâyenin' umumî akışına uymayan, yabancı kalan parçalar da yok değil. - Berber dükkânının açılışı hikâyesi falan gibi - Ama bunların bile çevreyi tanıtmakta, büyütmekte hikâyeyi daha bir güzel, daha bir alımlı kılmakta büyük paylan var. Hikâyede görünüşte öyle bir aldırmazlık, öyle bir hemen şöylece yazılıvermiş 'havası var ki, onu büsbütün sevimli yapıyor.

Son günlerde çoğu hikayecilerimizde, daha çok gençlerinde, buna benzer düzenden kurtulma gayretleri, mantık bağıntısına önem vermemek gitgide moda olmaya başladı. Böylesi, hikayeyi daha güçlü, daha yeni, daha imkânlı, çağımıza daha uygun düşüyor.. Hasangiller bunun başka bir türlü güzel örneği.

Tarık Dursun K.
Görüp yazabilenlerden

Evlere Şenlik daha bir acemice. Yahut daha bir çelimsiz. Pek bir gençlik macerası olduğundan .mıdır bilmem? Gerçi o da zevkle, ilgi ile okunuyor ama, onda Hasangiller'deki ustalık, dirilik pek yok.

ALÂİDDİN CAMİSİ

(Yazan: İlköğretim müfettişi Muhiddin Aslanbay. Eskişehir 1955 Ticaret Matbaası. Kapak Kompozisyonu: Yusuf Durul. 152 sayfa, fiatı: 200 kuruş.)

Üç bölüm üzerine tertiplenmiş olan eserin birinci kısmında Eskişehirdeki Alâiddin Camisi,, ikinci kısımda minaresi ve 'kitabesi, üçüncü kısımda da Eskişehir tarihi ile ilgili araştırmalar ve kaynaklar bulunmaktadır. Cami ve Eskişehir tarihi ile ilgili fotoğraflarla vesika örnekleri de kitaba alınmıştır. Sipariş adresi: Eskişehir Maarif Müdürlüğünde İlköğretim Müfettişi Muhittin Aslanbay.

DANTEL

(Aylık pul koleksiyon dergisi. 14. sayı. Sahibi ve yazı işleri müdürü: Orhan Sargın, Muhabere adresi: Postane yanı No. 10-1 Mecidiyeköyü, İstanbul.)

Posta pulu meraklılarının birçok Avrupa memleketlerinde nüfusun yüzde onunu bulduğu söylenir. Amerikada bu merak bayii ileridir. Hattâ Roosewelt'in bir sözü nakledilir: «Bir kişiyi pula alıştırmak, iyi bir 'vatandaş yetiştirmektir»... Bizde de pul meraklıları bulunmaktadır. Bu amatör pulculara pul' ve pulculuk hakkında bilgi vermek ve dünya pulculuk hareketlerinden okuyucularını haberdar etmek gayesiyle Dantel adlı bir dergi yayınlanmaktadır.

İlk olarak 1839-1840 yıllarında Avusturya'da ve İngiltere'de kullanılan ve memleketimizde de 93 yıllık bir geçmişi bulunanı posta pullarını tanıtan, pul ve pulculuk hakkında her türlü bilgileri veren Dantel'in fiyatı 50 kuruştur. Abonelere *yüzde* 10, öğrencilere yüzde 35 indirme * yapılmaktadır.

BİR CİNAYET

(Yazan: Georges Bernanos. Çeviren: Ziya İshan. İstanbul, Ağustos 1955 Ekin Basımevi, 224 sayfa, fiyatı 2 lira).

Çağdaş Fransız edebiyatının ünlü romancılarından birini, Türk okuyuculara tanıtmak olan eser Varlık Yayınlarındandır; Büyük Cep 'Kitapları Serisinin yedinci eseridir. Yazar, Mauriac gibi, günah ve ölüm meseleleriyle çok ilgilenir. Nitekim bu romanında da bit cinayet etrafında, bir din adamının durumunu usta kalemiyle canlandırmaktadır. Tema, cinayet olmakla beraber, eser başarılı bir psikolojik romandır. Bu katolik yazar hakkında, Türk okuyuculara bir fikir verecektir.

TAHLİYE DÂVALARI

(6570 sayılı kanunun şerf ve izahı)

(Hazırlayanlar: Avukat Dr. Salih Türkmen - Avukat Sadi Kazancı - Temyiz Mahkemesi 5., 6., 7. Hukuk Dairesi Raportörleri: Selâmi Yüksel - Saim Ün sev- Bülent Erten. Ankara 1955 Yıldız Matbaası. 246 sayfa, fiyatı 7,5 lira.)

Haziran 1965 tarihinde yayınlanmış *o*lan 6570 sayılı son Kira Kanunu - ev sahibi ve kiracı olarak - çok sayıda vatandaşı ilgilendirmektedir. Kiramız ne zamana kadar sürer, artacak mı? Artacaksa, ne zaman ve ne kadar? Haksız kira istenirse nereye başvuracağız? Kiracılar ne zaman çıkarılabilir? Kiralanan yerler başkalarına devredilebilir mi? Kiran yanına kimleri alabilir? Kira suçları nelerdir? Kim, ne kadar ve ne zaman ceza verebilin? Kiracının hareket tarzı... Eser, bunun gibi bir çok meseleleri açık olarak ve salahiyetle cevaplandırmaktadır. (Metinler »cin en emin kaynaklardan faydalanılmış, yeni Kira Kanununun bütün maddeleri en ince teferrüata kadar ayrı ayrı şerh ve izah edilmiştir. Kira kanununun en yeni tefsiri mahiyetinde olan Temyiz Mahkemesi kararları da kitapta yer almıştır. Eserden istifadeyi kolaylaştırmak Elçin alfabetik indeks de ilâve edilmiştir. Eser, başlıca kitabetlerinde satılmaktadır.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Sovyet Rusya

Ağırlanan misafir

Geçen hafta içinde Sovyet Rusya başkenti müstesna bir misafir tarafından ziyaret edildi. Bu hatırlı ziyaretçiyi karşılamak için Sovyet Şûraları Başkanı Bulganin bizzat bava alanına kadar gitmiş, ellerinde bayraklar bütün Moskova halkı yollara dökülmüştü. Ciddiyeti ve sevimsizliği ile tanınmış Pravda gazetesi bile sütunlarının büyük bir kısmını bu misafire tahsis etmek zorunda kalmıştı.

Kızıl bandonun çaldığı «Deutschland über alles - Almanya herşeyin üzerindedir» marşı ile karşılanan misafir, Batı Almanya Başbakanı Dr. Conrad Adenauer'di. Bu bir Alman devlet adamının 1939 danberi Sovyet Rusya'ya yaptığı ilk ziyaretti. 29 Ağustos 1939 da şarap tüccarlığından bozma bir Alman Dışişleri Bakanı, Von Ribbentrop, sırtını dünyanın o güne kadar gördüğü en kudretli orduya dayamış olduğu halde Avrupa'yı nazilerle komünistler arasında taksim eden gizli 'bir protokolü imzalamak üzere 'Moskova'ya gitmişti. Adenauer'in yaptığı ziyaret ise bununla kıyas • edilemiyecek şartlar altında vuku bulmuştur. Ancak aradaki iki benzerliğe de işaret etmek gerekir: O zaman olduğu gibi, bu gün de dünya iki zıt ideolojinin arasındadır ve bu seferki davet de, gene Sovyet Rusya'dan gelmiştir.

'Sovyetlerin Alman Başbakanını başlangıçta iki devlet arasındaki siyasi, iktisadi ve kültürel münasebetlerin (kurulması ile ilgili görüşmelerde bulunmak üzere 'Moskova'ya çağırdıkları hatırlardadır. Adenauer bu yoldaki ilk Rus teklifine verdiği cevapta, davete, müzakereler sırasında Almanya'nın birleştirilmesi ve Sovyet Rusya'da bulunan Alman Harp esirlerinin serbest bırakılması mevzuları da ele alındığı takdirde icabet edebileceğini bildirmişti. Bu demekti ki eğer iki Almanya'nın birleştirilmesi ve Alman harp esirlerinin bırakılması görüitilerek bir hâl 'tarzına bağlanmazsa Rusya ile Federal Batı Almanya arasında normal münasebetler kurulamaz. Sovyetler 19 Ağustosta Almanya'nın Faril Büyükelçisine tevdi ettikleri bir nota ile «İki memleket arasında normal siyasi, iktisadi ve kültürel münasebetlerin tesisi için Federal Batı Almanya hükümeti tarafından ileri sürülen müzakere tartlarını» kabul etmeye yanaştıklarından bu ziyaret nihayet mümkün olmuştur.

Hava meydanında bizzat Mareşal Bulganin tarafından karşılanan Adenauer ve Batı Almanya delegasyonu - tam 166 kişiydiler .- Moskova'dalki ikametleri sırasında krallar gibi ağırlanmışlardı. Hemen her görüşmeden sonra bir ziyafet veriliyor, her gece bir yerde eğleniliyordu. Verilen ziyafetlerde içilen şampanya, votka ve şarapların iki dost - bu, diplomatların sevdiği bir tâbirdir - devlet halk ve idarecilerinin şerefine kaldırılan kadehlerin haddi • hesabı yoktu. Kremlin sarayının Sabit. - Georges Şövalyeleri salonunda, Sovyet Şûraları Başkanı Bulganin tarafından Adenauer ve Batı Almanya delegasyonu şerefine verilen bir kabul resminde tam 2000 davetli ağırlanmıştı. Bu davetliler arasında Batı Almanya nezdind'e temsil edilen devletlerin elçiliklerinden başka Sovyet Rusya ileri gelenleri - bu arada Stalinin kızı Svetlana da - göze çarpmaktaydı.

İçki

Adenauer'in Moskova ziyareti sırasında Alman delegasyonu tarafından verilen ziyafette nihayet Bulganin'i çarpan bir içki keşfedilmiştir: Foret - Noire kirşi.

Bu içkiden bir yudum tadar tatmaz gözleri yuvalarından fırlayan Bulganin : «Bu insanların içeceği bir şey değil, bunu olsa olsa öküzler içebilir» demiştir.

Masa başında

Ancak ziyaretin bu cephesi tam bir samimiyet ve dostluk havası içinde gelişirken, Moskova yolculuğunun esas hedefini teşkil eden masa başı görüşmelerinde bu havadan eser görülmüyordu.

Daha görüşmelerin ilk gününden anlaşılmıştı ki Sovyet Rusya Almanya'nın birleştirilmesi meselesini ele almaya yanaşmayacaktı. Mareşal Bulganin konferansın açılış günü söylediği nutukta Batı Almanya'nın Paris anlaşmaları ile tecavüzi bir pakta katılması keyfiyetinin iki Almanya'nın birleştirilmesi için ciddî bir engel teşkil ettiğini, bununla beraber bu meselenin herşey ve herkesten önce Almanları ilgilendiren bir mesele olduğunu ileri sürmüştü. Sovyet Rusya, böylece, Batı Almanya'yı şimdiye kadar tanımaya yanaşmadığı Doğu Almanya hükümeti ile temasa geçmeye zorluyordu. Bulganin aynı taktiği Alman harp esirlerinin durumu bahis mevzuu olurken de kullanmıştır.

Karşılıklı ithamlar: Bu mesele bahis mevzuu olurken esaslı bir kıyamet kopmuştur. Görüşmelerin başlangıcında Adenauer ısrarla Sovyetlerin elinde bulunan Alman harp esirlerinin iadesini istemişti. Bulganin ertesi gün verdiği cevapta Rusya'da Alınan harp esirinin bulunmadığını, Sovyetlerin elindeki Almanların Hitler ordusuna .mensup harp suçluları olduğunu söylemiştir. Bulganin'e göre sayılan onbine yaklaşan bu harp suçluları Sovyet Rusya'da insanlığa karşı vahşi cürümler işlemişlerdi. Bu bakımdan Batı Almanya hükümetinin bu suçluların esir olarak iadeye tâbi tutulmalarını nasıl istediğini anlamak güçtü. Kaldı ki harp suçluları meselesinin görüşülmesi kabul edilse bile Doğu Almanya temsilcilerinin de müzakerelere iştiraki sağlanmadan bu konuda bir hal tarzına varılması düşünülemezdi. Zira bu her iki Almanya'yı da aynı zamanda ilgilendiren bir meseleydi.

Bulganin'in bu sözlerine Adenauer tarafından verilen karşılık salonda bir panik yaratmıştır. Batı Almanya şansöl-

Batı Almanya — Sovyet Rusya görüşmeleri

Zahiri tebessümler..

Molotof
Yalancı dünya

yesi harp esnasında Hitler ordularının kötü hareketlerde bulunduklarını inkâr etmemiş, fakat Almanya'ya giren Sovyet kuvvetlerinin de bu kabil hareketlere tevessül etmekten çekinmediklerini belirtmişti. Bunun üzerine ıKruşef derhal ayağa fırlayarak haykırmağa başlamış ve bu sözlerin Kızıl Orduya bîr hakaret teşkil ettiğini söylemiştir. Kruşef:

c— Bütün bunlar doğru bile olsa, diye devam etmiştir, kabahat kimdedir? Oğullarını kaybeden Alman analarının ıstırabını anlamıyor değilim. Fakat harbe Rusya mı sebebiyet vermiştir? Sınırları ilk asan Sovyet orduları mı olmuştur?»

Ortalık yatıştıktan sonra Kruşef'in bu sözleri üzerinde düşünenler bundan birşey anlayamadıklarını itiraf etmek zorunda kalmışlardı. Harbe başlamamış veya sebebiyet vermemiş olmak harp içinde kötü hareketlerde bulunmak için makul bir sebep miydi?

Bu suale müsbet cevap vermek ancak Kruşef'in mantığı ile mümkün olabilir.

Netice

Uzun münakaşalar sonunda vasıl olunan netice şansölyenin lehine kaydedilecek iyi bir not teşkil etmemektedir. Haziran başında Adenauer'i Moskova'ya davet ederken Sovyet Rusya'nın ileri sürdüğü sebepler gerçi yazıhtı: Ruslar Batı Almanya ile siyasi, iktisadi ve kültürel münasebetlerin kurulmasını istiyorlardı. Fakat bütün dünya, o zaman, Rus davetinin esas gayesinin bu olmadığını daha önemli bazı meselelerin görüşülmesi için Adenauer'in Moskova'ya çağırıldığını düşünmüştü. Fakat elde edilen neticeler bu tahminlerin yanlış olduğunu göstermiştir. Rusya ne Amanva'nın biriktirilmesi, ne de Sovyet Rusya'daki Alman esirlerinin iadesi meselesini görüşmek istemiştir. Rusya'nın esas istediği Batı Almanya, 41e normal münasebetlerin kurulmasıdır. Görüşmelerden sonra yayınlanan tebliğden anlaşıldığına göre Adenauer başlangıçta israr ettiği konularda bir başarıya ulaşamadan iki devlet arasındaki normal münasebetlerin kurulmasını kabul etmek zorunda kalmıştır. Koparabildiği tek taviz, elçilerin teatisinden sonra Rusya'daki Alman harp esirlerinin iade edileceğine dair aldığı bir söz olmuştur. Rusya'nın sözlerinde ne derene sabit olduğu ise daimi bir münakaşa konusudur.

Moskova seyahatinin arifesinde yazdığımız yazıda (AKİS, sayı: 09) şöyle demiştik: Adenauer'in Moskova'da Almanya'nın birleştirilmesi konusunda bir başarı elde etmesi beklenemez. Ancak Almanya'ya eli boş olarak dönmek istemeyeceği için esirler meselesinde esaslı tavizler elde etmeğe çalışmaktır. Bu tahminlerimiz bugün aynen tahakkuk etmiş bulunuyor. Fakat kopardığı tavizin de bu kadar az ve sözde olacağını sadece biz değil, kimse tahmin edememişti. Bu bakımdan bütün dünya basını hayretini ifade etmektedir.

Hiç şüphe yok ki en büyük hayal kırıklığına uğrayanlar, usta devlet adamlarından Almanya'nın ıstırabına son vermesini bekleyen Alman halkı olmuştur. Almanya'nın birleştirilmesi gene başka bahara kalmıştır.

Uzak Doğu

Amerika ve Japonya

Eylül başlarında güzel bir sonbahar günü Manhattandaki Waldorf • Astoria binasının muhteşem dairelerinden birinde iki adam buluştular. Bunlardan biri uzun boylu, yetmişbeş yaşında ancak ellisini gösteren dinç bir asker, diğeri de ufak • tefek, sıkılgan tavırlı, oldukça yaşlı bir diplomattı. Asker, diplomatın elini sıkarken:

«— Sizi tekrar gördüğüme çok memnun oklum, demişti. Uzun zamandır görüşmemiştik»

Sıkılgan tavırlı, diplomat ise, buluşmanın sonunda, etrafını çeviren gazetecilere şunları söylüyordu:

«— Beni eski bir dosta kavuşturduğu için Tanrı'ya şükürler olsun. Bu seferki görüşmemizde geçmişten söz açmadık. Sadece gelecekten bahsettik.»

Bu sözlerden de anlaşılacağı gibi, bu ihtiyar diplomatla dinç askerin ilk karşılaşmaları değildi. İlk defa, bundan tam on sene evvel, Tokyo körfezinin sakin bir köşesine demirleyen ' M issuri zırhlısının güvertesinde karşılaşmışlar ve o zaman, galip asker mağlup diplomattan bir kâğıdı imzalamasını istemişti. Askerin adı Mc Arthur, diplomatınki Şigemitsu idi ve imzalanan vesika da Japonya'nın Amerika'ya teslim olduğunu bildiriyordu. Şigemitsu bu vesikaya elleri titreyerek ismini koymuştur.

Şigemitsu bu ayın başlarında Amerika'ya bir ziyarette bulunmuştur. Fakat kendisi simdi mağup bir devletin temsilcisi değil, fakat harpten sonra sür'atle gelişen eski bir düşman ve yeni bir dostun dışişlerini idare ile görevlendirilmiş balkanıdır. Resmi ziyareti sırasında yolu New - York'a da düşünce ilk işi eski dostu General Mc Arthurü aramak olmuştur.

Şigemitsunun bu ziyareti Amerikan " Tapon münasebetlerinde yeni bir safhanın açıldığını göstermektedir. Hatırlarda olduğu üzere, harpten sonra Japonya'yı bir müddet General Mc Arthur bizzat idare etmiş ve bu Japon sulh anlaşmasının imzasına kadar sürmüştü. Amerika bundan sonra da Japonya'yı yalnız bırakmamış ve işgal kuvvetlerini geri çekmeden önce, komünist dünyasına karşı giriştiği mücadelede, Pasifik cephesini emniyet altına almak için, Japonya'yı silâhlandırarak Uzak - Doğu'da kuvvetli bir müttefike sahip olmak istemiştir. Gerçekten Japonya'nın askerî kabiliyeti ve coğrafi durumu Amerika'nın bu emellerini gerçekleştirecek gibiydi Başlangıçta Amerika tarafından takip edilen politika, Japonya'ya geniş bir Amerikan yardımı sağladığı için, harpten çıkmış ve iktisaden zayii düşmüş Japonların da işine gelmiyor değildi. Fakat zamanla Amerika ile Japonya'nın yolları ayrılmıştır.

İki devletin yolları niçin ayrılmıştır? Bunun muhtelif sebepleri vardır.

Bir kere, Japonya'da tekrar uyan; maya başlayan milliyetçilik duyguları Japonları hükümetten kendine has bir politika takip etmesini istemeye sevketettiği Japonya, gerçekten, gerek medeni seviyesi, gerek milliyetçilik duygularının derinliği bakımından peyk olacak bir devlet değildi. Bu yüzden Japonya'dan ve Japonlardan başka bir şey düşünmeyen Mc Arthur idaresi bile Japonya'da hoşnutsuzlukla karşılanmıştı.

Sonra iki devletin Çine karşı takınmaları gereken durum da Japonya ile Amerika'nın yolunu ayıran diğer bir âmil olmuştur. Amerika Birledik Devlet-

Eisenhower
Uzak Doğu

lerinin Kızıl Çin'i tanımamak hususunda gösterdiği inat ve Komünist Çin'e vollanan mallara koyduğu ambargo. Japonya'yı güç bir duruma düşürüyordu. Asya topraklarının büyük bir kısmına ve Asya nüfusunun yarısından çoğuna sahip olan Çin asırlardanberi Japonya'nın en tabiî pazarını teşkil etmişti. Harbin hitamından sonra en fazla beş sene içinde eski istihsal seviyesine ulasan Japon endüstrisi, Amerika'nın takip ettiği siyaset yüzünden Çin (pazarlarından mahrum kalınca Amerika'ya karşı hoşnutsuzluk başlamıştır.

Nihayet geçen yıl içinde Amerikan Tapon münasebetlerinin en gergin safhasına girmesine sebebiyet veren en mühim amillerden biri ve başlıcası da Japonya'nın Uzak - Doğu savunmasına iştirak etmek istememesi olmuştur. Japonya kendini müdafaaya ve iç güvenliğini sağlamaya yetecek kadar bir kuvvete sahip olmayı kâfi görüyordu. Eski Başbakan Yoşida devrinde, Hükümet ve Meclis, Amerikalıların Japon silahlanmasının 'Pasifik müdafaası çerçevesi dahilinde genişletilmesi yolundaki tekliflerine mukavemet ermiş ve bu mevzuda yeni kararlar almaya razı olmamıştı. Bu bakımdan, Amerika Birleşik 'Devletleri eski bir Amerikan dostu olan Yoşida'nın düşmesini biraz da ümitle karşılamış ve yeni kabinenin Amerikan taleplerini kabule yanaşacağını zannetmişti. Amerikanın bu ümitleri de boşa çıkmıştır. Geçen Şubatta yapılan seçimler Japon Meclisindeki sokuların durumunu kuvvetlendirmiş ve böylece Anayasada asırı bir silahlanmaya ve Japon askerlerinin Pasifik savunmasına katılmasına müsaade eden bir değişiklik yapılması da imkânsızlaşmıştır.

Bütün bunlar yetişmiyormuş gibi, selefinin yerini sosyalistlerin desteği ile elinde tutabilen yeni Başbakan Hatovama'nın, giriştiği *seçim* kampanyasında bol keseden savurduğu vaitler sonunda kendisini Sovyet Rusya ve Kızıl Çinle münasebetler kurmaya mecbur hissederek Tokyo'ya bir Çin ticaret heyeti davet etmesi ve Londra'da Sovyetlerle sulh müzakerelerine girişlebi Amerika'yı büsbütün kızdırmıştır.

Halledilmesi lâzım meseleler

Bütün bu sebeplerden Amerikan devlet adamları uzun müddet Japon idarecilerine karşı soğuk bir tavır takınmışlardır. Halbuki Japon idiarecileri, Amerika İle halledilmesi gereken bir takım meseleleri olduğunu düşünerek, bu yılın başından beri İsrarla bir Amerikan - Japon, mülakatı talep ediyorlardı. Bu meseleleri bir hal tarzına bağlayrak aradaki soğukluğu ortadan kaldırmak için gerçekten de karşılıklı müzakereden başka çıkar yol yoktu. Fakat Foster Dulles böyle bir görüşmeyi bugüne kadar geçiktirmiştir". Japon Dışişleri Bakanın Nisan başında Washington'u ziyaret etmek istediği hatırlardadır. Ancak *Amerikalı meslekdaşı* Bandung konferansanın toplanmasını beklemeyi, bu konferansta tezahür edecek Japon davranışını da öğrendikten sonra Sigeremitsu ile karşı karşıya gelrneyi tercih etmiştir.

Bereket versin ki Bargungda toplanan Asya- Afrika devletleri konferansında Japon diplomasisi iyi bir not almış bulunuyor. Japonya konferans sırasında Amerika'yı endişeye düşürecek bir harekette bulunmadığı gibi tarafsızlar blokuna da iltihak etmemiştir. Diğer yandan Japonya'yı ziyaret eden Kızıl Çin ticaret heyetiyle bir anlaşmaya varılamaması ve Londra'da cereyan eden Rus - Japon görüşmelerinden (AKİS, Sayı: 61) bir netice çıkmaması da Amerikan devlet adamlarına rahat bir nefes aldırmış ve Japon Dışişleri Bakanı Şigemitsu o kadar ziyaret etmek listediği Washington'a nihayet davet edilmiştir.

Washington'da kararlaştırılanlar

Şigemitsu Washington'a Japonya'nın Birleşik Amerika ile halletmesi ge-

Rüzgâr

Aydemir BALKAN

Paris ... Eylül

Fransız gazetecilerinden biri geçen sene Fan ziyaret ettiğinde Fas istiklâl partisi azalarından Buabid, Rahatta kendisine şöyle demişti:

«— Berber kabileleri kımıldanmaya başladıkları gün onları artık ne siz, hatta ne de biz durduranlayız...»

Bir sene geçmeden bu sözlerin bir kehanet halini almasından bu günkü Fransız idarecileri geniş mikyasta sorumludurlar. Fransızlar Fas'ta şehirli Araplarla, dağlı Berberlerin arasındaki ikiliği daima muhafaza etmişler, hatta bunun husumet şekline gelmesi irin sistemle çalışmışlardır. Berber silâhşörleri dolgun ücretlerle Fransız emniyet ve inzibat kuvvetlerine almıyor, şehirlerdeki kıyamlarda, karışıklıklarda bu seçme birlikler bir baskı ve tethiş vasıtası olarak meharetle kullanılıyorlardı. Fransız politikacıları dağlık bölgelerdeki bu Berber kabilelerini ve köylerini iptidaî ve gayrı medeni durumlariyle muhafaza etmeyi tercih ediyorlardı. Devşirme Berber silâhşörlerine okuyup yazmayı öğretmek yine aynı gayelerle ihmal edilmekteydi.

Fransız ordusunda şecaatleriyle meşhur «tabor» lar hemen hemen tamamen Berber cengâverlerinden müteşekkildir. İtalya harplerinde kullanılan bu birlikler vahşetleriyle, dost, düşman ve yerli ahali içine dehşet salmışlardı. Bunların Alman esirlerine yaptıkları mezalimi bugün dahi utanarak anlatan Fransız subayları «tabor» ların idaresinin savaş anlatında ellerinden çıktığını itiraf etmekteydiler.

Bu birlikler sonradan Hindiçini harp sahasına gönderildi. Viyetmenli vatanseverleri ezmek hususunda «tabor» ların meziyetlerinden bol bol istifade edildi. Birbiri ardından kül edilen Hindiçini köyleri bu devşirme silâhşörlerin ellerine kaldı.

*

Kuzey Afrika'da, Hindiçini'de köhne sömürge siyasetini zamanımızda da devam ettirmek itiyadında olan Fransız idarecileri ve çoğunluğa hakim politikacılar eninde sonunda hesaplarında yanıldıklarını anlayacak-

Fas Sultanı ve yeni Fransız Valisi

Ektiklerini biçemiyenler

reken bir takım meseleleri düzenlemek Caere gidiyordu. Bunlar düzenlenmediği takdirde Japon - Amerikan gerginliği izale edilemiyecek, Japon kabinesinin iç itibarı geniş ölçüde sarsılacaktı. Japon efkârının bir hal tarzına bağlanmasını istediği meselelerin başında Çin - Japon ticaretinin Amerika taralından uğratılan zorluklardan kurtarılması geliyordu. Sonra Japonya Amerika'nın elinde bulunan Bonin ve Ruyuku adalarının iadesini de istiyordu. Nihayet harp suçlusu oldukları iddiasiyle Amerika'da tutulan 210 Japon'un serbest bıraıkılması meselesi de vardı.

(Bu meselelerin hemen hepsi Washington görüşmeleri sırasında bahis konusu edilmiş, fakat pek azı bir hâl tarzına bağlama bilmiştir. Yayınlanan bir resmi tebliğden anlaşılıyor ki görüşmelerin ağırlık merkezini gene de Japonya'nın ve Uzak - Doğunun savunması teşkil etmiştir. Bunu Amerikan diplomasisinin bir başarısı olarak kaydetmek gerekir. Zara Şigemitsu Washington'da bu konuyu ele almak niyetinde değildi. Amerikan oyununa gelen Şigemitsu sadece bu mevzuda görüşmeye girişmeyi kabul et-' mekle kalmamış, aynı zamanda Amerika Birleşik Devletlerinin Uzak • Doğu hakkındaki görüşünü de benimsemiştir. Tebliğde belirtildiğine göre, iki devletin» Dışişleri Bakanları Japonva'da bulunan Amerikan silâhlı kuvvetlerinin mevcudunda azaltma yapmak hususunda fikir, birliğine ulaştıktan başka Japonya'nın Batı Pasifik müdafaasına iştiraka için silâhlarama gayretlerini çoğaltmasına da karar vermişlerdir. Ayrıca Amerika, ile Japonva arasındaki , güvenlik paktının karşılıklı bir Batı Pasifik müdafaa paktına kalbedilmesi ve böylece Japon silâhlı kuvvetlerinin Uzak - Doğu savunmasına iştirak ettirilmeleri de kararlaştırılanlar arasındadır. İki Dışişleri Bakanı bu kuvvetlerin sayısını 350.000 olarak tesbit etmişlerdir. .

Diğer meselelere gelince: Bunlarda katedilen mesafe henüz kesin olarak bilinemiyor. Ancak Washington'dan sızan haberlere güre Komünist Çinle ticari münasebetler kurulması hususunda Taponya Birleşik Amerika'yı ikna edememiştir. Şigemitsu'nun bu ticaretin stratejik olmayan maddelere inhisar edeceğini temin etmesine rağmen. Birleşik Amerika henüz vaktin eelmediğini söyleyerek Japon i s t e t l e r i n i reddetmiştir.

Amerika'da bulunan Japon harp esirieri babsinde ise Şigemitsu eli boş olarak dönmemektedir. Daha görüşmeler devam ederken Foster Dulles, basına, bu esirlerin memleketlerine iade edileceklerini söylemişti.

Tokyo'daki akisleri

Şigemitsu'nun Washington'da vardığı netice Japonya'da hayret ve infial uyandırmıştır. Japon halkı hâlâ harp istememekte, Anayasası hâlâ aşırı bir silahlanmaya müsaade etmemektedir. Kaldı ki Yoşida hükümeti, iktidardan, Amerika'ya tavizler verdiği ve Amerikan isteklerine karşı kati bir cephe alamadığı için düşürülmüştü. Hal böyle iken Şigamitsu'nun nasıl olup dâ Anayasa'ya ve şimdiki iktidarın vait ve prensiplerine aykırı hareket ettiği - Japonya'da - anlaşılamamaktadır.

Japon basını halkın hislerine tercüman olarak Japonya'nın Uzak - Doğu savunmasına kendi »nurları dışında bir iştiraki arzu etmediğini belirtiyorlar. Halbuki Şigemitsu bunun aksine Japon askerlerinin bu bölgenin savunması için gerekirse kendi sınırları dışında ve yabana topraklarda çarpışmasını kabul etmiştir. Bu ve Amerikalılarım esasında Japonya'ya ait olan adaları' iadeye yanaşmadan Japonya'ya yeni silâhlanma masrafları yüklemesi Japonya'da büyük bir tenkit mevzuu olmaktadır.

Ekenler

lardı. Nitekim başkaları için kullandıkları ve bilhassa keskinleştirdikleri bu silâhlar kendilerine dönmeye başladı: Araplara karşı kullanmak üzere şehirlere getirdikleri Berber gençleri, Atlaslardaki kabilelerine dönerken basit te olsa İslâm âleminin hürriyet ve egemenlik dâvasının nebzelerini taşıdılar. Sürgüne gönderilen genç Sultan Bin Yusuf'un ismi ve Kuzey Afrika milletlerinin kutsal kavgalarının ateşi en ücra Berber çatılarının altına kadar gitti.

Hindiçini'deki «tabor» 1ar, Dien • Bien - Phu faciasının sonunda, istiklâle azmeden bu milletin ne kadar yoksul da olsa müstevlileri yenebileceğini anladılar. Viyetnam savaşı bu cahil ve vahşi Berber silâhşörlerine çok şeyler öğretmişti. Ölümden ve esaretten kurtulanlar yurtlarına döndüklerinde bütün felâketlerine rağmen yeni bir iman kazandılar.

20 ağustos kıyamında Atlaslardan, Aures'e kadar yüzlerce kilometre boyunda bütün Berber kabileleri Fransızlara kıyama başlayınca idarecilerin şaşkınlığı ve hiddeti büyük olmuştu. İtalya'da, Hindiçini'de vahşetlerini cengâverliklerinin mazereti olarak gösterdikleri Berber'ler şimdi aynı vahşetleriyle «efendi» lerin in üzerlerine saldırmışlardı. Fransızların iş ve menfaat gruplarının destekledikleri ve içeri bölgelerde büyük nüfuz sahibi olduğuna inandıkları Marakeş paşası El Glavi efsanesi de hayretle acılan gözleri önünde yıkılıp gitmişti. Bunun için mukabil darbeleri insafsızca ve kıyasıya oldu. Misillemelerinin vahşeti, kurbanlarının adedi Berberlerini kini kat kat geçmişti. Genel vali Grandval'in İslâhat ve reform projelerine taraftar olmayan, emirlerini dinlemeyip müstakil hareket edecek kadar pervasız olan Duval, Franchi, Leblanc, Miquel gibi generaller, gazaplı sanatlarını görülmemiş bir şiddetle icraya imkan buldular. Günlerle süren ve hemen hemen hiç bir büyük devlet tarafından takbih edilip durdurulmayan bu katliam, artık Fas - Fransız münasebetlerinde aşılamıyacak bir uçurum yaratmıştır. Generallerin emirlerini, Paris'ten, meclise ve kabineye hakim kolonyalist elemanlardan aldıkları, El Glavi'nin ve Bin Arafa'nın Başbakana yolladıkları mektupların da yine Paris'te yazılmış olduğu bugün bilinen hakikatlerdendir.

Kabinesini kurtarmak için tereddütle uzun zaman kaybeden, Grandval'in uzaklaştırılması için sağcı bakanların şantajlarına boyun eğen, Başbakan Faure da bütün iyi niyetlerine rağmen Kuzey Afrika'da olup bitenlerden birinci derecede sorumludur.

Fas meselesinin Birleşmiş Milletler'de halli de bir çok noktalardan imkânsız gibi gözükmektedir. Büyük devletler karışmamayı tercih etmektedirler. Fransızların vetosu düşülmese bile Kenya, Birmanya ve Guatamala'da olup bitenleri hatırlatmaları kendileri için kafi bir silâhtır. Kuzey Afrikalı milliyetçiler nisbetsiz kuvvetler önünde insafsızca ve sistemle yok edilmek tehlikesindedirler. Faslı vatanseverleri kutsal dâvaları uğruna kan ve ateş içinde boğulmağa terketmektense, yapılacak başka şeylerin olduğunu hatırlamak vaktiyle aynı dâvalar için kan dökmüş milletlere borçtur.

Fransızların Mağrip ve Cezayir'de bu kadar şiddetli bir şekilde ezme harekâtına geçmeleri yine Fransa'da büyük bir çoğunluk tarafından gayet fena karşılanmıştır. İlerisi için de ümit veren tek nokta budur. Bütün, muharrirler, aydınlar hükümetteki kolonyalist elemanları ve icraatlarım kuvvetle tenkit etmektedirer. Mauriac, Bourdet, Malraux, Lebesjue gibi en tanınmış yazarlar ateş püskürmektedirler. Gazetelere gelen binlerce okuyucu mektuba Kuzey Afrika'da bir an evvel makul ve adil bir politika istemektedir. Bu bakımdan en sağcı gazetelerden olan Figaro'nun okuyucu mektuplarına bile bir göz atmak öğretici ve ibret vericidir. Fransız halkıma adalet ve eşitlik duygusu onları idarecilerine karşı âdeta düşmanca bir tavır takınmalarına yetmektedir.

Fakat heyhat, bu arada Kuzey Afrika'da hâlâ bir çok masum kanı akmaktadır. Esef edilmelidir ki, Fransız kolonyalistleri bu cinayetleri Danton'un, Robespierre'in, Saint - Juste'ün torunlarına yaptırtmaktadırlar. Bu günkü şartlar ve tesirler devam ettikçe, muayyen gruplarda kökten değişmeler olmadıkça bu cinayetlerin de sonu gelecek gibi görünmemektedir. Halbuki Nürnberg'te rüzgâra savrulan küllerin üzerinden kaç sene geçmiştir?

Mc. Arthur — Şigemitsu
Şimdi silâhlar konuşmuyor

Washington görüşmeleri Japon hükümetinin prestijini iade edeceği yerde hissedilir derecede azaltmıştır. İktidar herhalde henüz bir katiyet kesbetmemiş bu kararları yakın bir gelecekte, bir daha ve ciddiyetle gözden geçirmek ihtiyacını duyacaktır.

Arjantin

Kaynayan kazan

1 5 Eylül sabahı saat sekiz buçukta har herleri dinlemek için radyolarını açan Arjantinliler Peron " "-om üçüncü defadır iki bir suikastle karşı karşıya olduğunu öğrendiler. Radyo tafsilât vermemiş, sadece bu suikaste iştirak etmekle suçlandırılan 50 kişinin Puerto Nuevo deniz üssü civarında) tevkif olunduğunu ve bütün memlekette örfi idare ilân edildiğini söylemekle iktifa etmişti.

Şu satırların yazıldığı dakikaya kadar gelen haberler gösteriyordu ki isyan ve suikast teşebbüsü radyonun söylediğinden' çok da/ha geniş ve şümullüdür. Bu .teşebbüse önayak olanlar askeri kuvvetlerdir. Ancak, bu sefer, kara kuvvetlerinin de bava ordusuna yardımcı olduğu anlaşılıyor. Nitekim asilerin harekâtı 2 Eylülde hakkında hükümetçe tevkif müzekkeresi kesilen eski. alay kumandanlarından Gentral Dalmiro Balaguer tarafından .idare edilmektedir.

İsyan ilk olarak Cordoba eyaletinde başlamıştır. Aradan çok geçmeden, asi kuvvetler bu eyalet ile bütün Güney Arjantinde vaziyete hâkim bulunuyorlardı. Bu arada Rio Sahtigo ve Puerto Belgrano deniz üsleri de asilerin eline geçmişti. İsyancıar tarafından zaptedilen Cordoba radyosu da balkı kendilerine katılmaya davet edivordu. Diğer yandan hükümete sadık- kalan kuvvetler mukavemete devam etmekteydiler.

Alınan haberlerden Peron ve iktidarının kararsızlık içinde bulunduğu anlaşılıvor. Son avlar içinde cereyan eden (hâdiseler herkesi şaşkına çevirmiştir. Arjantin, ordu ile iktidar arasında bocalayıp durmaktadır. Geçen her günün Peron'un kuvvet ve itibarından bir parça alıp götürdüğüne şüphe yoktur. Fakat kendisini destekleyen işçi sınıfının da Arjantin'de ihmale gelmez bir kuvvete sahip olduğu da bir hakikattir. Peron iktidarda kaldığı müddetçe muhalif partiler ve ordu, iktidardan uzaklaştığı zaman da işçiler gayrimemnun sınıfı teşkil edeceklerdir. Bu bakımdan ne Peron, ne de askeri şefler tek başlarına Arjantin'de istikrarlı bir idare kuramazlar. Arjantin'in içinde bulunduğu anarşiden kurtulabilmesi için her sınıf halk ve her türlü düşüncenin eşit bak ve hürriyete sahip olabileceği bir demokrasi rejimi kurmaktan başka çâre yoktur. Aksi halde son aylar içinde cereyan eden hâdiselerin sonu alınamaz.

Yeryüzünde artık sayıları azalmaya yüz tutmuş diktatörlerin en tipiği olan Peron memleketine demokrasiyi getirmeye razı olacak mıdır? 16 Haziran isyanından sonra vaziyete hakim olan ordu liderlerinin zoruyla Arjantin'de nihayet demokratik bir idare kurmak zamanının geldiğini ilân eden Peron'un, geçen haftalar içinde oynadığı bîr oyunla tekrar diktatörlüğe avdet ettiği hatırlardadır (AKİS, sayı: 70). Bu seferki isyan da başarıyla neticelenir ve Peron mevkiini tehlikede görürse - tıpkı 16 Haziran vakasından sonra yaptığı gibi - bir kere daha demokrasiye avdet etmek zamanı geldiğini ifân etmekten çekinmiyecektir. İsyan bastırılır ve kendisine sadık kalan kuvvetler durulma hakini olursa - bu sefer de fırsattan istifadeyi unutmayarak - diktatörlüğünün kuvvetlenmiş olduğunu söyliyecektir.

Peron kendisini zora gelmiş görmeden demokrasiye yanaşacak liderlerden değildir; Hiçbir baskıya maruz kalmadan, kendiliğinden demokrasiyi getirmiş liderler tarihte sayılıdır. Peron'un tarihe geçmiş bu büyük devlet adamlarının sahip olduğu vasıflardan hiçbirini haiz olmadığı şimdiye kadar takip ettiği kararsız ve oportünist siyasetten anlaşılmaktadır.

'Ve nihayet salı sabahı yataklarından kalkanlar Başkanı Peron'un ihtilâlcilerin baskısına- dayanamıyarak istifa etmeyi kabul ettiğini öğrendiler. Peron yazdığı istifa mektubunda iktidarı terk ettiğini ileri sürüyor, emrinde bulunan herkesin yeni hükümete kendisine bağlı olduğu kadar bağlı olmasını istiyordu. İhtilalcilerin hareketi tam mânasiyle muvaffak olmuş, Arjantin'de her yerde ve her şeyde hakimiyet sağlanmıştı. Dikkate şayandır ki. Peron gibi bir diktatör sadece ve sadece can kaygısı içine -düşmüş, «kendisine dokunulmaması şartı ile istifa mektubunu imzalıyacağını ifade etmiştir. Peron, artık Arjantin'de kalamaz, ihtilâlci hükümet istikbalde kendi emniyetli bakımından da Peron'un o memleketten çıkmasını istemektedir. Kendisine emekli .maaşı vesair bir para bağlanacak ve Arjantin hudutlarının dışında kalması sağlanacaktır.

Böylece, dünya tarihinden mukadder akıbet ile bir diktatör daha silinmektedir.

KADIN

Sosyal Hayat

Can sıkıntısı

Dünyada utanılacak şeylerden biri de, muhakkak ki cm sıkıntısıdır. Yapılacak o kadar çok iş varken, insan evine, sevdiklerine, yaşadığı cemiyete faydalı olabilecekken, boş oturmak, iskambil veya kahve falına bakarak, komşu komşu dolaşarak vakit öldürmeye çalışmak ve can sıkıntısından bahsetmek cidden ayıptır.

Yaşamayı ve hayatı seven için yapılacak o kadar şey vardır ki, zaman yetişmez!..

İş bitince, insan bahçesinde, balkonunda şezlonga yerleşip zevk duyduğu bir kitabı, bir mecmuayı alıp ne hoş dakikalar geçirebilir. Okumayı sevmeyen, kitabın yerine elişi alabilir. Vitrinlerde ateş pahasına satılan bir yün kazağı, bir gece çantasını, bir şalı evde birkaç kuruşa maletmek, eskiden yeni yapmak kadına âdeta yaratma» zevki veren bir meşgaledir.

Canı sıkılan bir kadın, güzel havalarda çocukları ile kırlara yürüyüşe gidebilir, onlarla top oynar, birden gençleşir, güzelleşir. «Kapalı, yağmurlu bir havada, çocuklarla mutfağa girip pasta yapabilir veya onlardan habersiz, akşama küçük bir sürpriz hazırlar.

Canı sıkılan bir kadının baş vuracağı en kolay meşgalelerden biri de, aynanın karşısına geçip, kendine çekidüzen vermek, elbise değişmek, ellerine, cildine itina etmektir. Ve-akşam vemeği için, birdenbire süslü ve itinalı bir sofra hazırlamak, bir misafir gelecekmiş gibi evin erkeğini beklemektir.

Boş zamanlarında çiçek yetiştiren, bahçe tanzim eden, resim yapan veya balık tutan insan cidden mesut insandır. Korkmadan ihtiyarlıyabilir.

Yaşamak için yapılan vazifelerin birçokları güç. bazen bıktırıcıdır. Ve bir ev kadını mecburiyetle yaptığı birçok işlerin yanına zevkle, aşkla yapılan işler ilâve etmezse, ev hayatı cidden sıkıcı olur...

Bir kadının en büyük zevkle yapabileceği şeylerden biri de muhakkak ki, evini tanzim etmek güzelleştirmek, orada hayatı ve yaşamayı kolaylaştıracak şeyler düşünmektir. Canı sıkılan bir, kadın, her ay evinin bir köşesini els alsa, orada bir değişiklik yapsa, orayı güzelleştirse, zamanın nasıl geçtiğini duymaz ve sene sonunda evi, tanınmıyacak hale gelir. Meselâ işe mutfaktan başlasa. Ocağın üstüne, pencerelere gizlenmesi icap eden tencere raflarının önüne iç açıcı basmadan farbelalar, örtüler, perdeler yapsa, kirlenecek yerlere temiz muşambalar koysa ve mutfakta çocukların rahatça kahvaltı edebilecekleri küçük bir köşe hazırlasa, mutfak birdenbire o kadar şirin, o kadar aydınlık yüzlü olur ki, oraya her girişinde, hatta bulaşığa başlarken bile bir ferahlık duyar...

Diğer şart

Sokak kapısından girer girmez, insanı karşılayan boy boy çocuk ayakkabılarını gizlemek -için de kadının muhayyelesini işletmesi şarttır. Belki kocası portakal sandıklarından ona bir ayakkabı dolabı uydurabilecektir ve o bu basit dolabı perdelerden artan «kreton» • la, eski bir basma elbise ile giydirecek, gizliyecektir. Belki de bunun için köşedeki marangoza müracaat edip birkaç kuruş harcayacak, düz tahtanın üzerine boyanmış çuval gerecek, aynı boyanmış çuvalla antredeki çirkin, kapıya perde yapacaktır.

Eskilerin kış odaları varmış, pencerelerin kenarlarını, kâğıtla kapatır, bütün kış sobanın yanından ayrılmazlarımış. Zaman değişti. Bugün teraslarda,. balkonlarda gayet şirin yaz odaları yapılıyor. Yere, duvara koyulan hasırlarla, hasırların üzerine yerleştirilmiş kalın, kapitane şiltelerle odun ayakların üzerine yereştirilmiş bir büyük tepsi, bir eski zaman «sini» si ile ne şirin yaz odaları yapılabilir.

Gardrop kapaklarının iç tarafına asılan zarif torbalar birçok ufak tefeği, ayakkabıları ortadan kaldırır* Banyoda, duvara, boydan boya uzatılan iki gözlü bir raf havluları içine alır, ver kaplamaz ve işi kolaylaştırır. Kullanılmıyan bir kapı girintisi, duvardaki bir oyuk, boş bir kalorifer yuvası kütüphane şekline sokulabilir veya perde ile gizlenerek

Şekil ve Ruh

Jale CANDAN

İkinci Dünya Harbi sıralarındaydı. Memleketimizde bir çiçek salgını baş göstermişti. Tabii alâkalı makamlar derhal harekete geçtiler. Herkes aşılanmakla mükellefti. Ekipler kuruldu. İlânlar reklâmlar yapıldı. Memurlar kapı kapı dolaştırıldı. Zaten halk telâşlanmıştı. Çoluk çocuk aşılanma merkezlerine koşuyordu. Fakat birçok kimseler aşılandıkları halde hastalığa yakalanıyorlardı. Bir ahbap yedi defa aşılandığı halde, aşısı tutmamıştı. Nihayet mesele meydana çıktı: dağıtılan aşıların bir kısmı bayattı. İhtiyacı karşılayacak aşı yoktu ve bir kısım halk yalnızca, usulen, aşılanıyordu.

Aşısı tutmayan ahbap Ankara'dan Refik Saydam Enstitüsün'den İstanbul'a taze aşı getirtti. Aşısı tuttu.

Ama gazeteler günde şu kadar insanın aşılandığını yazıyordu ya!.. Bu çiçek salgını rakamlarla önlenmek isteniyordu.

Allah'tan halk uyanıktı... Ve bir müddet sonra da taze aşılar imdada yetişti.

Bir devlet hastahanesinde yattım... Şekil itibariyle herşey mükemmeldi, herşeyimiz vardı. Hatta hastalara, istemiyenler de dahil olmak üzere, günde İki defa üçer kap yemek, rejime tâbi olanlara yarımşar kilo yoğurt bedava veriliyordu. Nizamname mucibince, yağlar iyi; yemekler liste bakımından pek alâ idi. Fakat hastanede kaldığım müddetçe» bir tek- hastanın hatta koğuşlardaki fakir hastalanıl bile bu yemekleri lâyıkı ile yediğini görmedim. Bu kadar hastaya üç kap yemek yetiştirmek, yemekleri sıcak, hiç olmazsa dik olarak önlerine getirmek kabil olmuyordu. İyi malzemeye rağmen yemeklerin yapılışı iştah açıcı değildi, hele servis ve hastaya takdim ediliş şekil feci idi. Bakır sahanlarda yağları donmuş yemeklere hastalar bir göz, bazen bir kaşık atıyorlardı. Sonra bütün yemekler çöpe!..

Acaba üç kap yerine tek ve itinalı bir kap sıcak yemek, bir de soğukluk verilemez miydi?

Ama talimatname vardı. Hasta bedava olarak üç kap yemek hakkına haizdi. Yemekler yenmemiş de atılmış ne ehemmiyeti vardı! Veriliyordu yal Şekil tamamdı!..

Memlekette P. T. T. nin de. acele haberleri ulaştırmak için bir yıldırım telgrafı usulü mevcuttur.

Geçen ayın başında, İstanbul'a, Kuzguncuğa bir yıldırım telgrafı çekmek icab etti. Akşam saat beşti... Yıldırım telgraflarının azami iki saatte yerine vardığını öğrendikten sonra, telgraf çektim. Huzur içinde eve döndün.'

Gece saat birdi. Uyandırıldık Telgrafın cevabı gelmişti. Onu' okuyunca, ne yapacağımı şaşırdım: iki saatte yerine varacağı garanti edilen telgrafın, sekiz saat sonra, gelen cevabı aynen şu idi.

— Telgraf 19.02 de merkezce alındı. Kuzguncuk kapalıdır.»

Meğerse Kuzguncuk gibi posta merkezleri, küçük oldukları için, nöbetçileri yokmuş, saat yedide kapanırlarmış ve yediden sonra giden telgraflar, isterse yıldırım olsun, sabahı bekletmiş!..

Kuzguncuk Anadolunun ücra bir köşesinde kaybolmuş bir kaza, bir köy değildi ki... İstanbul'da güzel Boğaziçinin Anadolu kıyısında, Üsküdar'dan hemen sonra gelen bir iskele idi...

— Demek ki, yıldırım telgrafı gece, İstanbul'un ancak mahdut posta merkezlerine çekilebilir? diye sordum...

Memur isyan etti: ,

«— Yo... Her yere çekilebilir!»

«— Çekilir ama yerine gitmez, çekilmez demektir.»

<— Hayır efendim çekilir, çekilir ama sabahı bekler. Memur sekizde gelir postane açılır, telgraflar dağılır.»

Memur pek de haksız değildi. Telgraf cidden çekiliyordu, ek para da yeriyordunuz. Adı da yıldırım telgrafı idi. Şekil tam olduktan sonra... Ama akşam saat beşte Ankara'dan çektiğiniz bir telgraf yerine ertesi gün öğleden sonra bir buçukta varmış bu pek te mühim değildi!..

Rakkam, şekil, formalite hepsi mükemmel! Biraz da meselelerin ruhuna nüfuz edebilsek!

ralli dolap olur.

En küçük, en dar ev biraz muhayyele ve emekle kullanışlı, şirin bir hale sokulabilir.

Kendisini can sıkıntısına terketmiyen kadının çocukları da, yavaş yavaş kendilerini oyalamayı öğreneceklerdir. Ta biat çocukları çalışkan yaratmıştır. Kendi odasını, yaptığı resimler, küçük plâstik heykellerle süsleyen çocuklar vardır.

Her ne olursa olsun «can sıkıntısı» ile, mücadele etmek, bunun için de hergünkü vazife haricinde, zevkli bir meşgale bulmak şarttır. Çünkü «can sıkıntısı» insanın ve aile hayatının en birinci düşmanıdır.

İkinci Dünya Savaşında, Nazi Almanyası, bir yandan kamplarda esirlere eziyet ediyor bir yandan da, konuşturmak istedikleri münevverlere, ilim adamlarına cezaların en büyüğünü veriyor, onları bomboş bir odada, avlarca ve aylarca, can sıkıntısına mahkûm edivordu. Çünkü bu esirler ne herhangi bir kitap okuvabilivor, ne kimseyi görüyor, ne konuşuyorlardı... Bulundukları oda dört duvardan ibaretti, bir de yatakları vardı... Bunlar kamplarda en ağır şartlarda, en ağır isleri vapmayı tercih ettiklerini söylediler. Kimi çıldırdı, kimi konuştu. Can sıkıntın amansız bir düşmandır.

Aile

Çocuğunuzu seviyor musunuz?

Bu suale hayır cevabını verebilecek anne babayı tasavvur etmek güçtür. Halbuki sevmekle, sevmesini bilmek arasında çok fark vardır.

Sevgi çok defa, tamamiyle egoist bin histir. Kendi kendini tatmin etme esasına dayanan şuursuz bir sevgi, çocuğa faydadan çok ziyan verir. Anne şefkati, annelerin çocukları için katlandıkları fedakârlıklar, herkesçe malûmdur. Herkesce malûm olmayan şey, birçok annelerim «yanlış bir sevgi sistemi» ile çocuklarının hayatlarını mahvetttikleridir... Hayatının her dakikasını çocuğuna onun ihtiyaçlarını temin etmeğe çalışan anne, muhakkak ki, takdire hak kazanır fakat bu fedakârlığa mukabil, çocuğunun aynı şekilde kendisine bağlanmasını istiyen, kendisinden başka birine herhangi bir alâka duymasına tahammül edemiyen, her dakika, onun üstüne titreyerek, onu korumak, onu sevmek, onu kayırmak gayeleriyle de olsa, onun şahsiyetini boğan, daima onun yerine mücadele ederek onu. hayat muharebelerinden uzaklaştıran, hatta hatta çocuğunu kendisine lüzumundan fazla bağlayan anne, çocuğunu kendi kendini tatmin için seven ve hayatta ona en büyük fenalığı yapan insandır.

'Egoist anne sevgisinin tezahürleri daha çocuk kundakdayken başlar. Çocuk uyurken, kendi kendine elindeki çıngırakla oynarken, dayanamayıp birdenbire çocuğu uyandıracak, tedirgin edecek şekilde ona sarılmak, çocuğu yerli yersiz öpmek, haklı bir azardan sonra «anne-lik!» divip derhal yüz vermek, mantıkla değil hisle hareket etmek, annesinin, gayet bencil hislerini tatmin etmekten başka ne işe yarar?

Kundakdaki çocuğunu, rahatsız edici süslü, ipekli, dantelli kıyafetlere sokan anne de, aslında, çocuğunu kendinden az sevmektedir. Çünkü çocuk islemeli, organtin bir elbise içinde değil, tülbentten yapılmış, 'tertemiz bir zıbında rahat edecektir. Ona lâzım olan şey temizlik ve rahatlıktır, süs ancak annenin gözlerini tatmin eder, gururunu okşar! Sıcak vaz günlerinde, parkının içinde çıplak ayak, bir gömlekle oynuyan çocuk ne kadar mesuttur! Kendi kendine düşer kalkar, kendi kendisini korumasını Öğrenir, şahsivetine kavuşmaya çalışır! Aynı çocuğu ipekli entariler, işlemeli patikler içinde, kucaktan kucağa geçirilirken tasayyur edin!

Annenin, yaptığı fedakârlıkları sık sık çocuklarına hatırlatması, onlara devamlı bir sevgi ve borç mecburiyeti açılaması,, onlar yüzünden katlandığı mahrûmiyetleri, uğradığı sıkıntıları tekrar ederek küçük yaştan onlara «suçluluk ve ağır mesuliyet» hisleri aşılaması, en korkunç neticeleri doğurabilir.

Anne ve çocuğu

Ağlamak, gülmek-Gülmek, ağlamak.

Anneler bilseler ki, bu şekilde, üstüne titreyerek, itina ile büyütülen birçok sevgili çocuklar, hayatla temasa gelir gelmez, intibaksızlık yüzünden birer ruh hastası olmuşlardır. Bilseler ki, kendileri yüzlünden evlenememiş, normal insan hayatını yaşıyamamış, veya kurdukları yuvada, tuttukları işte, sırf bu şuursuz anne şefkatinin 'tesiri altında kaldıklarından muvaffak olamamış bedbaht olmuşlardır. Ve bilseler ki, onları en çok sevdiklerini zannettikleri anda, bazen onları ne kadar fena, ne kadar eksik, ne kadar yanlış bir şekilde sevmektedirler!..

İşte mekteplerin açılmasına çok az bir zaman kaldı! İlk açılış «»ünü mektep kapılarına gidiniz ve çocuklarını ilk defa mektebe gönderen anneleri tetkik ediniz...

Ekserisinin rengi sapsarıdır, ekserisi heyecanını gizliyemez: Son dakikada çocuğa üst üste yapılan lüzumsuz tembihler, tam çocuktan ayrılırken birdenbire ona sarılıp öpüşmek arzuları, endişeli, hisli bakışlar. Bütün bunlar çocukların çözünden kakmaz! Bütün bunlar tehlikeli şevlerdir. Çünkü mektep onuna ana kucağından sıyrılıp, girdiği ilk hayat sahnesidir. Çocuk kendi haline bırakılırsa, mektebe gitmek ona en ufak bir heyecan, endişe, korku vermivecektir! - ama çocuk herşeyi anneden öğrenir, anne böyle hislenir, heyecanlanırsa, çocuğun havatlailk teması mütereddit, müphem, şaşkın adımlarla baslar!..

İfrata kaçmıvan yerinde bir şefkat, baskısız bir dikkat, tazviksiz bir disiplin, progamlı bir hüviyet zaafa kaçmayan bir anlayış" İşte çocuk aileden bunu bekler. Bunları bulursa, mesut olur. mücadeleye *alışır*, hayattaki muvaffakivet şansı fazlalaşır.

Çocuğunun, manevi veya maddi, hiçbir eksiğini gözden kaçırmayan anne, her dakika çocuğunun basında «hazır ve nazır» olan anne değildir. Annenin dikkati ve şefkati, çocuğu daima muayyen bir mesafeden takip etmelidir! Bu mesafe çocuğun muhtaç olduğu hayat sahasıdır.

Moda

Esaslar tesbit edildi

Dior'un meşhur bir sözü vardır, der ki: «harp sonraları hariç, moda hiçbir zaman, ihtilâllere uğramaz!» Ve bir kadın, her yaptığı yeni elbiseyi son modanın mübalâğasız biçimlerinden seçerek yaparsa, elbiselerini rahat rahat, altı sene giyebilir.

Artık sonbahar ve kış modasının bütün teferruatı ile meydana çıktığı bugünlerde, 955 - 956 senesinin bütün yeniliklerine rağmen, geçen mevsim elbiselerinin rahat rahat bu kış da giyilebileceği anlaşılmıştır. Yalnız yeni yaptırılacak elbiseler için yeniliklere dikkat!.. Üç nokta çok mühimdir.

1. Moda kadının tabii şekline uymaya çalışıyor.

2. Moda ilhamım Şark tan almıştır.

3. (Bu sene kadınlar şapkalıdır.

Kadının tabii biçimi

Büyük 'terzilerin, bütün modelleri görülmeden önce, esrarengiz bir bomba gibi ortaya atılan «Y» biçimi, ilk acayip modellere rağmen, aslında kadının, tabii şekline en çok uyan şeklidir. Yani, bir kadını düz bir çarşafa sararsanız, elde edeceğiniz biçim «Y» biçimidir: Omuzlar hafif dolgun, göğüs kıymetlendirilmiş, bel penslerle gösterilmiş, gittikçe daralan bir etekle vücudun bütün hatları, olduğu gibi meydana çıkarılmıştır.

Omuz ve bel

Bir kaç zamandır, büyük terzilerin ve modanın hücumuna uğrayan bel kendi kendisini müdafaaya başlamıştır.

İtiraf edelim ki, kadının bel hattını gizliyen H biçimi onu daha ziyade bir pakete benzetiyordu. H modasından evvel ise, kadınlar sıkı kemerlerle, bellerini o derece sikiyorlardı ki, vücutları ortadan boğulmuş bir sucuğa benziyordu...

Bugünkü modellerde bel, geçen mevsimlerdeki gibi gene kesiksizdir, fakat penslerle yerine oturmuştur. Yani tabiatın yarattığına terziler el sürmemiş olduğu gibi göstermiştir. Hatta Dior'un öncülüğünü yaptığı tek tük modellerde kemer gene meydana çıkmıştır. Bazı modellerde ise, yarım kemerler, çarpık gelen kuşaklar nazarı dikkati celbetmekıtedir..."

Omuzlara gelince, onların yeniden sahneye çıktıkları muhakkak... Salkımsöğüt biçimi (kadınlara elveda! İkinci Dünya Savaşından evvel omuzlar, pamuklarla ne derece doldurulurdu malûm Sonra, harbi takip eden moda ihtilâlinde, omuzlar birdenbire silindi. Yok oldu!.. İşte simdi, 955 - 956 moda mevsiminde, omuzlara takılan vatkalar tekrar meydana çıktı. Gayet hafif, belli belirsiz «vatkalar!» omuzlar genişleyince, beller daha ince görünür... Gaye budur...

Bu genişleme tayyörlerde mantolarda, elbiselerde vatkalarla elde edilirken, gece elbiselerinde, bilhassa Fath imzalı geçe elbiselerinde omuz dekoltesinden sonra başlayan çok kabarık, karpuz kollarla fiyonklarla, çeşitli trüklerle temin edilmiştir...

Mantolar değişiyor

Onlar için, kaybolmaktadırlar demekte, pekâlâ mümkündür Bu demek değildir ki, -terziler artık mantolarla alâkalı değildirler, bilâkis... Yalnız ister uzun olsun, ister 7/8 veya 3/4 bütün mantolar, içinden giyilen elbise, döpiyes veya tayyörlerle asortidirler. Ekseri aynı desenli kumaşlar, kalın ve ince olarak dokunuyor... Böylece aynı kumaşın robluk ve kalın mantolukları piyasada bulunuyor...Kısacası, tek mantolar kayboluyor ve takımlar, şık, ısıtıcı ve zarif takımlar, .mantoların yerini tutuyor.

(Bu .takım - mantolar, düz hatlıdır, hiçbir mübalağa olmaksızın boldur. Yakalar, ekseri, eşarp şeklinde boynu ısıtmaktadır. Redingot biçimi, bele oturmuş mantolar da, bu mevsim oldukça fazladır. .

Hercai tayyörler

Bu sene tayyörler tamamiyle başıboş, tamamiyle kaprisli, alabildiğine değişik ve hercaidir.

Terziler onları hazırlarken, hiçbir temel kaideye riayet .etmişe benzemiyorlar...

Tayyör ceketleri kâh tamamiyle kısaltılmıştır, bel hizasında bitivermektedir, kâh kademe kademe, kat kat etek ucuna kadar uzamaktadır. Bütün uzunluklara cevaz vardır. Hatta Dior bolerolara bile, şansını deneme hakkı vermiştir.

Etekler umumiyete düz, yapışık dardır. Buna rağmen mübalâğasız hafif kloş tayyör etekleri de, göze çarpmaktadır.

Çok dar giyemiyen ve buna rağmen, düz hattı muhafaza etmek istiyenler için," pilili etekler yine imdada yetişmekte ve senelerden beri devam eden modaya rağmen, sahayı terketmemektedirler.

Teferruatsız elbiseler

Gündüz giyilen sokak elbiseleri veya bu senenin yeni modası olan tunikler, tamamiyle çıplak denecek kadar teferruatsızdır.Kol kapakları mevcut olmadığı gibi ekserisi yakadan da mahrum dur. Bazı kalın yünlü, tuveed ve jarse elbiselerin yakaları küçük dekolte şeklinde açılmıştır. Bu dekolteler, yuvarlak, kare bazen sivridir fakat daima çok,yukardan, göğüs kısmını gizliyerek, omuzları açarak yapılmıştır.

Ekserisi yegâne süs olarak düğmeyi kabul etmiş, birçokları yaka yerine, boynu dolayan eşarplarla süslenmiştir, Hemen hemen hepsinin belleri kesilmeden penslerle vücuda oturtulmuştur. Hemen hemen hepsinin etekleri çok dardır.

Saat beşten sonra

Prenses biçimi, incecik belli aşağıya doğru hafif kloşlar yaparak inen ve bu senenin Y modasından ziyade geçen senenin' A modasını hatırlatan sade ve zarif 'kokteyl elbiselerinin de dekolteleri küçük ve omuza, doğru açılmaktadır... Birçokları küçük ve şirin bir teferruatla süslüdür: Saten kurdele, pembe bir gül.. Ekserisinin rengi parlak bir siyahtır...

Mübalâğalı gece elbiseleri

Mübalâğalı bolluklar, geniş ve zengin etekler bu sene yalnızca geceye hasredilmiştir denebilir...

Dior dans elbiselerini bazan dizleri gösterecek kadar kısaltmıştır... Fakat balo ve büyük gece elbiseleri ekseri usun, çok zaman berklerde bitmektedir. Bazı gece elbiselerinin bollukları arkada toplanmıştır. Gündüz olduğu gibi, gece -de, elbiselerle eş mantolar çok modadır. Ve bu mantolar alabildiğine zengin, işli veya kürklüdür.

Bu senenin, gece elbiselerindeki, en büyük hususiyet dekoltelerin değişik oluşudur. Streplesler azalmıştır. Onları hiç olmazsa brötellerle tutturuyorlar veya çok yukardan açıyorlar. Önde kapalı duran, arkada bele kadar açılan dekolteler bu senenin yeniliğidir.

Mütevazı kürkler

En nefis kürkler gizlenmekte, düz bir mantonun astarı olarak, yalnızca ısıtıcı bir vazife görmektedir. Buna mukabil küçük parçalar halinde, kürkü, bermen her yerde garnitür olarak görüyoruz.

Boy meselesi

Elbiselerin boyu biraz da kadınların kendi şahsî arzularına bırakılmıştır. Yerden 28 veya 34 santimetre arasında. Bunu kendiniz aıyarlıyabilirsiniz.

Şarktan giden ilham

Bu seneki, büyük defilelerde nazarı dikkati celbeden birkaç kelime var-

Bu senenin modası

Hercai!..

Dior modası
Son lâf

dır: «Kaftan ye Harem eteklikleri», «kürt fesleri», «acem motifli kışlık emprimeleri, «Türkistan» isimini alan tünikli bir elbise.

Dior'un meşhur kaftanı, siyah yünlüden yapılmış bir pardösüdür, geniş fakat yuvarlak omuzludur, bel penslerle oturtulmuş, yakadan eteğe kadar düğmelenmiştir. Yegâne hususiyeti, etekten bele kadar, iki yandan yırtmaçlı oluşudur. Bu kıyafeti görünce, iki sene evvel, Ankara'da seyrettiğimiz büyük türk moda defilesini hatırlamamak imkânsızdır. Dior'un kaftanı, enstitünün <üç etekli» kıyafetidir denebililr.

Harem etekliklerine gelince, bunlar tünk defilesinde seyrettiğimiz içeri dönük, şişirilmiş şalvar biçimi elbiseleri hatırlatmakta ve en yeni gece elbiselerinin biçimlerine ilham vermektedir.

Gene Dior'un Sultan isimli kışlık emprime tayyörü kumaş itibarile, defilede seyrettiğimiz türk bohçasından yapılma takımları hatırlatmaktadır.

Bağdad mavileri, İsfahan pembeleri, binbir gece masalları yeşili, esrarengiz, çok kovu bir siyah ve şarkı sembolize eden kara, simsiyah saçlı kadınlar bugün Paris'in moda kraliçeleridir.

***Şapkasız** kadın*

1955 - 1956 senesinde, şapkasız kadın çatısız bir ev telâkki edilmektedir.

En basit en düz elbiselerin muhakkak şapkaları vardır. Kürkten şapkalar ve bunları tamamlayıcı kürkten «manşon - çantalar» yine meydana çıkmıştır.

Paris defilelerinde! yenilikleri, ihtişamları veya tuhaflıkları ile binlerce seyirciye hayret nidalara kopartan kıyafetler olmuştur.

En emekli gece elbisesi

Dior imzalı ve beyaz krep satendendir. Yüz saatlik bir zaman zarfında meydana çıkmıştur. Üzerinde 2.500 metre altın sim iplik, 15.000 inci, 30.000 payyet, 800 taş vardır.

En pahalı manto

Fath imzalıdır. On milyon seyirci bu mantoyu seyretmiş ve rivayete göre hepsinin içi titremiş. Bu mantonun dışı vizon sovajdır ve astarı da beyaz vizondan! Fakat manto tersli yüzlü giyilebilmektedir.

En yumuşak etol

Prenses biçimi mavi saten bir gece elbisesinin omuzlarını örten bu mavi saten etol içine kuş tüyü doldurularak aynen kürk gibi işlenmiştir. Ağırlığı yalnız 200 gramdır.

En hafif manto

Givenchy'nindir ağırlığı 800 gr. olup beyaz kuş tüyünden, çok düz ve klasik bir manto şeklinde yapılmıştır.

Yenilikler

Amerikayı saran Hint modası

Dinlenmek nedir bilmiyen, baş döndürücü bir sür'at temposu içinde, geceyi gündüze katarak çalışan Amerikanlar, yorgun düşen vücutlarını ve dimağlarını dinlendirmek, gerilen sinirlerini gevşetmek için, çok eski bir Hint ilmine, Hatha Yoga» ya müracaat ediyorlar... Asırlardan beri, Hindistan'da, mekteplerde öğretilen, geniş bir kitle taralından tatbik edilen, bu «vücut ve ruh terbiyesi, sisteminin modernleşmiş şekilde dünyada tatbik edilmek zamanı çok yaklaşmıştır.

Bu yeni moda, bilhassa artistler anasında çok «revaçtadır. Ve oniki sene Hindistanda kalıp bu ilmi öğrenen bir kadın, İndra Devi, «bugün ıKaliforniyada, açtığı stüdyoda, müşterilerine ayıracak vakit bulamıyor. Bu mevzuda yazdığı iki kitaptan bilhassa sonuncusu, • 1954 senesinde Amerikada en çok satılan kitap olmuştur. Adı, «Daima genç, daima sıhhatli» dir. İnsanı bedeni ve ruhi sükûna kavuşturan bu ilmin meraklıları arasında, son samanlarda, gayet bedbaht olarak kocasından ayrılan Linda Christian'ı, son senelerde muvaffakiyetle yeniden san'at hayatına atılan Gloria Swanson'u görüyoruz. Greta Garbo, Jannifer Jones. Walter Pidgeon, Robert Ryan da Indra Devi'nin en çalışkan talebeleri arasındadır. .

İşte böylece, son günlerde Amerika'yı istilâ eden moda, ne vücuda Yapışık, uzun (paçalı mayolardır, ne çiçekli şemsiyeler, ne de fistolu şortlar. Amerika'yı istilâ eden, insana yirminci asırda en çok muhtaç olduğu şeyi, bedeni ve ruhi sükûnu vâdeden, asırdide Hatha Yoga'dır...

Eski zamanlarda, dinlenmek, rahat etmek daha kolay olduğu halde «Yoga» insanın mükemmel bir sükûna kavuşabilmesi için» vücudüne ve kafasına aynı ihtimamı «göstermesi icap ettiğini, muayyen kapasite ile yaratılan, insan oğlunun istirahat ve huzur egzersizlerini ihmal ettiğiî takdirde mahvolacağını, ok didişme ve tatsız mücadele içinde yok olacağını iddia etmişti. İşte asırlardan beri Hindistan'da tatbik edilen Yoga metodlan fiziki, ruhi ve akli esaslara dayanır. Bu sistem, Hindistan'da, bol olan halk ruhiyatçıları, «düşünen insan» lar tarafından günden güne daha mükemmelleştirilmiştir. Hindistan'da öyle insanlar vardır ki, bir ömür boyunca, bütün çalışmalarını ihsan oğlunun nasıl mesut olabileceği, mükemmel bir vücut ve «ruh armonisine nasıl kavuşabileceği üzerinde teksif etmişlerdir.

Bu metodlar arasında sinir gevşetme usulleri, kendi kendini teksif etme kabiliyeti ve düşünmek egzersizleri akıl durduracak bir inkişaff göstermiştir. Çok muhtelif teneffüs hareketleri, dinlenme pozları, yemek rejimleri ve daha birçok akli ve fiziki egzersizler insanı -tam **bir** huzura kavuşturabilmektedir Bu egzer-

Yoga ve müridi
Mesut olmak bir san'attır.

Hatha Yoga

Vücut ve ruh

sizlerin bütününe Yoga ilimi denir. Gaye geçici varlıkla yani vücutla, daimi ruh arasındaki mükemmel rabıtayı kurmaktır. «Yoga» ilmi «Osana» denilen basit vücut hareketlerinden, derin nefes alıp verme egzersizlerinden başlar ve en derin ruhi mükemmelleşmeye dayanır.

Pratik kaideler

Düşünce ve fikir sahasında bütün bir hayat harcıyan Hintliler, pratik bayat kaidelerini modern dünyadan öğrene dursunlar, modern dünya birdenbire onlara dönerek, gayet pratik bir -zihniyetle, senelerin mahsulü olan fikri inkişaflardan istifade etmek istemiştir.

İşte pratik dünya ile derin ruh dünyası arasındaki irtibatı teatin eden Indra Devi isminde zeki bir kadındır. Tatbiki zor olan «Yoga» kaidelerini basitleştirmiş, onları gündelik (hayatta, iş arasında tatbik edilir bir hale sokmuş ve Kaliforniya'nın göbeğinde, sevimli bir stüdyo açmıştır.

Bu sistemin birinci kaidesi derîn ve ritmik bir teneffüs şeklinden ibarettir. Vücudu besliyen, temizleyen ve onun hastalıklara karşı mukavemetini artıran bu teneffüs sistemi, aynı zamanda heyecanları bastırır ve sinirleri gevşetir. Bu teneffüs sistemi yanında tatbik edilecek yemek rejimi, sinir gevşetici hareketler, derin ve rahat uyku, vüsuda (huzur vermektedir. İlk Ünce bu huzuru elde etmeye çalışan insan, iyi ve sıhhi düşünmeye mes'ut olmaya kolayca alışır. Bunun da gayet basit, çabuk öğrenilir kaideleri vardır.

«Yoga» kaidelerini basitleştiren, elle tutulur, gözle görülür hale getiren «İndra Devi» yalnız sanatkârlar arasında değil, Amerika'da en ciddi muhitlerde, büyük rağbet görmüştür. Amerikanın birçok tanınmış iş adamları, doktorlar, hukukçular, bedbaht olanlar can kurtaran gibi ona koşmaktadırlar. Talebelerinden ayırabildiği zamanı konferanslar, radyo ve televizyon gösterileri! ile geçiren «İnd»

Çaya Davet

«— Marilyn Monroe'yu tanımak, her halde, hoş birşey olsa gerek, fakat emin olun bu, benim hayatımı zehirledi ve cehenneme çevirdi!.»

Bunu söyleyen bedbaht bir âşık veya muvaffakiyetsizliğe uğrayan bir erkek değil, ciddi bir İngiliz kadın şairi Edith Sitwell'dir. Geçen sene, Amerika'ya gittiği sıralarda, güzel artistle tanışmış ve kendisile bir «kokteyl» de, ayak üstü, birkaç saniye konuşmuştur... Her terbiyeli İngiliz gibi, şu sözleri söylediğini hatırlamaktadır: «İngiltereye gelecek olursanız beraber çay içelim...»

İşte bu cümle, şair kadının hayatını zehirlemeye kâfi gelmiştir. Çünkü o günden bugüne, artiste hususi mektup yollamak istiyen hayranları ve bele sevdalılar, şair kadını vasıta yapmaya başlamışlardır. Bir İngiliz mecmuası «Marilyn Monroe nun çok yakında İngiltere'ye, şair kadına misafir olarak geleceğini bildirmiş, bir Mısır gazetesi, şair kadının artiste felsefe dersi verdiğini iddia etmiştir.

«Sheffied, üniversitesinde kendi şerefine yapılan bir toplantıda •süz alan «Edith Sitwell» artisti çok az tanıdığını ilân etmiş fakat gine, her terbiyeli İngiliz gibi cümlesini şöyle bitirmiştir:

«— Hususi ahbabım, dostum olmamakla beraber. Mis «Marilyn Monroe» yu çok sevdim. Şayet İngiltere'ye gelirse, beraber çay içmek benim için zevk olacaktır...

Bir paket çay alacaksınız. Bakkala gidiyorsunuz. Bakıyorsunuz bir başka müşteri, paketlerin başına geçmiş, karıştırıp duruyor. Meğerse üzerinde 180 kuruş yazılı olanını seçiyormus. Vakıa ödiyeceği para yine 250 kuruştur ama bu paketler eskiden kalmadır, ve rivayete' göre kalite üstündür... «Ama» diyeceksiniz «bunu Mısır'daki sağor sultan bile duydu...»

Portre

Monroe'nun kardeşi

Plâtine bir. sarışın olan, çıplak revü kızı Louise Angel merakla kendisini seyreden gazeteciye güldü :

— Marilyn Monroe'ya benziyorum değil mi? Bunda hayret edecek birşey yok! Çünkü Marilyn 'benini kardeşimdir. Babalarımız bir, annelerimiz ayrıdır. Senelerden beri bunu söylemek lüzumumu duymamıştım, çünkü kardeşimin isminden istifade etmek istemiyordum. Fakat samimi bir arkadaşım bunu bir gazeteciye anlatmış. Gazeteci sır saklar mı? Mesele meydana çıktı. Hem arkadaşıma, hem gazeteciye kızdım. Fakat bu arada, doğrusu Marilyn'e de gücendim. Kendisi ile konuşmaya giden gazetecilere, bu mevzuda izahat vermemek için, görünmemiş ve başka bir mülakat esnasında, kısaca vakıa benim bir üvey kardeşim olacak, fakat duyduğuma göre, o Florida'da evli barklı, kendi halinde yerleşmiş bir kadındır-..» demiş.» .

Cennetten gelme bir vücuda sahip olmakla nam salan Louise Angel bir an sustu. Marilyn Monroe'nunkilere eş olan dolgun dudaklarını büktü, şayanı hayret derecede kardeşininkilere benziyen gözleri uzak bir, hayat âlemine dalmış gibi idi...

<— Halbuki, dedi, Marilyn yakın akrabalığımızdan pek âlâ haberdardır. Ben çok küçükken, annemle babam boşanmışlar. Ben annemle oturmuşum, babam ise tekrar evlenmiş ve Marilyn dünyaya gelmiş... Evlerimiz çok yakın olduğu halde, annelerimiz ayrı olduğu için, Marilyn ile irtibatımız çok azdı. Yalnız ben yedi, o altı yaşındayken, beraber bir resim çıkartmıştık. Marilyn'i son defa New - York'ta gördüm. Henüz meşhur değildi. Reklâm fotoğrafları için- poz veriyordu. Ben de Gamival Room recüsünde rol almıştım.

Genç kızlık adım Louise Baker'dir. Marily'in genç kızlık adı ise, Norma Jean Baker'dir. Onbeş yaşında iken, cidden Florida'da evlenmiştim. Fakat kocamdan ayrıldım ve para kazanmak için çalışmaya başladım. Zaten Marilyn de, benim gibi, erkenden evlenmişti. Babamız halen Floridada öğretmenlik yapmaktadır. Onunla sıkı bir temas halinde değilim. Çünkü çıplak kız oluşum onun hoşuna gitmedi. Marilyn'e gelince hayattaki muvaffakiyeti için kendisini tebrik ederim ve onun için mesudum. Ben sanatkâr olmak için yaratılmış bir insan değildim. Gayem uydurma bir artist olmak değil, tuttuğum yolda ilerlemektir.

Louise Angel tekrar sustu. Sinirli sinirli yelpazelendi ye birden gülerek:

«— Hiç konuşmayacaktım, dedi. Ama işte «öfke baldan tatlıdır!»

Marilyn Monroe
Elde olmıyan...

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Maliye

Fahrettin Kerim Gökay
Eli sopalı adam

Asayiş ve hesap kitap

Monoton ses belki de bin birinci defa olarak aynı ismi, aynı mevkii ve aynı şehri okudu. Saat 19.30'a yaklaşıyordu. Ankara Radyosunun haberler bülteni saat 19 da başlamıştı ama hâlâ bir tek haber verilmiş değildi. Mütemadiyen Başbakan Adnan Menderes'e gelen teessür telgrafları okunuyordu. Bunlardan evvel de Cumhurbaşkanına gelen telgraflar dinlenilmişti. Bu hal günlerden beri sürüp gidiyordu. Bazan aynı şahsın iki tegrafı birden 'kıraat edilmekteydi. Hem sadece 19 bülteninde değil... Gerek İstanbul, gerekse Ankara radyolarının bütün havadis bültenleri böyle başlıyordu.

6/7 Eylül hâdiseleri bütün yurtta derin akisler uyandırmıştı ve telgraflar hareketin millet tarafından nasıl tel'in edildiğini ortaya koyuyordu. Ancak bunları teker teker ve saatlerce radyolarda okumanın bir faydası bulunmadığı aşikârdı.

Radyonun programları bakımından işaret edilmesi gereken bu noktanın yanında milletin zarar görenlere el uzattığını bilmek insana teselli oluyordu. Fakat zarar gören şahısların yanında bizzat milletin topyekûn kayıpları doğrudan doğruya hükümetin acele tedbir almasını gerektkiıyordu. Zira vaki hâdisenin muhtelif yönlerden tetkiki lâzımdı. Bu, muhakkak ki, mulhtelif ilim kollarının ve disiplinlerinin mevzuuydu. Ceza hukuku, Anayasa hukuku, Amme hukuku, İdare hukuku, Devletler Umumi hukuku mütehassıslarının meselede kendilerini çok yakından ilgilendiren hususlar bulacaklarına da şüphe yoktu. Ancak bütün bunların üstünde iktisadi - malt yön geliyordu. Zira diğer ilim kollarının tetkikkıri için belki zaman henüz erkendir. Ama bir iktisadî - mali tetkik için hâdise olmuş ve bitmiştir. Şimdi o yönden muhtemel neticeler derhal incelenim elidir ki gerekli tedbirler sür'atle alınabil- sin.

Hâdisenin ehemmiyeti

Hadisenin ehemmiyeti, herkes taralından takdir edilmektedir. İlk tahminler zararın 1 milyar civarında olduğu merkezindeydi. Ancak bunda, heyecanlı günlerin mübalâğası mevcut bulunabilir. Rakkasımla yarı yarıya 'tenzilât yapılsa, gene 500 milyon lira kalır.

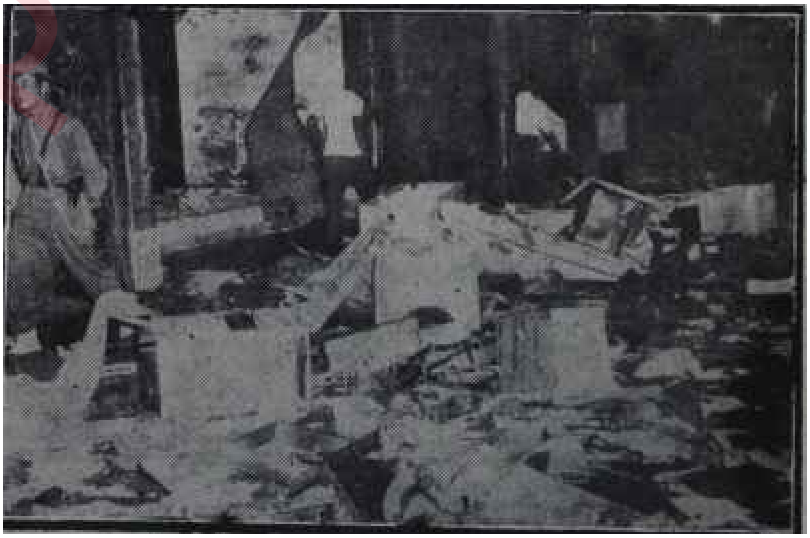
6 - 7 Eylül gecesi hadiselerinin İktisadi - mali bakımdan doğuracağı neticeler mühim ve elem vericidir. Doğmaları pek muhtemel olan neticeleri İki kısımda mütalâa etmek doğru olur. Bunlar kısa vadeli tesirler, uzun vadeli tesirler 'diye ikiye ayrılabilir. Bunlardan birinciler hemen hâdiseyle birlikte meydana gelenlerle, bundan hemen sonraki devrelerde ortaya çıkacaklardır. Kolay veya çok zor olmayacak şekilde belki telâfii edileceklerdir. Fakat ikincilerinin tesirleri pek uzun 'bir zaman devam edecekdir ve memleket hesabına birincilerden daha elemli olacaklar da belki bunlardır.

Zarara uğrayanların maliyetini Rum vatandaşlar teşkil etmektedir. Yalnız şurası da var ki, zarar görenler arasında bir kısım yahudi, ermeni ve hatta türk vatandaşların olduğu da haber verilmektedir. Mahvedilen servetin iktisadi bakımdan - hukuki bakımdan da öyledir ya - milli servet sayılması için o memleket yerlilerine ait olmasından başka bir şart lâzım değildir. Görülüyor ki mahvedilen itam- mânasiyle milli servet olmuştur. Hem de nasıl bir zamanda...

Meydana getirilen zararlar çeşitli şekillerde olmuştur. Dükkân ve mağazalar yıkılıp hasara uğratılmıştır. Dükkân ve mağazaların içindeki perakende ticaret metası olan mallar yokolmuş, kırılmış bir suretle iktisadi, bakımdan faydasız hale getirilmiştir. Pek çok hususi otomobil ve vasıta keza iktisaden faydasız hak sokulmuştur. Hasara uğratılan ve mahvedilen mal, meta ve eşyanın' bir kısmı ithal malı, bir kısım yerli istihsalin eseridir. Şu zamanlarda her .türlü mala karşı olan talep vaziyetimiz, bu meselelere dair bilgileri en kıt kimselerin dahi meçhulü değildir.

Menfi yatırım

Mecmu hasarı, izahta kolaylık olsun diye stokları da bir zayiat olarak ala biliriz. Stoklarda .muayyen bir devre esna sında her hangi şekilde bir azalış modern iktisat nazaniyesinde menfi yatırım diye isi inlendirilmektedir. Bu itibarla bu yarını milyarlık zararı, stok azalışını, yarım milyarlık bir menfi yatırım saymak yanlış olmayacaktır. Üstelik bunun karşılığında bir gelir artması da olmayacaktır. Bilâkis, önümüzdeki devrede mühim mikyasta bir gelir azalışı beklenmelidir. Yine modern iktisat nazariyesinin inkişaf ettirdiği yatırım - tasarruf - millî gelir teorisine göre yapılan yatırımın milli gelir üzerine tesiri, memleketin diğer birçok iktisadî şartlarına bağlı bulunmak üzere, sadece yatırımdaki artma veya azalma miktarınca olmamakta, fakat bunun birkaç misli nisbetinde olmaktadır. Bir misal vermek gerekirse, yatırımda 100 milyon liralık bir değişme, meselâ çoğaltan emsali 3 ise, millî gelirde 100 milyonluk değil, lâkin 300 milyon liralık bir değişme meydana getirecektir. Memleketimizde çoğaltan emsali denilen bu kemiyetin kaç olduğu bilmemektedir.

İstanbul hâdiselerinden..
Lanet..

Fakat bir olmadığı da muhakkaktır. Binaenaleyh stoklarda yarım milyarlık bir azalmanın milli gelir üzerinde menfi tesiri herhalde bu meblâğın bir bayii üstünde olacaktır. Yatırım, tasarruf ve harcamanın bu türlü tesirleri iktisadi fiillerin ve hâdiselerin birbirine ayrılmaz surette bağlı olmasından doğmaktadır. Gelir azalması belki bir taraftan harcamaların ve binnetice müsbet mânadaki yatırımların azalmasına sebep olacaktır. Yatıranın azalması da yine gelirin düşük olmasına yol açacaktır.

Enflâsyonun şiddetle büküm sürdüğü bir zamanda bu miktardaki malın piyasadan kaybolması, mevcut enflâsyon boşluğunun arz yönünden bir bayii miktar genişlemesine sebep olacaktır. Gerçi bu arada gelir azalışı da olacaktır. Fakat bunun tesirleri daha ilerideki devrede görülecektir. Şimdi içinde bulunduğumuz devrede tesirler hayat pahasının bir miktar daha yükselmesi seklinde ortaya çıkacaktır. Bu demektir ki yapılan zararları millet ve belki de gelir bakımından kuvvetli olmayan sınıflar yüklenecektir. Gerçi zararları milletten başkasının yüklenmesi diye bir şey zaten düşünülemez. Ama her halde bu tarzda bir yüklenme olmamalıydı. Hükümet de bunu göz önünde tuttuğundan İlk tedbirleri o yolda almıştm, Gayretlerimde Hükümetin desteklenmesi lâzımdır.

Asli kazazedeler ve ötekiler

Hadiselerin kurbanı olan vatandaşla - rın ferd olarak içinde kalacakları iktisadi güçlükler ucun boylu izaha lüzum bırakmıyacak kadar aşikârdır. Zarara uğrayacaklar sadece bunlar değildir. Gerçi asıl felâkete bunlar uğramışlardır. Asıl yük bunlar üzerindedir. Seneler senesi alınteri ve emek mahsulü olarak biriktirilen sermayeler ve servetler bir gece içinde yok olmuştur. Hükümet de bunu takdir etmektedir.

' Hal böyle olmakla 'beraber, bu aslî kazazedelerin yanında onlarla ticarî - iktisadi münasebet halinde bulunan fertler ve müesseseler de ehemmiyetli zararlara uğrayacaklardır.

Hâdiselerin devlet maliyesi ve hususiyle devlet gelirleri yönünden doğuracağı tesirlere gelince... Bilindiği gibi, İstanbul memleketimizin en kesif ve hareketli iş merkezidir. Müessif hâdiseler yüzünden bir defa pek çok i} günü, emek ve gayret bir çok iş adamları için heba olmuştur. Muamele hacmi daralmıştır. İş hayatı durgu ulaşmıştır. Bu durum yalnız İstanbul'a inhisar etmekle kalmıyacaktır. Az çok memleketin diğer iş merkezlerine de tesir edecektir. Bunu düşünerek felâketzedeler ve bütün millet derhal işlerine dönmeli, müstahsil hale gelmelidir.

İstanbul memleketimizde gelir vergisi tahsilatının en yüksek olduğu faaliyet merkezidir. Tahsilatın son seneler zarfında 800 milyona doğru yükseldiği bilinmektedir. Bu artışın sırf bu hâdiseler yüzünden ehemmiyetli bir azalmaya maruz kalacağı aşikârdır. Eylül ayı, gelir vergisi tatbikatında ikinci taksitlerin tahlil olunduğu aydır. Bu ayda geçen yılın ikinci devresinin vergi borçları ödenir. Zarara uğrayanların büyük bir

Yıkılan ve parçalanan dükkânlar

Milletçe yardım yapmalıyız

kısmının bu borçlarını eda edemiyecekleri muhakkaktır. Bunun ise İstanbul gibi çok mühim bir iş merkezindeki vergi 'tahsilatı üzerinde çok menfi tesiribeklenebilir. Bu vaziyete göre, maruz kalından mali güçlükleri yenmek, tahmin olunan bütçe açıklarını kapamak düşüncesiyle her gün bir yenisinin ihdas olunduğu zamların temin edecekleri beklenen gelir fazlaları da maalesef fazla bir şey yapamıyacaklardır. Bu şartlar muvacehesinde bir takım yeni zamların ortaya çıkması beklenilebilir.

Zararların vergi tahsili bakımından doğuracağı tesirler bu kadarla bitmemektedir. Zararlar 1955, 1956, 1957 yıllarında üç sene tahsilatın düşük olmasına sebep olacaktır. Bu mesele doğrudan doğruya vergi usul kanunu tarafından derpiş olunmamaktadır.

Hükümet gelecek yıl veya yıllar bütçelerini hazırlarken bütün bu hususları göz önünde bulundurmak mecburiyetini hissetmelidir. Aksi halde bundan doğacak güçlükler vatandaşın hayatla mücadele imkân Ve kuvvetlerini, biraz daha zayıflatmak yolunda tesir edecektir. Halbuki vatandaşın hayat pahası karşısındaki tahammül gücü saten kendiliğinden - güdülen politikalar yüzünden - a-' zalmaktadır. Bunu daha da azaltmaktan kaçınmak icap eder.

Buraya kadar söylediklerimizle kısaca hâdisenin sebep olabileceği kısa vadedeki durumları gözden geçirmiş bulunuyoruz. Şimdi de, yine kısaca, uzun vadeli neticeleri görebiliriz.

Uzun vadeli neticeler

İlk tesir yanlış bir telakkiyle iktisadi emniyet duygusunun sarsılması olabilir. Mal emniyetinin ve mülkiyet hakkının titizlikle korunmadığı bir yerde mal edinmeye ve servet toplamaya karşı arzular çok zayıflar. Bu arzunun olmadığı yerde ise teşebbüs fikri ve azmi olamaz, ölür. Bizim şimdiye kadar iktisadî geriliğimizin başlıca saiklerinden biri de bu olmak gerekir. Teşebbüs fikrini ve müteşebbis denilen iktisat öncüsünü bizim ne yapıp yapıp memleketimizde yaşatmamız, canlandırmamız ve çoğaltmamız lâzımdır. Bizim millet ve memleketiolarak, *çok* çeşitli sebep ve faktörlerin tesiri neticesinde, bu konuda çok yetersiz kaldığımız malûmdur.

Burada yukarıda söylediğimiz fikrin tam zıddı bir fikri de mülâhaza etmek gerekir. Bu da şudur: Azınlık vatandaşlar bilâkis teşebbüslerini artıra'caklardır.

Yabana sermaye meselesi

Uzun vadeli çok önemli olabilecek bir tesir de yabancı sermaye üzerinde doğacak olandır.

Cumhuriyetin ilanından birinci iktidar değişikliğine kadar geçen devre zarfında yabancı sermayeye karşı antipati beslediğimiz tam mânasiyle söylenemezse de, pek fazla sempati duyduğumuz da iddia edilemez. Bunun böyle olmasında pek çok tarihî, iktisadi ve içtimaî amiller rol oynamıştır. Bu devre boyunca yabancı sermayenin de memleketimize gelmek, çalışmak hususunda uzun boylu arzu gösterdiği olmamıştır. Bunda da muhtelif faktörler müessir olmuşlardır. Bunlar arasında başlıca, memleketimizin geo - politik durumu ve takip olunan iktisat politikasıyla iç emniyetin mevcudiyet ve sıhhatine olan güvenin zayıflığı zikre şayandır.

Bu gün de bazı bakımlardan şartlarda bir değişme yoktur. Yalnız yabancı sermayeyi telâkki ediş tarzımızda oldukça önemli değişmeler meydana geldi. Bunların neticesi olarak yeni iktidar tarafından petrol ve yabancı sermayeyi teşvik kanunları çıkartıldı.

Artık istiyoruz ki, hiç .değilse memleket ekseriyeti şimdilik arzu etmektedir ki, memleketin iktisadî kaynakları, ekonomik kuvvetleri lâyıkı veçhile faşdalanılır hale getirilsin. Petrolümüzden en geniş mânada faydalanalım. Bunlar iktisadî kalkınmanın sermaye ve emek bekliyen imkânlarıdır. Kendi güçlerimizle

Lüks bir otomobil
6/7 gecesinden önce

bunlardan daha uzun zaman modern - iktisadî mânada faydalanamıyacağız. Bu vaziyette yapılacak iş yabancı sermaye i-le elele verip çalışmaktır.

Yapılacak iş

Şimdi yapılacak iş, elbette ki bu zararlar karşısında oturup ağlamak değildir. Bilâkis, mîlletçe hepimize büyük vazifeler düşmektedir. Hükümet asayişi temin edebilmek için Örfi İdareye lüzum görmüş, Büyük Millet Meclisi bunu kabul etmiştir. Fakat Örf! İdare normal bir rejim olmadığından iktisadi ve mali hayat üzerindeki müsbet tesirleri asayiş noktasında olduğu kadar büyük olmayacaktır. Meclisin buttu düşünerek, Kasım ayında yeni çalışma devresine başladığında esaslı tedbirler alması ve her şeyden evvel zedelenen emniyet mefhumunu iade edecek cesaretli kararlardan çekinmemesi lâzımdır. Yapılacak ilk iş budur. Ancak bundan sonradır ki yukarıda «kısa vadeli» diye tavsif edilen zararların telâfisi yoluna gidilebilir. Uzun vadeliler ise her şeyden evvel bir iklim meselesidir. Bir, .iki, beş, on kararla bunları telâfiye imkân yoktur. Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu hususu gözden uzak tutmayacağını ve radikal tedbirlere baş vuracağını ümid etmek isteriz.

Almanya

Turizmle alâkalı hükümler

Batı Almanya'da 1 Eylül tarihinden itibaren turizme ve sınır ulaştırmasına dair döviz hukukuna müteallik bir takım yeni hükümler yürürlüğe girmiştir. Şimdiye kadarki hükümleriyle ve şekliyle tam mânasiyle liberal bir rejini olarak gösterilebilecek olan Alman turizm döviz rejimi bu suretle daha da liberal ve cazip bir hale gelmektedir. Yeni kabul olunan bükümlere göre, Alman ve yabancı seyyahların Almanya'dan yabancı memleketlere çıkarabilecekleri Alman parasının azami miktarı 1500 Mark'a yükseltilmiştir. 1 Eylül tarihinden evvel bu meblâğ 300 Mark idi. Seyahat ve şahıs başına Alman parası yerine 1500 Mark değerinde yabancı memleket tediye vasıtası (döviz) satın almak ve bunu birlikte götürmek mümkün hale getirilmiştir. Şimdiye kadar şahıs başına ve bütün bir yıla ait olmak şartiyle 1200 Marklık seyahat dövizi elde ediliyor ve dışarıya çıkarılabiliyordu. Bu tediye vasıtaları arasında mark üzerine yazılacak seyahat çekleri de vardır. Görülüyor ki 1 Eylülden itibaren 1500 Mark tutarında tediye vasıtası, arzuya göre, ya münhasıran Mark, ya münhasıran döviz, yahut da kemeri Mark ve kısmen döviz olarak Batı Almanya dışına çıkarılabilecektir.

Seyahat vesikalarına bundan sonra ancak 1500 Markı aşan meblâğlar için kayıt düşülecektir. Aynı zamanda seyahatten döndükten sonra kullanılmamış olarak elde bulunan dövizlerin teslimi mecburiyeti de kaldırılmıştır. Şimdiye kadar Alman seyyahlarına yalnız 300 Mark tutarında dövizi dönüşte beraberlerinde alıkoymak ve bilâhare yapacakları seyahatlerde kullanabilmek hakkı tanınmış bulunuyordu.

Yeni rejim pratik bakımdan tam bir seyahat ve giriş çıkış serbestisi vâdetmektedir. 1500 Marklık bir meblâğ pek çok sayıda Alman turistine seyahat başınla kâfi gelecektir. Yeni (hükümlerde, görüldüğü gibi üç yenilik meydana getirilmektedir: Dışarıya çıkarılabilecek Alman parası 300 Marktan 1500 Marka yükseltilmiştir. Birlikte getirilen dövizin seyahat vesikalarına kavdı mecburiyetinin muayyen bir meblâğı aşma şartına bağlanması ve dönüşte elde kalan kullanılmamış dövizin iade mecburiyetinin kaldırılması. Bu yetkiler verilirken her halde Bonn ve Frankfurt'un (Bank Deutscher Lânder -"Alman Bankası Frankfurt'tadır) uzun uzun ve iyice düşünmüş olmaları gerekir. Çünkü bunlar o türlü müsaadeler ki kolaylıkla Alman Markından yabancı paralara bir akım veya kaçışa, yahut yabancı memleketlerde Alman parasının düşmesine sebep olabilirler. Ama dediğimiz gibi, Bonn ve Frankfurt'taki yüksek makamların bu kolaylıkları ve müsaadeleri meydana getirirken çok dikkatli ve ince hesaplara ve tetkiklere dayandıkları muhakkaktır. Sunu da ifade edelim ki bu hükümler parasına ve ekonomisine güveni olan memleketlerin harcıdır. Ve bunlar Alman parasına karşı olan güvenin bir delili olarak ilân edilmekte ve bundan da fazla olarak fiili konvertiibiteye varış istikametinde atılmış yeni bir adım mahiyetinde tezahür etmektedirler.

'Harpten çıkmış bir memleketin turizm faaliyetlerinin bir kaç çizgisini yukarıda görüyorsunuz. Bizde ise, turizm meselesi bir büyük teşkilâta ve bir bakanlığa bağlıdır. Durumunu anlatmağa ve acıklı hali söylemeğe ihtiyaç yoktur.

Almanya turist celbediyor
Ticaret muvazenesinde fazlalık

Hekimlik

Ana hatları

Amerika'da Flanders, Dunbar, Alexander tarafından yirminci yüz yılın başlarında kurulan bu yeni şube bütün dünyada sür'atle büyük bir ilgi uyandırmıştır. Bu konu üzerindeki çalışmalar henüz devam etmektedir. Size bu yeni görüşün bu günkü durumunu, esaslarını ve tatbikat safhalarını anlatmak ve kabil olduğu kadar açık bir dille genel bir fikir vermek istiyoruz.

Psikosomatik tababet isminden de anlaşılacağı üzere hastalıkların doğuşunda ruhla beden arasındaki münasebetleden bahseder. Bu münasebetlerin iki cephesi olabilin Ya beden bozuklukları ruha tesir eder. Yahut da, tersine, ruh hastalıkları bedende bazı bozukluklar doğurur. Bu bozuklukları gidermeğe çalışan hekim; birinci halde, Somato - psişik metodlar kullanacak yani önce bedendeki rahatsızlıkları gidermeğe çalışacaktır. Bu suretle ruhî hastalıklar da iyileşecektir. İkinci halde ise, psikosomatik metodlara bas vuracak, bu sayede psişik düzensizlikleri tashih ederek somatik bozuklukları gidermeğe çalışacaktır. Psikosomatik hekimlik denilince bilhassa anlaşılan da bu sonuncu durumdun Beden rahatsızlıklarını doğuran ruh faktörlerini bulmak, bunların sebeplerini, belirtilerini tayin etmek, teşhis ve tedavileri için imkânlar aramak...

Psikosomatik hekimlik yeni bir ihtisas mıdır? Böyle düşünenler olduğu gibi meseleyi genel tababet çerçevesi il--inde mütalâa edenler de bulunmaktadır. Psikosomatik hekimlik ayrı bir ihtisas dalı olmasa bile Dunbar'a göre yeni bir görüş tarzı» Seguin'e göre de «beden bozukluklarının ruhi menşelerini aramağı amaç edinen yeni bir temayül» dür. Bu ilimde, geçen yüz yılın hâkim karakteri olan poritivist düşünüşten ayrılş demektir.

İlk insan ve, hayat

İlk insanda hayat hakkındaki iptidaî fakirler şüphesiz bazı tabiat hâdiselerinin tetkikile uyanmıştır. Yıldırımın çarptığını, suya ardan taşın dibe gittiğini, buna karşılık tahta parçasının yüzdüğünü ilk insan hep bir lalam müşahadeler halinde tesbit etmiştir. Uran zaman da bütün bü işleri bir takma iyilik veya kötülük yapıcı Allahların idare ettiğine inanmıştır. Yavaş yavaş bu müşahedeler yığıldı ve kozalite prensibini doğurdu. Bir sebebin daima ayhı eseri meydana getirdiği ve kâinat nizamının değişmez ve önceden ayarlanmış bîr takım kanunlara tabi olduğu düşünüldü. Bu inanca göre hilkat yalnız kainatı yaratmakla kalmamış onun müstakbel seyrini de çok önceden daha (Tekvin) sırasında çizmişti. Kozalite Galile ve Newton'un, yaşadığı 17 inci yüz yılda bütün düşüncelere hâkim olmuş bir prensiptir. Newton'a göre bütün kâinatı idare eden mekanik kanunlardı. Madde alemi de bir makinadan ibaretti. Lord Kelvin: Mekanik modelini yapamıyacağım şeylere inanamam» diyordu. 17 inci yüzyıl mühendis - âlim devri idi. Hatta hayat hâdiseleri bile bu mekanik anlayışla tefsir edilmeğe çalışılıyordu. 19 uncu yüzyılda canlıların da cansızlar gibi aynı kimyasal maddelerden teşekkül ettiği öğrenilince hayatın mekanik telâkkisinde aşın derecede iddialar ileri sürüldü. Ancak bu yoldaki düşüncelerle hâlledilemiyen bir çok biyolojik olaylar bir köşede izahsız olarak kalmıştı.

Yirminci yüzyılda birbiri ardından Max Planck'ın Quantum nazariyesi, E instein'in relativite prensipleri fikirleri sarmağa başladı. Bundan sonrada tabiat hâdiselerinin determinizm ve kozalite prensiplerile izafi edilemiyeceği anlaşıldı. Evvelki bir sebep daima kendisinden sonra muayyen hâdiseleri doğurmuyordu Bir oda içindeki atomlardan hangisinin parçalanacağı önceden tayin edilemiyordu. Bunların kanunu belli değildi, âdeta bu olaylar tesadüfi gibi cereyan ediyordu. Hiç değilse mükrokozmosta gayrı muayyenivet - indeterminisme - hakimdi. Bu gün düşüncelerimiz eski kozalite prensibinin sert çemberinden kurtulmuştur. Bu günkü görüşlerimize göre artık istikbali kesin olarak mazi tayin etmez. Olaylar tesadüflere bağlı kalmaktadır. Tabiat determinizmden ve presizyondan âdeta nefret etmektedir. Buna karşılık ta muayyen bir hata payına müsaade etmektedir. Mutlak ve tam ölçü yoktur. Şu halde yeni fizik ilmin determinizmini yıkmış, tabiat kanunları yerine tesadüf ve ihtimalleri - probabilite'yi - koymuştur. Herşeyi madde ve kuvvete bağlayan kaba maddecilik ve keramete, mucizeye, tabiat üstü kuvvetlere yer bırakmıyan determinizm yerine hür düşüncenin ve insan iradesinin zaferi... Bu suretle hekimlik te hâdiseleri basitçe anatomik, fizyolojik bulgularla ve lâboratuvar muayenelerile izah eden pozitivist düşünceden sıyrılmış bulunmaktadır. Psikosomatik hekimlik bir insanı yalnız bedenden değil, ruh ve bedenden müteşekkil biyolojik bir bütün telâkki etmektedir. Hekimi bir mekanisyen farzetmemektedir.

Münakaşalar

Bu yeni hekimliğin muhalifleri de vardır. Bir kısmı bunu yeni bir metod olarak kabul etmezler. Hippocrate, yüzyıllarca önce haize hastanın 'ruh ve bedenden müteşekkil bir bütün olduğunu söylememiş midir? Eflâtun ruhun şifasını bedenin şifasından ayırmamış mıdır? Biz ruhla bedenin karşılıklı tesirlerini çok evveldenberi biliyoruz. Muayenelerimizde ve tedavilerimizde hastanın ruh durumunu ihmal etmemeğe çoktan alışmış bulunuyoruz. O halde psikosomatik hekimlik, çok iyi bilinen olayların yeni bir isim altında toplanmasından başka birşey değildir.

Psikosomatik hekimliği destekleyenlerin bu itirazlara verdikleri cevaplar da şunlardır: Psikosomatik tababet, ampirik tatbikatı, yarım yamalak müşahedeleri, tefsir edilemiyen sezişleri toplayarak ruh ve beden münasebetlerini sistematik ve deneysel bir şekilde etüd etmekte, onlardan tamamen ilme uygun doktrinler meydana getirmeğe çalışmaktadır. Bazı psokosomatik tababet taraftarları organik faktörleri ihmal ederek psikolojik faktörlere önem vermekte ve hâdiseleri ruhi bakımdan tefsire çalışmaktadırlar. Bir başka deyişle diğer ihtimalleri tamamen red etmemekle beraber, hastalıkların patojenisini daha ziyade bu yeni görüş tarzına göre aydınlatmağa çalışmaktadırlar. Şu halde bu yeni hekimlik dalında da bir kısmı psikolojik metodlarla hareket eden, Freud'ın tekniğini ve psikanalizi kullanan bir kısmı da genel hekimlik prensipleri çerçevesinde kalan bir çok ekoller vardır. İster genel hekimlik sahasında kalsın ister ayrı bir ihtisas sayılsın psikosomatik hekimlik bu gün ayrı bir çalışma konusu olarak karşımızda durmaktadır.

Biyolojik esaslar

Psikosomatik hekimlik telâkkisi yeni bir buluşa dayanmaktadır. Bu yeni buluş anatomik, histolojik ve fizyolojik araştırmalarla sağlanmıştır. Roussy Mo singer, Hess, Scherrington ve Pavlw'ın bu hususta büyük mesaisi vardır. Bu yeni buluşa «integration» veya «Pathologie correlative» denilmektedir. Mosinger'-in tarifine göre integration: bütün fizyolojik veya patolojik dürtülerin ve bütün biyolojik olayların anatomo - fizyolojik bir sahanın tamamına veya bütün organizmaya tesir etmesi» demektir. İntegration keyfiyeti; vejetatif sinir sistemi» bu sistemle diğer sinirler arasındaki korrelasyon, sinirle ile hormonlar arasındaki münasebetler ve nihayet sinirlerle ruh arasındaki bağlantı sayesinde temin edilmektedir. Ruh ise canlı organizmanın fizyolojik bütünüyle münasebettedir.

Korrelasyon

Vejetatif sinir sistemi: Bütün ahşanın ve bedendeki bütün damar, bezeler, düz adalelerin, haberimiz olmadan - sayrı iradi - faaliyetlerini sağlar. Senpatik ve parasempatik denilen iki grup sinirden müteşekkildir. Önceleri sempatik ve parasempatik sinirler arasında bir zıddiyet, bir antagonizm bulunduğu sanılırdı. Bu gün bu eski fikir terk edilmiştir. Artık bu iki sinir sistemi arasında bir sinerji» bir tesir beraberliği bulunduğu kabul edilmektedir. Vejetatif sinir sistemiyle beyin mürdar ilik sinirleri arasında da sıkı bir kooperasyon vardır. Bichat; bu iki sinir sisteminin tamamen müstakil olduklarım yani beyin - mürdar ilik sisteminin - iradi sinir sistemi - harici alemle temasımızı sağlayan sinir sistemi - iç âlemimizi idare eden vejetatif sinirlerden tamamen müstakil bulunduğunu iddia etmekte idi. Halbuki artık bunların fonksiyonel bir bütün teşkil etmek üzere birbirleriyle yalandan ilgili bulundukları anlaşılmıştır.

Bedendeki hayati olaylar sadece bu yukarda kısaca anlattığımız iki sinir sistemile idare edilmemektedir. Vücuddaki en uzak bölgeleri fonksiyon bakımından birbirine bağlayan kimyevi bazı maddeler de vardır. Bunlar vücudda özel dokulu bezelerden ifraz edilerek katta dökülmektedirler. Bunlara iç salgı bezeleri diyoruz. İçsalgı bezeleri, lâboratuvarlarımızda bir kısmının terkibini çözebildiğimiz ve sentezlerini yapabildiğimiz bir kısımları da henüz kimyaca mechul bir çok şimik maddeler hazırlamaktadırlar. Bunlara hormon deniliyor. Beynin altındaki hipofiz hecesinin 11. böbreklerin tepesine yerleştirilmiş 1 - 2 gr. ağırlığındaki sürrenal bezelerinin 32 hormon ifraz ettiklerini, boynun önündeki tiroid ve paratiroid bezeler ile pankreasın, kadınlarda yumurtalıkların ve erkeklerde teslislerin de fevkalâde önemli hormonlar hazırladıklarını hatırlamakla yetinelim. Bu çok çeşitli ve renkli hormonlar ile insan organizması yer yüzündeki bütün kimya fabrikalarından daha muhteşem ve daha kudretli bir hormon endüstrisine sahip bulunmaktadır. Hormonlarla nörovejetatif sistemin birbirlerile çok yakından münasebette olduklarını hatta bazı yazarların bu iki sistemi bir bütün telâkki ederek heyeti mecmuasına nöro - andokrinoloji adını verdiklerini de hatırlatalım.

İçsalgı bezelerinin iradi sinir sistemimizle de yakından alâkası vardır. Tiroid ve paratiroid bezeleri boyundaki sinir gangliyonlarile, timus yıldız gangliyonla, sürrenaller mide bölgesindeki sinir örgüsü ile seks bezeleri de hipogastr bölgesindeki sinirlerle idare edilmektedir. Özel bir beze sisteminden salınan hormonların yanında vücudda bütün dokuların hazırladığı ve hormonlara benzer ödevler yapan bazı maddeler daha vardır. Bunlara - mediateur chimique - kimyevi aracılar denilmektedir. Histamin, asetilkolin ve histamine benzer tesir yapan başka H maddeleri bu aradadır.

Sinir - ruh münasebetleri

Şimdiye kadar insanı sanki yalnız bedenden ibaretmiş gibi şahsiyetsiz depersonnalise olarak mütalâa ettik. Halbuki onun bir de ruha sahip bulunduğunu biliyoruz. İnsanda ruh ve beden fonksiyonel bir bütün teşkil etmektedir. Ruhi olaylar, yalnız insan beyninin kabuk kısmının işlemesinden ortaya çıkmıyor. Bu işte beynin iki yarımının arasında ve alt kısımlarında bulunan Hipotalamüs dediğimiz bölgenin de rolü var. O halde Hipotalamo - kortikal bir sistem sayesinde ruhi. hâdiseler ortaya çıkmaktadır. Bu iki bölgenin anatomik ve-fizyolojik münasebetleri iyice tesbit edilmiştir. Beynin kabuk kısmını hipotalmüse, giden, gelen bir çok sinir iplikçikleri bağlamaktadır. Bu arada Hipotalamüs bölgesini beynin en ön kısmına yani frontal bölüme bağlayan yolların önemine dikkatinizi çekelim. Çünkü insanlarda frontal lob bilhassa şahsiyetle alâkalıdır. Bazı beyin tümörleri sebebile beynin bu kısmı çıkarılmaktadır. Bana leucotomie denilmektedir. Bu zaman da personalite bozuklukları meydana gelmekte o kimse sanki başka bir şahis oluvermektedir. Bu ameliyatın şekilleri ve yapılıp yapılmaması üzerindeki münakaşaları bir tarafa bırakıyorum. İnsan ruh âleminin yalnız beynin kabuk kısmile değil hipotalamüs bölgesinin de vardımiyle teşekkül ettiğini ve bu iki bölgenin mütemadiyen birbirlerinden haberiler ve emirler alıp vermekte olduklarını tekrar hatırlatmak isterim.

Hipotalamik bölge sayesinde insan kendi liç âleminin muvazenesini temin ettiği gibi dış muhitten gelen reaksiyonlara ve tesirlere de adapte olabilmektedir. Bütün toksik, fizik, intani ve allerjik yahud da psişik tecavüzler bu sistem sayesinde bütün organizmada akisler uyandırmaktadır.

Psikosomatik hastalıkları ve tedavilerini başka bir yazımızda anlatacağız.

Dr. E. E.

Orkestralar

El elden üstündür

Pertev Apaydın'ın, Tohaikovsky'nin Altına Senfonisi ile Romeo ve Juliette Uvertürünü İstanbul ve Ankara orkestralarının daimi şeflerinden çok daha fazla kudretle idare etmesi ne kadar tabii ise, Besançon Festivalinde kendisinden üstün iki amatör orkestra şefinin bulunması da o kadar tabii idi. Birincilik ve ikincilik değil de birinci mansion alması kendisine karşı olan itimadımızı azaltmadı. Bu hakiki başarı, bilâkis, güvenimizi büsbütün arttırdı. Zira, müsabakaya iştirak edenler arasında Pertev Apaydın belki de imkânları en mahdut olan amatördü: şahsi mesleğinde muvaffak olmuştu. İstanbul Teknik Üniversitesinde asistandı. Elektrik Fakültesine akşamın geç saatlerinde bile uğraşanız, kendisini muhakkak lâboratuvarda, bir transformatör bobini sararken veya Teknik Üniversite Radyosu için yapmakta olduğu Ultra Short Ware verici cihazın başında bulurdunuz. Şimdiye kadar, • tecrübeli bir orkestra şefinin bile iyi netice almak ümidine kapılamıyacağı - İstanbul Şehir Orkestrasını, hem de sayılabilecek kadar az idare etmişti. Bu da sırf kendi bilgisini ilerletmek ve bazı eserlerin provalarını yapmaktan ibaretti. Dinleyicilerin hayranlığını topladığı ilk eser - Tchaikovsky: PathetIque Senfoni - için kendisine verilen prova müddeti belki senfoniyi fasılasız iki defa çaldırmağa yetebilirdi "O halde, sadece boş vakitlerindeki hususi ve nazarî çalışmaları ile kendini yetiştirmeğe muvaffak olmuştu.

Ankara'da, orkestra ile konsere hazırlanmak için daha fazla prova imkânı bulabildi. Ayrıca, Rivaseticumhur Flârmoni Orkestrasının, İstanbul Şehir Orkestrasından Üstün bir kalitede olması daha da başarılı bir netice sağladı.

Besançon'daki başarısı, kendisini sık sık İstanbul ve Ankara Orkestralarının başında görebilmek husususundaki temennimizi kuvvetlendiriyor. Zira, Cemal Reşit Rey veya Hans Hörner kadar tecrübeli olmasa bile, onlardan daha derin bir musikî anlayışına ve dikkate sahip bir orkestra şefine ihtiyacımız var. Apaydın'ın bunu gerçekleştirebileceğine inanıyoruz.

Konserler

Konser mevsimi yaklaşırken

Geçenlerde duyulan iki 'haber Ankara '-daki müzikseverleri bir hayli memnun etti-. Alınan yerinde bir kararla önümdeki mevsim için orkestra kadrosuna Avrupalı onbeş nefesli saz -üyesi ilave edilmekteydi. Ayrıca bu kıs gelecek olan misafir şefler arasında Fritz Lehmann ın ismi geçiyordu. Filhakika, konser müdavimleri bilhassa Riyaseticumhûr Filarmoni orkestrasının nefesli sazlarından şikâyet ediyorlardı. Hatta kornoları işitmemek için konsere gitmekten vazgeçenler az değildi. Buna mukabil yıllardır yaylı sazlardan dalma iyi netice alınıyordu. Bilhassa Ferit Alnar'ın idaresinde, nefeslilerin kusurlarına dahi hoş gösterebilecek kadar iyi icralar dinleyebilmek daima mümkün olmuştu. Ankara orkestrası, olgun bir' şefin ellerinde tatminkâr neticeler verebilmek İmkanına sahipti. Şimdiye kadar gelen muhtelif misafir orkestra şeflerinin birinci sınıf icraları - Scherchen, Del Mar, Rosbaud - bunu ispat etmişti O 'halde - masraflı da olsa - muktedir bir şahsın devamlı olarak idaresine lüzum vardı. Bu ihtiyacı hisseden müzikseverler, karşılarında daima Heymo Tauber ve Hans Hörner'i buldular.

Birer sene ara ile ikisinin de ayrılmış olmaları, orkestranın başında devamlı olarak, kudretli bir sanatkar görebilmeyi temenni ettiriyor. Columbia firması, bir İngiliz müzik mecmuasına verdiği ilânda, Paul Kletzki idaresindeki İsrail Senfoni Orkestrasının plâklarını takdim etmekle gurur duyduğunu bildiriyor. Toscanini'nin tavsiyeleri ile teşkil edilmiş olmasına rağmen birkaç senelik mazisi olan bu orkestra, muvaffakiyetini şüphesiz ki başında birinci sınıf bir orkestra şefi olan Paul Kletzki'nin bulunmasına borçludur. Öte yanda, bu gün dünyanın en büyük Senfoni Orkestralarından biri olan Amsterdam Soncertgebouw Orkestrasının, çok ufak bir kadro ile kurulduğu halde Willem Mengelberg tarafından sanat âlemine tanıtıldığını, bu gün de Edward Van Beinum idaresinde en geniş imkânlara sahip olduğunu unutmamak lâzımdır. Bunları göz önünde bulundurunca da aynı neticeyi Cumhurbaşkanlığı Filarmoni Orkestrası için temenni etmemek elden gelmiyor.

Opera

İhmal edilen bir **Faust**

ki sene evvel «Hofmann'ın Hikâyeleri» filmini seyreden müzikseverlerden bir çoğu, Berlioz'un Faust'unu da bu kadar mükemmel bir şeritte görüp dinlemek ihtiyacını hissettiler. Goethe'nin trajedisi bir çok kompozitörler için ilham kaynağı olmuş, bunlar arasında en fazla şöhrete Gounod erişebilmişti. Müziği, ifade bakımından pek satıhta kalan, fakat iyi bir ses partisi ve zarif melodileri dolayısiyle rağbet gören bu opera, yazıldığı günden hu yana, tek başına, Fransız bestekârlarının «Faust» anlayışını temsil etmişti.

Halbuki Gounod'dan yıllarca evvel Berlioz, sanat kıymeti çok daha üstün olan bir eser vermişti. Fakat sahneye konması pek güçtü: dekor daima değişmekteydi. Hattâ atlar üzerinde geçen bir sahnesi bile vardı ki bunu gerçekleştirmek âdeta imkânsızdı. Bu yüzden «Faust'un Lanetlenmesi» daha ziyade konser şeklinde icra edilmekte idi. Neticede, «dinleme» kadar ««emretme» ye de ehemmiyet veren bazı opera meraklıları eseri pek tutmadılar. Bu yüzden Berlioz'un Faust'u, bunlar içini daha ziyade tarihi bir kıymet taşıdı.

Zamanımızın teknik imkânları sayesinde opera severler, bu dev operayı film hilelerine ihtiyaç kalmadan yeniden tanımış oluyorlar. Nitekim eserin, geçenlerde Roma Operasında sahneye konması hâdise oldu. Münekkidler, dinleyiciler, Andre Cluytens ve Vittorio Gui idaresinde, Roma Operasında seyrettikleri ve Roma Radyosunda dinledikleri zaman hayranlıklarını gizleyemediler. Sanat âlemi böylece, eseri âdeta yeniden kazanmış oldu.

Diğer taraftan bunda Charles Munch'ün payı belki Cluytens ve Gui'den çok daha fazla idi Zira, «Fauet'un Lanetlenmesi» daha 1964 yılında, Boston Seilfoni Orkestrasının bu dinamik şefinin RCA Victor plâkları üzerindeki kusursuz denebilecek kadar mükemmel icrası ile bütün dikkati üzerine çekmişti.

Furtwaugler'den Wagner

A srımızın en büyük orkestra şefi addedilen Wilhelm Furtwangler, 1954 yılı sonunda hayattan ayrıldığı zaman sadece iki opera icrası bırakmıştı: Wagner: Tristan ve Isolde» ve Beeyhoven'in «Fidelio» su. Lâkin His Master's Voice firması bir çok sürprizler hazırlamıştı: Değerli şefin, ölümünden önce plâğa kaydedilen icraları birer ikişer piyasaya çıkarılıyordu. Richard Strauss'un iki senfonik poemi; Don Juan ve Tiil Eulenspiegel'i Beethoven'in Beşinci Senfonisi ve iki Weber Uvertürü - Freischutz ve Euryanthe - takip etti. Bunlardan en sonun cusu da beş adet Long Play üzerinde Wagner'in komple Walküre Operası. Seslen Martha Mödl, Ferdinand Frantz, Ludwig Suthaus, Leonie Rysanek, Gottlob Frick... Bunlar yanında da Viyana Filarmoni Orkestrası.

Wagner müziğinin Knappertsbusch ve Karajan gibi şefler elinde kudretle ifade edildiği inkâr olunamaz. Fakat Furtwangler, ele aldığı eserlere âdeta yeni» den şahsiyet kazandırmaktadır. Analitik icra tarzı, müziğin en ince teferruatına kadar nüfuz eder ve buradan bestekârın hakikî çehresini, derinliğini bulup çıkartmağa çalışır. Onu yarım kulakla dinlemeğe imkân yoktur. Zira, Furtwangler hakiki bir müzikseverin dikkatini daima eserin - yapısından ayrı • şahsiyeti, psikolojisi ve ifade unsuru üzerine çekmeğe muvaffak olmaktadır.

Bu sebeple, opera sahasının belki de en fazla tahlile ihtiyaç gösteren bestekârı olan Wagner'i Furtwangler'den dinlemek, onun hakkiyle anlaşılabilmesi için zaruret olarak hissedilmektedir. Nitekim «Tristan ve İsolde» bunun en yakın misalidir. İcra, sadece bazı yerlerde orkestranın solistleri bastırması yüzünden terakid ediliyor. Fakat Wagner musikisinde orkestra partisinin sadece refakatcı olmaktan çıkıp, hiç değilse solo parti kadar önem kazandığı göz önüne alınınca, en iyi Wagner solisti Flagstadt ile Furtwangleri bir araya getiren plâklarda bunu *pek* de muhimsememek lâzımdır.

TİYATRO

Geçen seneki temsillerden bir parça
Maziden bir yaprak...

Ankara

Şimşir tarak

Tiyatronun meşhur kahvehanesinde herkes bir şey söylüyor ve her söylenen sözü bir kahkaha tufanı takip ediyordu. Halbuki söylenenler tiyatroda son samanlarda sanatkârların başlıca dertleri idi. Bu sırada meclise dahil olan bir sanatkâr kendince son derecede mühim saydığı şu haberi verdi: «Umum Müdür Dahide Sonku'yu davet etmiş, o da getiriş, iki ay soma Kral Lear'de veya İki Başlı Kartal'da rol oynamak için mutabık kalmışlar...»

Genç sanatkâr daha sözünü bitirnemişti ki, aynı kahkahalar yeniden yükseldi. Şaşırmıştı, etrafına bakındı ve arkadaşlarına ne olduklarını sordu. Ona pir diğer sanatkâr şu meşhur hikâyeyi) anlattı: «Timurlenk zapdettiği vilâyetlerden birisinde halkın fakir olduğunu bildiği halde ağır vergiler toplatmış, her vergi tarhından sonra halkın ne yaptığını sorarmış, vergi toplayanlar da herkesin her şeyini sattığını, ağlayıp sızladı--ını anlattıkça Timurlenk yeniden vergi toplatırmış. Nihayet verirler bir gün şaşkın bir halde Timurun huzuruna çıkmışlar ve yeni vergi toplanacağını ilân ettikleri zaman ahalinin çılgınca oynayıp zıplamaya başladığını bildirmişler. •Timur ancak o zaman halkın verecek bir şeyi kalmadığına inandığını söylemiş.»

Hakikaten tiyatro binbir dert ile mesbû iken bu ihtilâfları hâl edeceği yerde Umum Müdürün eski ve müstesna bir şöhreti velev bir veya iki eser için angaje eteye kalkışması her ne kadar içten içe: «O kadar böbürlenmeyin, »idene uğurlar olsun derim» mânasına gelmekte ise de, bu hareketin, muvazenelini kaybetmiş olan tiyatroda büyük bir reaksiyon yaratacağını da hesaba katmış olması icabederdi. Diğer taraftan «Genç Osman» isimli eserin de Behzat Butak tarafından sahneye koydurulması bahis mevzuu olmaktadır.

Bunlar normal şartlar içinde çok iyi ve faydalı hareketler sayılabilirdi. Fakat bu gün zararı iki taraflı olacaktır. Bir kere, gerek Cahide Sonku ve gerekse Behzat Butak, Türk sahnesinde büyük isim yapmış sanatkârlarımızdır. Fakat, - tâbir mazur görülsün • alaylıdırlar. Tiyatro eğitimli görmemişlerdir. Kendi yetiştikleri tiyatro anlayışının sivrilmiş ve çok beğenilmiş elemanları olmakla beraber, onbeş yıllık metodlu bir çalışma merhalesinde olan Devlet Tiyatrosu «mektep» ine bir anda intibak etmelerine imkân yoktur. Bunun neticesi ise, bütün gayretlerine rağmen ayarsız ve ahenksiz bir eser meydana getirecekler, daha doğrusu iki ayrı istikamette sürüklenen eserin bütünlüğünü bozacaklardır. Bu Cahide hanımın veya Behzat beyin Ankara'ya gelmesi ile hadise olacağı gibi, aynı netice, Devlet Tiyatrosunun en beğenilen sanatkârlarının İstanbul Şehir Tiyatrosu ekseriyeti arasına girdiği zaman da varittir. Her şeyde kendisini gösteren metodsuz çalışmamız, işte modern bir sanat müessesesi olan tiyatroda da belirmek tedir. Devlet Tiyatrosunda bu gün Avrupalı bir rejisör ve aktör veya aktrist muvaffak olabilir fakat, bir intikal sisteminin mümessili olan İstanbul Şehir Tiyatrosuna mensup olanlar asla! Bunun aksini iddia etmek düpedüz «Mektep» i inkâr demektir.

Teşkilât

Bölge tiyatroları

Yeni tiyatro mevsimine bir haftadan az bir zaman kaldığı şu sırada zihinlerimizi bir istifham kurcalıyor: Geçen sene Muhsin Ertuğrul ortaya «Bölge tiyatroları» meselesini atmış, bu yıl bu meseleyi gerçekleştireceğini vadetmiş, bu hususta hiç itiyadı olmadığı halde makale yazmış, bir gazeteye beyanatta bulunmuştu. Bütün bunlardan başka Muhsin Ertuğrul, muhtelif vilayetlere - harcırahla • gitmiş ve Bölge tiyatroları için tetkiklerde bulunduğunu söylemişti. Sonra; Muhsin Ertuğrul'un rejisörlüğünü yaptığı İstanbul'daki Küçük Sahne tiyatrosu da - tesadüfen • buralara giderek hususi temsiller vermişti-

Muhsin Ertuğrul muhal bir fikrin ilhamları file ve gene • harcırahla - İzmir'e, Balıkesir'e, Adana'ya, Erzurum'a uçarken AKİS bir memleket vazifesini yaptığından emin olarak mümkün olan şeyleri yapmava mecbur olduğumuzu, hayalilerin peşinde koşmaktan artık vaz geçmemizi ihtar ediyordu.

İşte, Muhsin Ertuğrulun vâdettiği günler gelip çattı, fakat ortada ne fol var ne de yumurta! Bunun hesabını kim soracak?

Biz Muhsin Ertuğrul'un ikinci defa Devlet Tiyatrosuna tayin olunduğu şuadaki kanaatimizi hâlâ muhafaza ettikten başka, aradan geçen bir senelik icraat müddetinin bizi teyit etmiş olmasına da tiyatromuz hesabına üzüldük. Muhsin Ertuğrul bütün meziyetlerine ve tiyatromuza geçen büyük emek ve hizmetlerine rağmen bugün bir organizasyonu işletebilecek iktidara malik değildir. Onun içindir ki tiyatroda idare, kendisinin etrafında çöreklenmiş bir kaç kişinin dindedir ve onun içindir ki tiyatronun bü--ük topluluğu huzursuz ve gayrimemnundur. Ve onum içindir ki Devlet Tiyatromuz Devletimizin fedakârlığına, milletimizin müsamahalı teveccühüne rağmen dünden bu güne sanat kalitesinden kaybedivor. gerçek kıymetlerini söndürüyor: sadece bir gösteriş müessesesi imiş gibi cevherini heder edip gidiyor.

Devlet Tiyatrosu afişi
Hayırlısı

S P O R

Futbol

Lig maçları başlıyor

Orta boylu, kıvırcık saçlı, kırk yaşlarında *bir* adam etrafında bulunan şahıslara:

— İstanbul, Ankara ve İzmir hariç diğer bütün bölgelerde lig maçları bugün başlayacaktır. Bu üç büyük şehirde ise ligler ya gelecek hafta veyahutta en geç ay başında başlayacak» dedi. Vak'a geçen hafta cumartesi günü İstanbul'da ki gazeteciler cemiyetinin üst salonunda cereyan ediyordu. Kıvırcık saçlı şahıs futbol federasyonu başkanı Hasan P olattı. Bir bana toplantısı yapmıştı. Hasan Polat Örfî İdarenin lig maçlarının yapılmasına müsaade etmemesi üzerine Ankara'dan İstanbul'a gelmiş ve Başvekil Adnan Menderes ile bir görüşme fırsatı elde ederek ona kulüplerin mali durumlarının çok kötü olduğunu anlatmıştı. Çeşitli meşguliyetleri arasında Başvekil bu işin hakikaten ehemmiyetini müdrik bir insan olarak gereken yerlere emirler vermiş ve kulüpleri daha fazla mali sıkıntılara sokmamak ilcin maçların yapılması müsaadesini temin etmişti. Başvekil in' başka şekilde hareket etmesine zaten imkân yoktu. Çünkü o da eski bir sporcu idi. Ve memleket sporuna uzun seneler hizmet etmtişti. Eski İdman Cemiyetleri ihtilâfı» başkanı idi. Kulüplerin yaşayabilmeleri için oksijen gibi paraya ihtivadan olduğunu biliyordu. Bu müsaade İstanbul'da büyük bir memnunluk yarattı. Bir taraftan kulüp idarecileri derin bir nefes alırken diğer taraftan mesin tona gönül vermiş, saysı gün geçtikçe hinleri aşan meraklılar da sevinmekte idiler.

Hakem deplasmanı

Ayni gün federasyon başkanının konuşmasından sonra Merkez Hakem Komitesi Umumi Katibi Tank özerengin gazetecilere hakem komitesinin yaptığı işler hakkında uzun uzun izahat verdi. Bu izahlar içerisinde memnuniyet verici olanlar hakikaten fazla idi. Fakat acaba komite bu söylediklerini harfiyen tatbik edebilecek mi idi? Buna ne evet ne de hayır denebilirdi. Hakem dâvasını halletmek için bir müddetten beri İstanbul'da bir tekâmül kursu açılmıştı. Buraya iştirak eden 92 hakem lig maçlarını idare edeceklerdi. Bunun haricinde kalan hakemlere ise maç verilmeyecekti. Hafta içerisinde gazeteler bu 32 hakemin isimlerini neşrettiler. Bunların dışında oek çok kıymetlerin kaldığı görülüyordu. Mesela bir Sılhi Garan kursa iştirak etmesine rağmen hiç bir zaman ihmal edilecek ve bir köşeye atılacak hakem değildi. Bugüne kadar bütün ecnebi müsabakalarda yüzümüzü güldürmüş hakikaten bu W bilen adamdı. Ama buna rağmen siyaset icabı demek daha doğru olur. Sulbi'nin yürütüldüğü görüldü.

Hakem dâvası

Hasan Polat Federasyonda vazifeye başladığı günden itibaren yerli hakem dâvasını hal ve ihya etmek yoluna gitmişti. İlk konuşmasında Federasyon Başkanı bu mevzu üzerinde durmuş ve — Türk hakemlerinin ehliyetinden, bilgisinden eminiz. Mecbur, olmadıkça hariçten hakem getirmeyeceğiz. Bizim çocuklarımız pekâlâ bu işi yapabilecek kabiliyettedir» demişti. Vakıa bu sözden sonra birçok defalar lig maçlarını idare etmek üzere hariçten hakem getirtilmişti. Bu daha ziyade maçı oynayacak olan iki kulübün anlaşması neticesindeydi. Federasyon bu karar karşısında şeyini kaldı. Hattâ Merkez 'hakem komitesi de kulüplerin bu arzusuna ister istemez uydu. Kabul etmek lâzımdır ki hakem deplasmanı yapmakla hakem dâvası tam mânasiyle hallolmamaktadır. Bunun pek canlı misallerini geçen seneler gördük. Ankara ve İzmir'den gelen hakemler her ne kadar İstanbul hakemlerine kıyasen bilgili değillerse de cazip olan tarafları daha doğrusu tercih edilmeleri nötr oluşlarından doğmakta idi. Bununla İstanbullu hakemlerin muhakkak bir kulübü tuttukları iddia edilmiş değildir. Fakat İstanbullu meraklılarda bir kanaat hakimdir. O kanaat ise hakemlerimizin şu veya bu sebeple herhangi bir kulübe iltizam etmeleridir. Böyle bir fikrisabit bütün çalışmalara rağmen seyircilerin kafasından sökülüp atılamamıştır. Bu sebeple yerli hakemlerin işledikleri en ufak hatalar daima büyük protestolarla karşılanmış ve hakemlerin izzetinefis ve şeref leri ile oynanmıştır. Bu tezahürat son defa İzmitli ve Ankaralı hakemlere de gösterilmiştir. Bunun havra alâmet olmaçlarının sona erdirileceğini düşünmek maçarının sona erdirieceğini düşünmek biraz hayal mahsulüdür.

Kulüpler

Lig maçları hazırlıkları

Örfi İdarenin madara müsaadesi olmadığı için bütün kulüpler gecen haftayı kendi aralarında antrenman yaparak geçirmişlerdir. Haftaların boşa akıp gitmesi mali bakımdan büyük külfetlere *gi*ren. kulüplerin idarecilerin bir hayli düşündürmüştür. Bu düşüncede ne kadar haklı olduklarını söylemeye ve uzun boylu izah etmeye lüzum yoktur. Antrenörler boşa geçen zamandan mümkün olduğu kadar faydalanmaya çalışmakta ve takımlarındaki eksiklikleri tamamlamak yoluna gitmektedirler. İmtihan günleri yaklaşmaktadır. Bugüne kadar basına muhtelif vesilelerle parlak beyanatlar verenlerin ne derece haklı olup olmadıkları önümüzdeki günlerde belli olacaktır. Şimdiki halde hiç birisi için ne iyi nede kötüdür denebilir;

Bir de gazeteciler olmasa...

*K*ısa boylu, bol fakat kır saçlı bir adam • çabuk... Koş... Dur... diye bağırıyordu. Etrafını saran gençler bu hareketli ve dinamik adamın verdiği emirleri harfiyen yerine getiremiyordu. O zaman kısa boylu adam daha fazla hiddetleniyor eli ile bir takım işaretler yapıyor ve «on tur koştururum» diye futbolcuları tehdit ediyordu. Mevzubahis hâdise Fenerbahçenin son antrenmanında cereyan ediyordu. Kısa boylu adam ise bu mevsim Fenerbaıhçeyi çalıştırmak üzere iki ay evvel İstanbul'a gelmiş bulunan Macar antrenör Markoştu. Markoş bundan evvel İsveçte Malmö takımını çalıştırmıştı. Daha evvel ise Macaristan ve muhtelif Avrupa memleketlerinde 17 sene antrenörlük yaptığı söyleniyordu. Macar milli takımında ise 50 küsur defa milli olmuş eski ve emektar futbolcu idi. Mazisi daha doğrusu kendisi hakkında bilinen şey bukadarcıktı. Yukarda sıralanan hususlar onun biyografisi olarak ta kabul edilebilirdi. Fenerbahçe gibi büyük bir halk kütlesine hitap eden bir kulübü çalıştırdığı için gazeteciler onun etrafında dolaşıyorlardı. Markoşu tanıtmak ve onun yapmak istediklerini efkârıumumiyeye anlatmak bir gazeteci irin hakikaten cazip bir mevzu idi. İşte bu sebeple gecen hafta içerisinde onu ziyaret eden gazeteciler maalesef antrenör'ün red cevabı ile karşılaştılar. Buna sebep olarak antrenör kendisinin beyanatlarının tahrif olduğunu gösteriyordu. Tercümanı vasıtasiyle iyi niyet sahibi olduğunu anlatan yazarlar hatta Fenerbahçeli idarecilerin tavassutuna rağmen

Fenerbahçeliler, Markoç'dan direktif alıyor

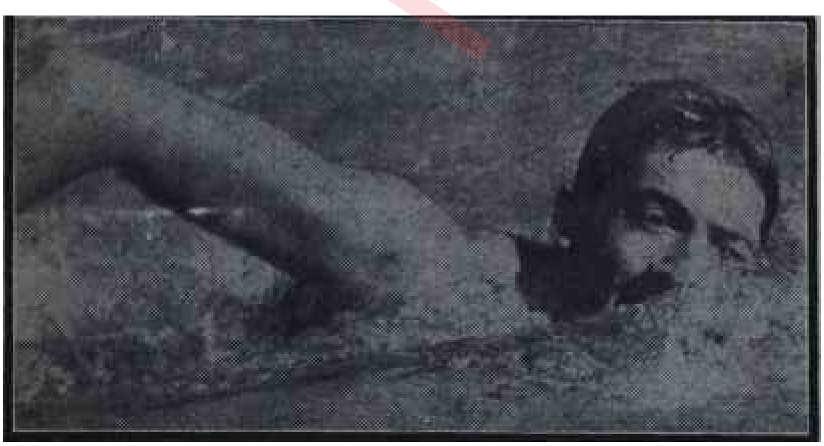
Boykotçu antrenör

koş «Beni gazeteciler geldiğim zaman birden yükselttiler. Şimdide yerin dibine sokuyorlar» demişti. İfadesinden kendisine suikast yapıldığı anlaşılıyordu. Acaba bu şekilde maksatlı hareket edenler kimlerdi. Hangi hâdise lüzumundan fazla argandize edilerek halkın önüne sürülmüştü. Onu düşürmek için kim yükseltmişti. Bu suallere cevap bulunamıyordu. Mankoş prensip sahibi bir adam olsaydı ve hakikaten konuşmamak kararında bulunsaydı o zaman kendisine birşey söylenemezdi. Fakat daha memleketimize ayak basar basmaz Fenerbahçe takımını - Diğer takımların durumunu bilmeden • şampiyon yapacağını söylemişti. Büyük ve iddialı lâflardan sonra birden sükûta bürünüyordu. Cemiyet hayatı yaşayan insanların birbirlerine itimat etmesi icap ederdi. Bu itimadı sarsanlar bulunabilirdi. Fakat bu hiç bir zaman umumî boykotu kap ettirmezdi. Bir iş yapmak durumunda olan insanlar unutmamalıdırlar ki basın kendileri için en büyük bir yardımcıdır. Öyle değil mi? Fikirleri, kanaatleri ve icraatleri başka türlü efkârıumumiyeye nasıl nakledilebilirdi. - N. S.

Su Sporları

Yüzme **şampiyonası**

Saat henüz 10 du. Atatürk Parkındaki yüzme havuzunun etrafında büyük bir kalabalığın toplanmış olduğu görülüyordu. Adana sportif faaliyetler bakımından helecanlı bir gün yaşıyordu. 1955 yılı «Türkiye yüzme şampiyonasının» her sene olduğu gibi Adana'da yapılması gittikçe bu spora karşı Adanalıların yakın alâkasını' celbetmekte idi. Zaten bu bölge İstanbul'un en amansız rakibi sayılıyordu. Evet, müsabakalara iştirak eden 12 Bölge içerisinde Adana İstanbul'dan sonra, demek şu anda doğru olacak • yüzme branşında çok kısa bir zamanda büyük bir ilerleme kaydetmişti. Bu tekâmülde iyi bir havuz ve gene feragat sahibi efendi bir bocanın bulunmasının rolü hiç bir zaman inkâr edilemezdi. Müsabakalara su sporları federasyonu reisi Rıza Salih Saray'ın oldukça uzun süren bir konuşmasından sonra başlandı. İlk olarak yapılan 400 metre serbestte Yılmaz Özüak 5,18 ile Adana'nın büyük kabiliyeti Ünsal Fikirci'yi geride bırakarak birinci geldi. Onu takiben yapılan diğer müsabakalarda İstanbul bölgesi şampiyonada hakiki söz sahibi olduğunu gösterdi. Hele Engin Ünal'ın 200 metre klâsik kurbalamada 2.48.2 ile yeni bir Türkiye rekoru kırması bu müsabakalara ayrı bir heyecan verdi Engin'in bu derecesi onu tahsisat olmadığı için Barcellon'a götürmeyenlere çok güzel bir cevap teşkil ediyordu. Pazar günü devam edilen müsabakalarda ise: Umumi tasnifte İstanbul, Atlama ve su topunda Adana takımları Türkiye birincisi oldular. İki gün devam eden bu müsabakaların neticesi geçeni senelere nisbetle su sporlarında bir ilereme kaydedidiğini göstermektedir.

Engin **Ünal**

Nihayet kıymetini bilebildik

Atletizm

Cezalandırılan atletler

Kısa boylu, toparlak yüzlü, şişmanca bir adam esmer orta boylu bir gencin yakasından tutarak onu vazifeli polis memurunun önüne getirdi. Hâdise geçen hafta içerisinde İstanbul'da Köprü vapur iskelesinde cereyan ediyordu. Hakarete uğradığına iddia eden zat İstanbul atletizm ajanı Neriman Tekil'di. İşin garibi hakaret ettiği söylenen şahsın milli atletlerimizden ve Türkiye rekortmeni Erdal Akkan olması idi. Etraftan hâdiseye alâka gösteren kalabalıkla birlikte sabah, sabah kafile soluğu köprü altı karakolunda aldı. Hiddetli giren şahıslar karakoldan sanki biç bir şey olmamış gibi çıktılar. İşin hakikat tarafı şu idi: Yugoslav federasyonu tarafından davet edilmiş olan atlet kafilesinin içer— sine Zonguldaklılar İstanbul'dan Erdal* Akkan, Muzaffer Selvi ve Mustafa Batman'ıda davet etmişlerdi. Bu üç atlete İstanbul ajanı gitmek için müsaade vermemişti. O, bu gençleri Bursa'da yapılacak olan Cezmi Or müsabakalarına iştirak ettirmeyi düşünüyordu. Fakat atletler kendisini dinlemediler. Tesadüf Yugoslavyaya gidecekleri bir sırada atletizm ajanını karşılarına çıkartmıştı. Hakaretin aslı olmadığı için karakoldan çıkan gençler doğruca Sirkeci'ye giderek trene binip Yugoslavya'ya gittiler. Aradan zaman geçti. Atletizm ajanı bu üç atleti

Muzaffer Selvi

Ne atleti.

cezalandırdığını ilân etti. Bu ne garip şeydi. Bir kere ajan resen ceza vermek selâhiyetine sahip değildi. İkincisi bu çocukları bir dahaki sene yapılacak olan cCezmi Or» müsabakalarına sokmamak kararı sadece kendisine münhasır kalamazdı. Bu acaip kararda şahsi hırs ve kinin izleri açıkça belli oluyordu.

Basketbol

Tehlikeli **çağ**

Muvaffak olmaya yüz tutmuş bu spor branşı, ne yazık ki bu gün insana hüzün veren bir manzara arzetmektedir. Bir meselede muvaffak olmaktan daha güç bir şey vardır. Elde edileni muhafaza etmek! Bu söz basketbolümüz için bu gün vakıa olmuştur. Elde ne genç, nede yaşlı milli takım için bir antrenör mevcut değildir. Amerikalılar bir takım formaliteler ve bir takım kaprisler neticesinde memleketten kaçırıldığından bu yana, Türk basketbolcusuna teknik ve taktik bilgi verecek kimse ortada yoktur. İstanbul - ki memleketimizde basketbolün merkezleştiği bir noktadır • bir takım idari ihtilâflar içindedir. En nihayet Federasyon müsbet kararlar alacak ve asıl mühimi bunların verimli neticelerini toplayacak bünyeye sahip bulunmamaktadır.

Bunlara rağmen ve bu gayri müsait şartlar altında dahi, üzerinde durulan ve bir takım kıymet bükümleri içinde mütalâa edilen Türk basketbolü şimdilik her müsbet vasfını, inatla, feragatle kendisine bağlı kalan sporcusuna medyundur. Muhakkak olan şudur ki, bu spor branşımız «Primitif» vasfının çoktan üzerine çıkmış bir durumdadır. Buraya kadar işi getirmek kolaydır. Her kafası işleyen kimse, her çalışan şahsiyet, Türk basketbolünü bundan on yıl evvelki izhari dutumu içinde yürütebilir. Bu bir bakıma okumuş yazmış bir kimsenin bir çocuğa ilk okul alfabesini okutmasına benzer. Amma nihayet işte Tehikeli çağ gelmiş, kapımızı çalmıştır. Şimdi Türk basketbolünü bir takım teknik ve taktik ölçüler içinde, ileri seviyeye ve modern basketbol anlayışına ulaştırmak icap etmektedir ki, bu bir ihtisas işidir. Feragatli, inatçı, bilgili bir çalışma ister.

Düne kadar bir takım parlak ileri ham

lelerin üzerine oturmuş bulunan Sportif Oyunlar Federasyonu, bu günkü şekliyle bu işi başarabilir mi? İşte meselenin aslı buradadır. Bir Federasyonki memlekette basketbol sporunun yayılması ve iki üç İstanbul kulubünün inhisarından çıkması için çalışmıştır. Bir Federasyonki hadiseler ve hakikatler Türk basketbolünü ne tarafa sürüklerse sürüklesin değişmez bir başkana, bir asbaşkana ve pek tabii olarakta bunların klasik zihniyetlerime sahiptir. Bir federasyon ki teşkilât içindeki mümtaz dostluklardan istifade etmesini bilerek Türk basketbolüne ecnebi sahaların kapılarını, yabancı temasları açmıştır. Bir federasyonki hakiki mânada bir idareciden, bir antrenörden, bir takım malzemeden bütün mevcudiyeti boyunca daimi olarak mahrum kalmıştır. İşte, iyi ve kötü taraflarını peşi şua ortaya koymaya çalıştığımız Sportif Oyunlar Federasyonunun bütün bu saydığımız taraf ve vasıfları, bu gün Türk basketbolünü bir noktada muattal tutmaktadır. Ne bir santim ileri, ne bir damla geri...

Lakin ortada bilinen bir zaman teorisi vardır. Elindekini körü, körüne muhafaza etmekle kazanılan şey kaybedilenin yanında daima bir hiç kalmaya mahkûmdur. Sen istediğin kadar dur, hattâ kuvvetli dur, zaman ve yanındakinin durması demek sayılmaz. Bunun için, tehlikeli çağ'ın iyi bir şekilde aşılması zaruridir. Türk sporcusunun ferdi kabiliyetleri bakımından Avrupa basketbolcusunun temsilcilerinden hiçte geri olmadığı görülmüştür. Hele kurnazlık ve mücadele gibi faktörlere fazlası ile yer veren basketbol'de milli takımımızın elde ettiği zaferler, bilginin değil, şahsî kabiliyetin eseridir. Lâkin bu spor davalarım bir noktaya kadar götürür. Nitekim Türk Basketbolcusununda bu güne kadar götürdüğü bu spor branşı nihayet bir noktaya gelip dayanmıştır. Şimdi işi (Enreeistre), ve (Modernise), etmek lâzımdır ki, bu iş genç sporcuların kendilerinde de değildir. Sporcular haklarına razıdırlar. Yeterki bir haksızlık olmaya. Temaslar bir turistik gezi zannedilmesin. Hattâ bu güne kadar yapılan hamleler varsın federasyona mal edilsin, onada razıdırlar. Yeter ki bu günden sonra, bilinenler tekrar ve tekrar önlerine sürülmesin...

Türk basketbolü kendisine bu gün bir kuvvet gösterisi aramıyor. Sadece iyi bir hoca, müsbet bir anlayış, dikensiz bir yol, pozitif bir zihniyet arıyor. Bunları bulduğu günlerde Tehlikeli Çağ'ı kazasız belasız atlatacağına inanıyor. Milli takımları seçmek bir is değildir. Milli takımarı moral ve spor olarak dört başı mamur bir hazırlığa tabi tutmak meseledir. İlksel Teoriler her yerde her zaman karşımıza çıkabilir. Gaye onu bir tekamül nazariyesi içinde bağlı bulunduğu anlamların en yüksek ve en pozitif noktasına getirmektir.

Bir federasyonunda ilgili olduğu spor branşında vazifesi budur. Bunu yapmadığı müddetçe muvaffak olmamaya, tenkid edilmeye fikir buhranları geçirmeye mahkumdur. Son günlerde hakkında mütemadi bir menfi neşriyat yapılan Sportif Oyunları Federasyonu bu hususları bildiği ve kabullendiği gün iş yan yarıya halledilmiş olacaktır.

Ergeç basketbol sporumuzda bir gün ilerler. . S. N. B.

A T Ç I L I K

Bir koşunun bitişi

Bir de eksiklikleri bitse

Yarışlar

Büyük yenilikler

Bir haftadır gazetelerde Ankara Son» bahar At Yarışlarının büyük yeniliklerle başlayacağını bildiren reklâmlar görüldü, radyodan ayni sözler işitildi. At yarışlarım idare edenlerin, şimdiye kadar meydana gelen aksaklıkların önüne geçmek için yeni tedbirler almış olacağına hiç kimse ihtimal vermiyordu. Zira Hipodrom idarecileri ile yarış otoritelerinin icraatı ortada idi ve bu idareciler her şeyi ama her şeyi en iyi şekle soktuklarına kani idiler. Bildirilen «büyük yenilikler» ne idi? Hipodrom baştan başa boyatılmıştı, bahçe çiçeklendirilmiş, tribünler meraklıların istirahatını temin edecek hale getirilmiş ve saksı saksı çiçekle süslenmişti. Hipodrom Lokantasında küçük bir orkestra «icrayı ahenk» ediyor» fiatlar bir hayli yüksek olmakla, beraber istenilen yemek ve içkiler bulunabiliyordu. Yarışçılığın asıl muhtaç olduğu yenilikler bunlar mıydı? Geçen sezon getirilen foto finiş cihazının gerek halk üzerinde, gerek yarışçılığı meslek edinenlerde yarattığı büyük itimat ve memnuniyeti unutmaya imkân yoktu. Kum idman pistinin gayet iyi bakılmış olması da şüphesiz yarışçıları memnun bırakmıştı. Ama bu memnuniyet çim yarış pistinin bilhassa son 800 metrede ne büyük tehlikeler arzettiğini hiç bir at sahibine ve jokeye unutturmuyor.

Bahsi müştereklere rağbet

At yarışlarının iki cephesi var : biri asıl yarışçılık, diğeri bahsi müşterekler... Halk daha ziyade ikincisine rağbet ediyor ve yarışçılığımız - eğer ilerliyorsa • bahsi müşterekler sayesinde ilerliyor. Hayat pahalılığının arttığı her memlekette piyango ve talih oyunlarına rağbetin de arttığı bilinen bir hakikattir. Bizde de bu sebeplerle bahsimüştereklere rağbet gün geçtikçe artmaktadır. Hipodromlarımızda her sene bahsimüşterek gişelerinin adedi arttırıldığı, oyun için ayrılan zaman uzatıldığı halde gişelerin önündeki kalabalığın azaldığı görülmemiştir. Bahsimüşterek gişelerine giren her liranın 25 kuruşunu hisse olarak alan yarış idaresi, bu suretle senede beş milyon liradan fazla bir hasılat temin etmekle övünmekte ve bu neticeyi muvaffakiyetine bir delil olarak göstermektedir. Fakat gene ayni idare içinde vazife alan bazıları ise bu rağbetin ve bu büyük 'hasılatın kendilerine yeni külfetler ve mecburiyetler yüklediğini ileri sürmektedir. Jokey Klübünde ikinci şekilde düşünenler ekalliyettedir.

Mes'uliiyet ve selâhiyet

Gri elbiseli, uzun boylu, esmer bir genç adam karşısındaki gazeteciye dert yanıyordu. Yarışların yapılabilmesi için Örfi İdare Komutanlığından izin alınabilmişti. Bu neticeyi temin eden bütün teşebbüs ve temaslar kendisi tarafından yapılmıştı. Müsaade hiç bir hâdiseye meydan verilmemesi kaydı ile alınabilmişti. Vukuu muhtemel hâdiseleri önleyebilmek için selâhiyetten mahrum olduğunu ve şimdiye kadar çıkan hâdiselerin Komiserler Heyetinin mesnetsiz ve yersiz kararlarının neticesi olduğunu gayet iyi bilen bu genç adam aksaklıkları önleyebilmek için Komiserler Heyetinde vazife almasına lüzum olduğuna inanıyordu. Bu isteğinin müsait karşılanmadığını da öğrenmişti. Fakat genç adam talebinin zaruretine inanıyordu ve fikrinden dönmeye de niyeti yoklu. Talebi kabul edilmezse şimdiki vazifesinden de İstifa edecekti.

Bu genç Jokey Klübün yeni Ankara temsilcisi Kemal Tamer idi. Bizzat yeniliği ve müspet zihniyeti temsil ettiği için yapacağı mücadelenin pek çetin olacağı tabiidir. Bu mücadeleden galip çıkması yarışçılığın geleceği bakımından iyi bir işarettir. Mücadele aleyhine neticelenirse, yarış idaresinin, yeni lik ve ilerlemelerden bahsederken simalarda geniş tebessümler uyandırmamasına imkân yoktur.

Jokey Klübü yarışların idaresini eline aldığından bugüne kadar, *gerek* profesyonel yarışçıları, gerek bahsimüşterek meraklılarını son derece memnun eden ilerlemeler oldu. Meselâ ikramiyeler arttı, programlar genişletildi, hipodromların ıslâhına başlandı. Bu iyi ve süratli başlangıç yarış muhitlerinde, Jokey Kulübünün muvaffak olacağı intibaını uyandırdı. Fakat bu nevi teşekküllerin bir talihi vardır: İdare heyetlerinde beliren fikir ayrılıkları... Jokey Kulübünde de çok kısa zamanda bu fikir ayrılıkları ortaya çıktı. Yarış idaresi bu yüzden bir durma, hattâ gerileme devresine girdi.

İyi tanzim edilmemiş bir tüzüğün hükümlerinden istifade eden bir ekseriyet, yarışçılığımızın istikbali bakımından zararlı bir yola doğru gitmektedirler.

TÜRKİYE JOKEY KLÜBÜ
SONBAHAR AT YARIŞLARI

Yarışlar zevk ve
Heyecan Kaynağıdır

BU PAZAR

Vilâyet Umumi Meclisi Seçimleri Yapılacağından

YARIŞLAR

23 Eylül Cuma ve 24 Eylül Cumartesi
Günleri Saat 14 de Yapılacaktır

Ankara Hipodrom
Müdürlüğü

her
hesapsahibine
bir EV
MUHABANK